

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

grönstruktur

Grönstrukturplanering i det skånska slättlandskapet?

Matilda Westling

Examensarbete, landskapsarkitektprogrammet

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap,
Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp 2009

Titel: Grönstrukturplanering i det skånska slättlandskapet?
Engelsk titel: Green structure planning in the south-west Scania

Författare: Matilda Westling
Program: Landskapsarkitektprogrammet
Examen: Landskapsarkitekt

Handledare: Anders Larsson, SLU, område landskapsarkitektur

Examinator: Karl Lövré, SLU, område landskapsarkitektur
Bitr. examinator: Mats Gyllin, SLU, område arbetsvetenskap, ekonomi samt miljöpsykologi

Kurstitel: Examensarbete för landskapsarkitekter
Kurskod: EX0376
Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: Avancerad E
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Alnarp, december 2009

Nyckelord: grönstruktur, grönstrukturplanering, grönstrukturplan, fysisk planering, regional planering, jordbruksbygder

Bildmaterial av Matilda Westling om inte annat anges.

Abstract

The ongoing change that characterizes the landscape as a result of the development of the society as a whole is the basis for this thesis. Even though the Scanian landscape still is dominated by arable land, other values such as biological diversity, cultural heritage and economical aspects, has all been ascribed the landscape as more and more important factors and in some respects, compete with the farming industry about the right to the landscape. Our demand of more and more space, will of course also affect the landscape. Huge amount of land are used to build external malls and single-family houses, which gives rise to an increasing need for an extended transport system that also is land consuming.

It all comes down to: how the municipalities deal with non built areas - the green structure. Do the municipalities have separate programs describing their vision and objectives concerning the green structure? Literature studies, an inventory made of the municipality programs in the west and south west of Scania and interviews with employees at the municipalities clarifies the use of the green structure concept, both in theory and in practice.

The green structure concept seems to be derived from the environmental debate. When the Agenda 21 and the convention of biological diversity were introduced in the mid 1990's, a shift from a rather narrow branch in landscape ecology to the broader green structure concept was made in the sector of landscape planning. The shift can be seen as an attempt to broaden the approach from the prevailing biological and ecological perspective. In a Swedish Government Official Reports concerning changes in the Plan- and Building Act from 1994, an appendix was devoted for the non built areas - the green structure. The formulation made in the appendix, together with the book that The National Board of Housing, Building and Planning (Sw. Boverket) released in 1999, has since then been dominating the work with green structure. In the end of the 1990's, quite a few municipalities produced green plans covering the built up areas and land owned by the municipalities.

The result from the inventory, concerning green structure programs of the west and south west municipalities in Scania, came out with a mixed result. Even though it has been 15 years since the concept of green structure was introduced, there is still an uncertainty about the meaning of the concept. The green plans produced in the late 1990's are out of date and even though the time is right to replace them with green structure programs that includes the whole community, only very few municipalities have taken the opportunity. Almost all municipalities mention the concept of green structure in their master plans but with a varying degree of content. The biological and ecological perspective still seems to dominate the landscape related work in the municipalities. Some municipalities state that new green structure programs are on their way.

The upcoming implementation of the Landscape convention will once again bring the importance of the landscape up for discussion and there will be a future need for comprehensive plans for the landscape. The conditions of the Scanian region are extraordinary with the expanding metropolitan areas in an area of first class arable land. In terms of physical planning and especially for the green structure, it demands a high degree of cooperation over the boundaries of the municipalities. The need for a regional perspective will not decrease so maybe the time has come for Scania, like Stockholm, to take the step and form a regional authority?

Förord

Det sydvästsånska landskapet är speciellt. Flytten från Smålands djupa skogar till Skånes öppna landskap har påverkat mig starkt, speciellt påtagligt blir det från cykeln till och från universitetet varje dag...

...kraftig motvind, regnet piskande i ansiktet, sidledes och inte uppifrån som är normalt(!), trampar, trampar och åter trampar i förhoppning om att komma fram någorlunda torr. En typisk, kulen novemberdag...

...eller den förtrollande vackra, friska septembermorgonen, det luktar nyplöjd åker, dimman bäddar fortfarande in slätten i ett vitt ludd, men solen på väg upp, tar sakta upp kampen...

...eller en strålande, klar morgon i maj när syrenen doftar, rapsfältens gula blommor lyser upp landskapet, koltrasten sjunger och våren har nästan övergått i sommar...

det går att fortsätta i oändlighet!

Vidsträckt, vindpinat, storslaget och vackert, det är svårt att inte bli berörd av den skånska slätten. Frågan är om någon som bodde här för 100 år sedan skulle instämma i mina tankar? Landskapets förändring är påtaglig, från ett småskaligare jordbrukslandskap till den industriella verksamhet som präglar slättlandskapet idag. Det är det som är intressant! Vad är det som styr landskapets utveckling och utformning? Vad kommer att hända här näst?

Med mina tankar och funderingar fick jag kontakt med forskargruppen på Alnarp för *Multifunktionella beträdor som ett instrument för strategisk landskapsplanering - förslag till design och implementering i det tätortsnära landskapet*. Där föddes idén till det här arbetet som för mig har kommit att bli en lärorik och intressant inblick bakom landskapskulissen!

Jag vill här ta tillfället i akt och tacka alla som bidragit till och deltagit i arbetet, framför allt Helena Björn, Lomma kommun, Anna Fogelberg Staffanstorps kommun och Christina Zoric Person, Lunds kommun som tog sig tid att svara på mina frågor! Jag vill även tacka de personer vid övriga kommuner som jag kommit i kontakt med och som hjälpt mig att förstå den kommunala verksamheten. Inte desto mindre vill jag också tacka min handledare Anders Larsson som inspirerat och kommit med viktiga synpunkter men också ett stort tack till alla er som tagit er tid att diskutera och stötta mig i mitt arbete - ni vet vilka ni är!

Linköping, september 2009

Matilda Westling

Innehållsförteckning

Inledning	9
Bakgrund	9
Mål och Syfte	10
Val av inventeringsområde	11
Metod	12
Intervjuer	12
Felkällor	12
Disposition	12
 Grönstrukturens inträde i planeringsprocessen	13
Reflektioner	14
 Vad är grönstruktur?	15
Begreppsdefinition	15
Struktur	15
Det gröna i grönstrukturen	16

Reflektioner	18
 Grönstrukturens funktion	19
Ekologisk funktion	19
Biologisk mångfald	19
Kretsloppet stad-land	20
LOD-lokalt omhändertagande av dagvatten	20
Klimat och bullerreducering	20
Kulturell funktion	21
Social funktion	22
Ekonomisk funktion	22
Reflektion	22
 Grönstrukturen internationellt	23
Reflektioner	26
 Organisationer/konventioner/lagar och myndigheter med anknytning till grönstruktur	27
Internationell nivå , FN och Europeiska unionen	27
ESDP- European Spatial Development Perspective	27
Landskapskonventionen	27
EU- lagstiftning och EU- bidrag	28
Habitatagendan	28
Agenda 21	29
Nationell nivå	29
Lagar och förordningar	29
Politiska direktiv	31
Regional nivå	31
Länsstyrelsen	31
Region Skåne	32
Lokal nivå	32
Den kommunala planeringsprocessen	32
Reflektioner	32

Skånes landskap - Skånes förutsättningar	35
Landsbyggd	35
Stad/tätort	36
Bebyggelsestruktur	36
Trafikinфраstruktur	37
Befolkningsfördelning	37
Dagens situation	38
Reflektioner	38
Inventeringsresultat	43
Två kommuner med grönsstrukturprogram	44
Lomma	49
Kommunintroduktion	49
Kommunens Naturmiljöprogram med grönsplan	50
Lund	53
Kommunintroduktion	53
Lund kommuns grönsstruktur- och naturvårdsprogram	53
Staffanstorps kommun	55
Kommunintroduktion	55
Aktuella planer	55
Staffanstorp kommuns planer för grönsstrukturen	57
Sammanställning av intervjuvaren från de tre kommunerna	61
Grönsstrukturbegreppets definition och funktioner	61
Kretsloppet stad-land som en del av grönsstrukturen	62
Jordbruksmarken som en del av grönsstrukturen	62
Hur påverkas grönsstrukturen av en strävan efter ökad ekonomisk tillväxt?	62
Mellankommunalt samarbete	63
Behov av en skarp regional planering	63
Aktivt eller passivt arbete med grönsstrukturen	63
Kvalitet eller kvantitet	63

Programmets operativa status	63
Slutsatser	67
Grönsstrukturens begrepp och funktion	67
Definition	67
Funktion	67
Grönsstrukturplanering i Skånes kommuner	67
Grönsstrukturen och framtiden	68
Problem	69
Möjligheter/visioner	70
Källförteckning	72
Tryckta källor	72
Internet	73
Sekundära referenser	76
Intervjuer	76
Inventerade kommunala planer och program	77
Bilaga 1 Genomgång av de tre kommunernas program	79
Staffanstorps kommuns program	79
Planer för grönsstrukturen	79
Grönsstrukturplan för Staffanstorp och Hjärup	79
Grönsplan för landsbygden, Staffanstorps kommun	80
Reflektioner	81
Grönsstruktur- och naturvårdsprogram för Lunds kommun- bevarande och utveckling	81
Reflektioner	83
Naturmiljöprogram med grönsplan för Lomma kommun 2008-2016	84
Reflektioner	85
Bilaga 2 Genomgång av inventerade kommuners planer och program	87

Del 1

Bakgrundsdel med begreppsdefinition, grönstrukturens inträde i planeringsprocessen grönstrukturens möjliga funktion i Sverige och internationellt, organisationer/konventioner/lagar och myndigheter med anknytning till grönstruktur samt Skånes speciella förutsättningar.

Inledning

Idag används begreppen bebyggelsestruktur, trafikinfrastruktur och grönstruktur i samband med fysisk planering. Det senare är ett relativt nytt begrepp som introducerades inom kommunernas planeringsenheter för ca 15 år sedan. Samhället förändras kontinuerligt vilket också skapat nya utmaningar och möjligheter för både den icke bebyggda miljön i staden och det rurala landskapet. Har detta fått genomslag i planeringsprocessen i form av grönstrukturplaner?

Bakgrund

Befolkningsstrukturen har under det senaste seklet förändrats från en rural till en allt mer urban befolkning vilket förändrat behoven och synen på landskapet runt omkring oss. Landskapet har också i sin tur förändrats, framför allt i jordbruksbygder likt Skåne. Det småskaliga jordbrukslandskapet har omformats och effektiviserats för att inhysa den storskaliga, industriella verksamhet som dagens lantbruk i många fall består i. Förutom en visuell skillnad har detta fått en rad andra effekter som bland annat ett artfattigare landskap och ett landskap med avsevärt reducerad tillgänglighet för allmänheten.

I takt med samhälleliga förändringar har landskapet också, trots att jordbruket arealmässigt dominerar i Skåne, tillskrivits andra värden som ibland konkurrerar med jordbruket; exempelvis naturvårdsarbetet med biologisk mångfald, kulturvårdens arbete med bevarande av kulturlandskap där landskapsbilden speglar historien, rekreativa upplevelser, undervisningsmöjligheter i naturen för barn och inte minst turism som en allt större ekonomisk faktor. Behandlas dessa frågor inom ramarna för grönstrukturbegreppet på de skånska kommunerna?

Frågan om vad som ryms inom grönstrukturbegreppet och hur det används, om det används, har fler dimensioner. Jordbruket är inte det enda som konkurrerar med de ovan nämnda värdena. Det faktum att vi svenskar breder ut oss arealmässigt påverkar förstås också det omgivande landskapet.

Kommunerna konkurrerar som bekant med varandra om skatteintäkter. Externa köpcentra och villor byggs och stora ytor mark tas i anspråk. Trafikinfrastrukturen utökas för att täcka nya behov. Vi svenskar tar nästan dubbelt så stor andel hårdgjord mark i anspråk per person än till exempel Nederländerna. Det kan ses som ett tecken på välstånd. Ny bebyggelse ger positiva signaler, produktion och sysselsättning ger ökad tillväxt vilket anses eftersträfvansvärt. Till och med plan- och bygglagen anger att ökad tillväxt skall främjas. Utvecklingen av BNP har länge likställts med landets välfärd (vilket inte var tanken vid dess introduktion). Ökad tillväxt signalerar således ökad välfärd men ger det också ökad livskvalitet? Vilken roll spelar grönstrukturen och grönstrukturplaneringen i den här frågan? Tillåts grönstrukturen spela någon roll i strävan efter ekonomisk tillväxt? Intressant är att både OECD och EU kommissionen arbetar med att ta fram alternativa välfärdsåtgärder vilket signalerar om att en förändrad syn på tillväxtbegreppet är på gång¹. I västra och sydvästra Skåne med sitt vidsträckta odlingslandskap och låga tillgång på allemansrättslig mark på samma gång som regionen är relativt tätbefolkad kan frågorna vara extra berättigade. Här skulle grönstrukturplanerna kunna vara ett viktigt instrument i utvecklingen av den hållbara staden och samhället.

---

1 Wijkman A., 2009

Vid tillbakablickar kan konstateras att på ett nationellt plan hände mycket för 15 år sedan och mycket har hänt sedan dess som påverkat utvecklingen och synen på de gröna områdena i planeringen. Sveriges medlemskap i EU som var relativt nytt då har medfört lagändringar som inverkat på miljöarbetet på olika sätt. Bidragsmöjligheter för olika projekt har också hjälpt till att möjliggöra för arbetet med utemiljön och landskapet. Även FN:s konferens i Rio 1992 om miljö och utveckling som resulterat bland annat i att Agenda 21 togs fram och konventioner för biologisk mångfald skrevs på av deltagande stater, där ibland Sverige. Plan- och bygglagen var under omarbetning och i delbetänkandet från 1994 definierades begreppet grönstruktur som då introducerades i ett större planeringssammanhang. 1996 hölls FN-konferensen Habitat II i Istanbul om boende, bebyggelse och stadsutveckling där ett huvudtema var utvecklingen av hållbara städer. Något år senare gav Boverket ut *Gröna områden i planeringen* för att underlätta för kommunerna att skapa underlag för att bättre beakta det gröna i den kommunala planeringen. Även de nationella miljömålen som riksdagen införde 1999 samt miljöbalkens introduktion har tillsammans med forskningen inom ämnet och ovan nämnda händelser, bidragit med en ökad fokusering på värdet, och behovet av gröna områden ur olika aspekter.

Den dåvarande regeringen (2001) betonar i sin skrivelse *En samlad naturvårdspolitik* vikten av en helhetssyn på landskapet inom natur- och kulturmiljöarbetet. Där nämns också att naturvårdens intressen bör belysas i översiktsplaneringen. Som underlag för detta samt att nå delmål 1 under miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* anges ”att senast 2010 skall fysisk planering och samhällsbyggnad grundas på program och strategier för bland annat hur grön- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden skall bevaras och utvecklas och andel hårdgjord yta inte ökas” – kan kommunala naturvårdsprogram vara ett underlag

som kan behövas i det arbetet². På internationell, så väl som nationell nivå finns det sålunda en uttrycklig vilja om ett arbete för och med utomhusmiljön i ett långsiktigt hållbart perspektiv.

På ett regionalt plan har planeringen tagit fart med bland annat med ”*Strategifören grönstruktur i Skåne*” som ett planeringsunderlag för Skånes kommuner. De nationella miljömålen har Länsstyrelsen i Skåne anpassat utefter skånska förutsättningar och satt upp delmål. Under delmålet *God bebyggd miljö* anges exempelvis målet att alla tätorter med fler än 2000 invånare ska ha ett grönstrukturprogram senast 2010.

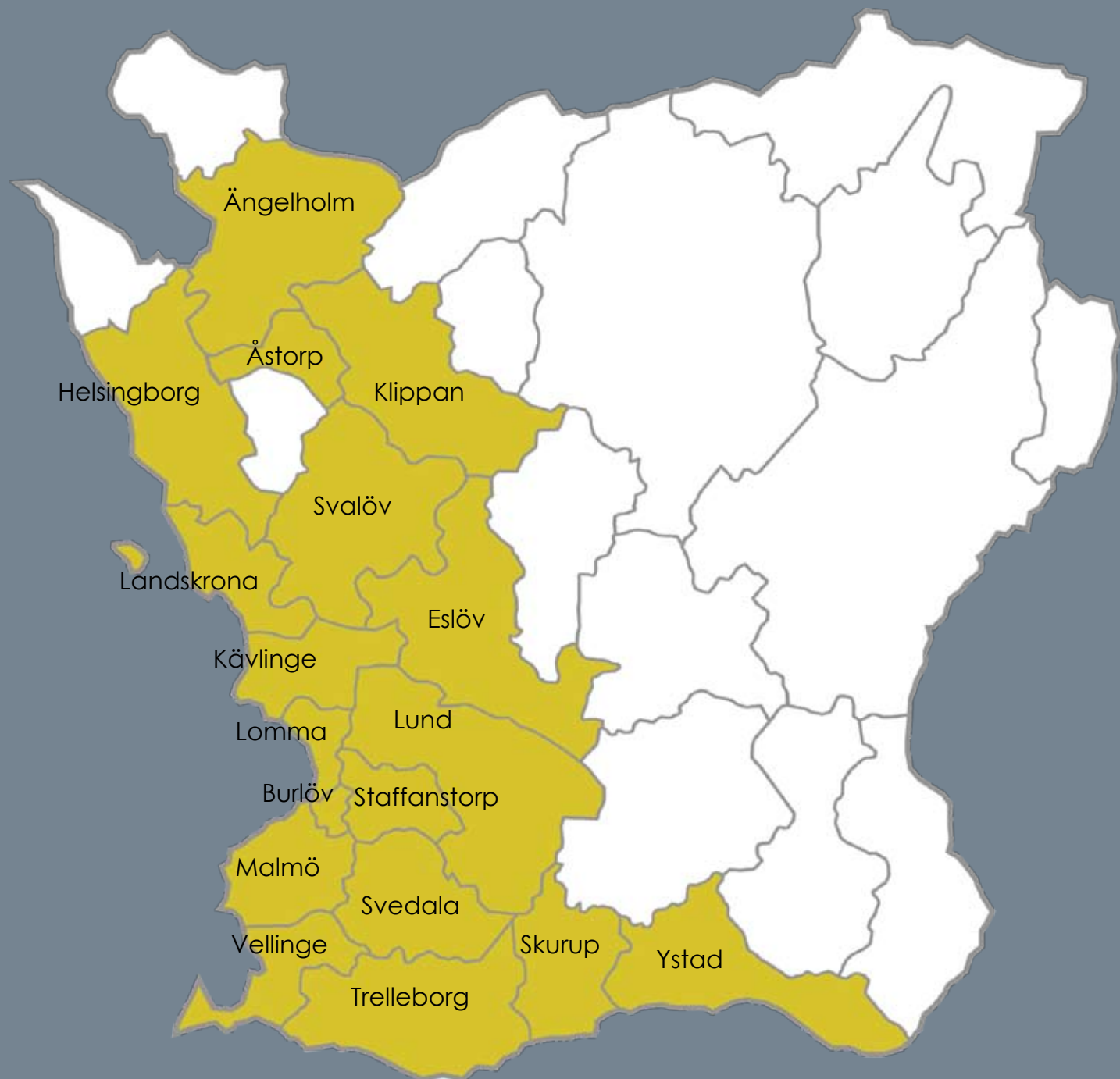
Frågan är vad som konkret har hänt i kommunerna? En del av det som beskrivs ovan är lagstadgat och en del är politiska direktiv. Målen kan vara otydliga och en hel del ger stor tolkningsfrihet vilket kan ge stor variation i hur arbetet på kommunal nivå fortlöpt.

Mål och Syfte

Målet är att få en bild av vad begreppet grönstruktur innebär och inkluderar i fysisk planering samt i vilken utsträckning och form eventuella grönstrukturplaner finns och används i Skånes västra och sydvästra slättbygdskommuner. Vilken tyngd har grönstruktursplaneringen och beaktas det av kommunerna att de är belägna i befolkningstäta, expansiva områden med stor andel högproduktiv men icke allemansrättslig jordbruksmark? Tesen är att eftersom det är så stor konkurrens och ett så högt tryck på mark och landskap i den här delen av landet borde det vara högt prioriterat att planera inom dessa områden för framtiden, vilket skulle kunna göras i en grönstrukturplan. Efter analys av dagens situation och arbetssätt rörande grönstrukturplaneringen är

---

2 Regeringskansliets hemsida; *En samlad naturvårdspolitik*, den 23 juni 2009 (Internet)

Val av inventeringsområde

Kommunerna som ingår i inventeringsområdet har valts utifrån att de är belägna i slättlandskap där det förekommer en hög andel åkermark som är privatiserad och erbjuder endast lite allemansrättslig mark. Avgränsningen har utgått från *Det Skånska landsbygdsprogrammets* klassificeringar. Programmet är ett regionalt utvecklingsprogram för Skåne framtaget av Länsstyrelsen i Skåne i samverkan med en rad aktörer bland annat Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp. I programmet har landskapet delats in i olika områden utifrån dess karaktär, oberoende av administrativa gränser. I det här arbetet avgränsas antalet kommuner till dem som förekommer i de klasser som i *Det Skånska landsbygdsprogrammet* kallas kustslätt/dynlandskap samt låglänt odlingslandskap. I dessa klasser har de områden valts ut som är belägna i sydvästra och västra Skåne där befolkningstätheten är som störst. Inkluderade områden är Skanör-Falsterbostrandäng, Söderslätt, Lund- och Helsingborgslätten och Ängelholmsslätten. Kommuner som återfinns i dessa områden ingår i inventeringsområdet.

målet även att tolka konsekvenserna av detta inför framtiden.

Arbetet är ett examensarbete på landskapsarkitektprogrammet på SLU i Alnarp. 20 veckor har avsatts för arbetet inklusive programbeskrivning och redovisning.

Metod

Min kunskap inom området var begränsad till det som berörts under studietiden. Syftet med arbetet har således blivit att samla in och sammanställa information för att kunna föra en diskussion i ämnet. Arbetet kan därför sägas vara av explorativ karaktär. Informationsinsamling har skett i form av litteraturstudier samt inventering och intervjuer. Insamlad data behandlas kvalitativt.

Arbetet inleddes med teoristudier för att få en förståelse för grönstrukturens utveckling, de skånska förutsättningarna och grönstrukturplaners möjliga funktion. Därpå utfördes en första inventering av förekomsten av kommunala grönstrukturplaner i utvalt inventeringsområde genom en granskning av respektive kommuns Internethemsida för att se vad kommunen marknadsför som grönstrukturplaner. De kommuner där inget material avseende grönstrukturplanering hittades kontaktades per telefon för att verifiera resultatet. Tre kommuner valdes sedermera ut för att genom längre intervjuer ge en mer nyanserad bild av situationen.

Intervjuer

För att få en djupare inblick i hur arbetet med grönstrukturen fungerar i kommunerna har intervjuer genomförts med representanter från tre kommuner; Lomma, Lund och Staffanstorps. De tre utvalda kommunerna ingår i samarbetsprojekt kring Höje å och har därför en koppling till varandra i frågan om gröna stråk och rekreation. De är därmed

intressanta både ur perspektivet hur de arbetar med grönstrukturen var för sig men också att de har samarbetar över kommungränserna. Kommunerna är dessutom av olika storlek både när det gäller invånarantal och yta vilket också kan vara intressanta parametrar i det kommunala arbetet..

Felkällor

Intervjusituationen är relativt ny för mig vilket gör att jag troligtvis missat en del information. Att intervjua på ett bra sätt kräver träning. Framför allt är det svårt att ställa korrekta frågor utan att vara ledande eller på annat sätt ofrivilligt styra intervjun. Frågorna har inte alltid ställts exakt likalydande till alla intervjuade vilket kan inverka på svaret. Sammanhanget som frågan ställts i har dock troligen större betydelse och skiljer sig förstås från intervju till intervju.

Intervjuerna har utförts på olika sätt. I inledningsskedet, när alla kommuner som ej hade grönstrukturplaner kontaktades, gjordes detta på telefon. Vid de längre, djupare intervjuerna skedde de på plats i två fall medan den med Lunds kommun gjordes över telefon. Tiden som avsatts för intervjuerna var också olika i de tre kommunerna, från 30 min med Lund och en timme var med Lomma och Staffanstorps. Detta påverkar också intervjun när till exempel inte lika många spontana frågor kan ställas på grund av brist på tid.

Disposition

Arbetet kan beskrivas som tredelat. Bakgrundsdelen tar bland annat upp begreppet grönstruktur, grönstrukturplanens möjliga funktion och Skånes speciella förutsättningar. I del två görs en metodbeskrivning av inventering och intervjuer samt redogör för resultatet. Sista delen, del tre redogörs för slutsatser, problem belyses och framtidens möjligheter avslutar arbetet.

Grönstrukturens inträde i planeringsprocessen

Grönstrukturbegreppets introduktion kom som en del av den pågående miljödebatten. Under de senaste åren har miljödebatten fokuserat på olika miljöproblem och fokus har varierat över tiden. Så småningom har en preventiv och en mer långsiktig syn fått större utrymme där grönstrukturplaneringen tagit plats.

Under 1950-talet handlade debatten om avloppsnäten som leddes rakt ut i sjöar och vattendrag och skapade diskussion om övergödda och förgiftade sjöar. På 1960-talet kom miljögifternas (exempelvis DDT) effekt på människa och natur i fokus. Energifrågan blev nästa heta ämne i samband med oljekrisen 1972 och övergick i en kärnkraftsdebatt. Ekohus och ekobyar byggdes under 1980-talet som en reaktion på att planerings- och byggnadsfrågor stod i centrum. Kretsloppstänkandet på 1990-talet fick oss att börja källsortera. Det som är nytt i debatten sedan 90-talet är enligt Clas Florgård att det skett en vidgning av debatten från att diskutera miljöförstöring till att även inkludera uthållighetsaspekten och resursernas begränsning.³

Det är under 1990-talet i debatten om uthållighet och biologisk mångfald som det händer mycket som får stor betydelse för Grönstrukturbegreppets användning. Habitatagendan, ett dokument från en FN-konferens 1996 i Istanbul, betonar boendefrågor och hållbar stadsutveckling. Habitatagendan har dessutom många beröringspunkter med dokumentet från FN:s konferens 1992 i Rio de Janeiro, Agenda 21. Flera punkter i Agenda 21 rör planering och den gröna miljön i staden men det som fått stort utrymme i Sverige är konventionen för biologisk mångfald.

Grönstrukturbegreppet börjar användas senare samma år när Boverket får regeringens uppdrag att genomföra förstudien *Storstadsuppdraget* för att analysera miljön i storstadsregionerna för att kunna

bedöma behovet av regionala samverkanslösningar för de tre storstadsregionerna, Malmö, Göteborg och Stockholm, för att förbättra miljön. ”*Vårt uppdrag gäller dels tätortsutvecklingen, särskilt sambanden mellan bebyggelse och trafik, dels grönstrukturen.*” En kriterielista arbetades också fram för analys av grönstrukturens sociala, kulturella och biologiska värden.⁴

1992 tillsattes också en utredare för att se över Plan- och bygglagen. När delbetänkandet utkommer 1994, återfinns en bilaga om grönstrukturen; *Grönstruktur i städer och tätorter*. Bilagans inledande text hänvisar till regeringens proposition om *Strategi för biologisk mångfald* (prop. 1993/94:30)⁵. Sedan Rio-konferensen har begreppet biologisk mångfald fått stor plats på flera nivåer i samhället. Den framskjutna plats som begreppet fått i bilagan Grönstruktur i städer och tätorter i delbetänkandet för Plan- och bygglagen, kan belysa hur dess tyngd hjälpt till att officiellt introducera grönstrukturbegreppets bredare innehåll för en vidare publik.

I slutet av 1990-talet gav Boverket ut boken *Gröna områden i planeringen* som ska fungera som handbok i framtagandet av grönstrukturprogram och hur gröna områden och grönstruktur kan regleras med lagarnas hjälp.

2002 skriver Gunilla Lindholm att begreppet grönstruktur anammats relativt snabbt av landskapsarkitekter och landskapsplanerare i

---

3 Florgård, C., 1999, s. 134

---

4 Boverket, 1992, s. 1

5 SOU 1994:36 bilaga 3 s. 1, SOU 1993:27

Sverige medan det används i mindre utsträckning bland andra yrkesgrupper såsom ekologer, arkitekter och fysiska planerare.⁶ Det är några år sedan texten skrevs och eventuellt har här skett en förändring av begreppsanvändningen vilket eventuellt utvisas i intervjuerna längre fram i arbetet.

Reflektioner

Grönstrukturbegreppets introduktion tycks ha fått stor hjälp av den växande miljödebatten och framför allt efter lanseringen av Agenda 21 och konventionen av biologisk mångfald. Den landskapsekologiska inriktningen som kanske var som störst innan dess,

under 1980-talet, influerat av Forman & Godrons bok *Landscape ecology* tycks ha fått ge vika eller snarare kanske införlivats i grönstrukturbegreppet från mitten av 1990-talet. Fokus tycks ha skiftat från det snävare landskapsekologiperspektivet till det vidare grönstrukturbegreppet som inrymmer, förutom de ekologiska, fler aspekter så som rekreation, hälsa, kultur, klimat för att ge några exempel. Lindholm beskriver introduktionen och indelningen av grönstrukturen i tre huvudfunktionsaspekter var ett sätt att begränsa och vidga synen på gröna miljöer över det rådande biologiska perspektivet⁷. Skiftet borde ha skapat en starkare maktposition för det gröna i samhället i och med att olika gröna inriktningar kunnat samlas under det gemensamma paraply som grönstrukturbegreppet utgör.

---

6 Lindholm, G., 2002, s. 44

---

7 Lindholm, G., 2002, s. 42

Vad är grönstruktur?

"Grönstruktur i städer och tätorter är, liksom bebyggelsestruktur och trafikstruktur, en överordnad struktur som består av ett nätverk av små och stora grönområden av olika karaktär och funktion. Hela spektret från den välansade finparken eller trädgården till den 'vilda' naturen innefattas i det vi i planeringssammanhang kallar grönstruktur."

Texten ovan är Boverkets inledande förklaring i handboken *Gröna områden i planeringen* om vad grönstruktur är. Detta är en tolkning av begreppet grönstruktur men är det egentligen det ordet grönstruktur står för?

Begreppsdefinition

Struktur

Betydelsen av begreppet borde syfta på stadens gröna struktur, men definitionen av "stadens gröna struktur" är inte helt klart ens bland aktiva inom olika professioner vilket resulterar i olika förhållningssätt till grönstrukturen i planeringssammanhang. Begreppet används ofta som ett samlingsbegrepp för alla gröna områden i staden men då bortses det samtidigt från strukturbegreppets innebörd.⁸

Ordet struktur syftar på sättet som en helhet är sammansatt av sina beståndsdelar, beståndsdelarnas inbördes relationer i systemet. Strukturen kan generera ett eller flera mönster vilka är resultatet av struktureringen. Ett mönster i sig är inte alltid ett resultat av en strukturering utan kan uppstå slumpmässigt eller som resultat av en rad struktureringsprocesser. I dagligt tal tenderar ordet struktur att representera mönstret som är resultatet av struktureringen oavsett om det egentligen skett en sådan.⁹

Karl Lövré betecknar detta synsätt (att använda grönstrukturbegreppet synonymt med alla stadens gröna områden) som ett "sammanbindande objektperspektiv" på grönstruktur. Gunilla Lindholm menar att det sammanbindande objektperspektiv är det gamla sättet att se på grönstruktur, det nya är att titta på hur de gröna områdena förhåller sig till omgivande urban struktur, hur de är kopplade till varandra och med övriga öppna urbana platser.¹⁰ Elisabet Lundgren Alm håller inte med om skillnaden mellan mönster och struktur och menar att det istället är viktigare att peka på strukturbegreppets oförmåga att visa på kopplingen mellan grönstrukturens delar och dess omgivning.¹¹

Ett alternativt och enligt Lövré bättre sätt att använda grönstrukturbegreppet på än den "sammanbindande objektperspektivet" är att se grönstrukturen likt Lindholm som sammanhanget och relationerna mellan valda typer av gröna objekt och områden där strukturella egenskaper och morfologiska faktorer hos objekt, områden och gröna koncept utgör grunden, ett "morfologiskt strukturperspektiv". Med detta tankesätt skulle en stadsdel kunna identifieras utifrån sin grönstruktur. Det ger också en förskjutning åt att värdera grönstrukturen kvalitativt istället för kvantitativt.¹²

Båda synsätten kan dock vara användbara och ger olika resultat när de används i planeringssituationer.

---

8 Lindholm, G., 2002, s. 43-45

9 Lindholm, G., 2002, s. 45

---

10 Lindholm, G., 2002, s. 43

11 Lundgren Alm, E., 2001, s. 53-54

12 Lövré, K., 2003, s.24

Det första ger en fysisk beskrivning av området, till exempel parker, kyrkogård. Det andra fokuserar på områdets funktion och relationen till omgivande områden, själva struktureringsprocessen.¹³

Ett ytterligare alternativ är förstås att utesluta ordet struktur som Lundgren valt att göra genom att istället kalla grönstrukturen för ”stadens gröna ordning”. Lundgren ger också motiveringen att det finns en risk med att använda ordet struktur eftersom det distanserar gröna områden från stadsbebyggelsen i övrigt istället för att se den som en integrerad del.¹⁴

Det gröna i grönstrukturen

I delbetänkandet för översyn av Plan- och bygglagen 1994 beskriver Eivor Bucht och Bengt Persson att grönstrukturen bör ses som ett samlingsbegrepp där alla gröna områden, icke hårdgjord och obebyggd mark ingår, oavsett ägoförhållanden. Dessutom bör även markprofilen och den hydrologiska systemet ovan och under mark innefattas i grönstrukturbegreppet. Exempel på ytor som inkluderas är parker, trädgårdar, kyrkogårdar, banvallar, vägrenar, och skolgårdar. Det viktiga är sambandet och helheten av dessa ytor poängterar författarna.¹⁵

Definitionen ovan har fått stor genomslagskraft. Det är en definition som beskriver grönstruktur med exempel på vad det kan vara eller utifrån vad det inte är. Exempelvis att det är en park, en kolonilott eller att det inte är hårdgjord och inte bebyggd. Men har dessa ytor en minsta gemensam nämnare? Karl Lövré har i studier av hur begreppet används kunnat se två utgångspunkter för begreppet grönstruktur; ”det obebyggda” samt ”gröna koncept”. Definitionen av ”gröna koncept” lyder; ”*Kategoriseringar av gröna områden utifrån föreställningar och typologier, till exempel trädgård, park, naturområde. Kulturellt*

betingat.” ”det obebyggda” är som det låter ”...*det obebyggda betongar markytans beskaffenhet genom att urskilja all ej hårdgjord mark i den urbana miljön oavsett ägo- och förvaltningsgränser.*” Båda begreppen är spatialt betingade. Problemet är att de båda begreppen överlappar och ibland motsäger varandra.¹⁶

Lövré, menar också att det finns en koppling mellan de två spatiala identiteterna och begreppen separerat och integrerat. *Det obebyggda* kopplas samman med den separerande synen på grönstruktur medan *gröna koncept* skulle anta en integrerande position. För att kunna använda begreppet på ett mer medvetet sätt är det viktigt att förstå de olika identiteterna och vad de associeras med.¹⁷

Elisabet Lundgren Alm talar likt Eivor Bucht och Bengt Persson om ägoförhållandena i grönstrukturen. Lundgren Alm använder dock termerna formell och faktisk grönstruktur där till den faktiska grönstrukturen hör all mark som varken är hårdgjord eller bebyggd, oavsett ägostruktur, till skillnad från den formella, dit endast kommunens parkmark räknas.¹⁸ Vidgas begreppet från det tidigare traditionella synsättet att det endast gäller parkmiljöer till ovan föreslagna så inkluderas förstås mycket större arealer med olika funktion och ägoförhållande.

Sammanfattningsvis tycks problematiken vara att det är svårt att hitta en minsta gemensam nämnare för grönstrukturen och därför är det svårt att ge en bra definition på det gröna i grönstrukturen.¹⁹ Lindholm menar också att strukturdelen i ordet ger de gröna områdena i staden en jämställd nivå med begrepp som infrastruktur och stadsstruktur. Dessutom

13 Lindholm, G., 2002, s. 43

14 Lundgren Alm, E., 1996, s. 5

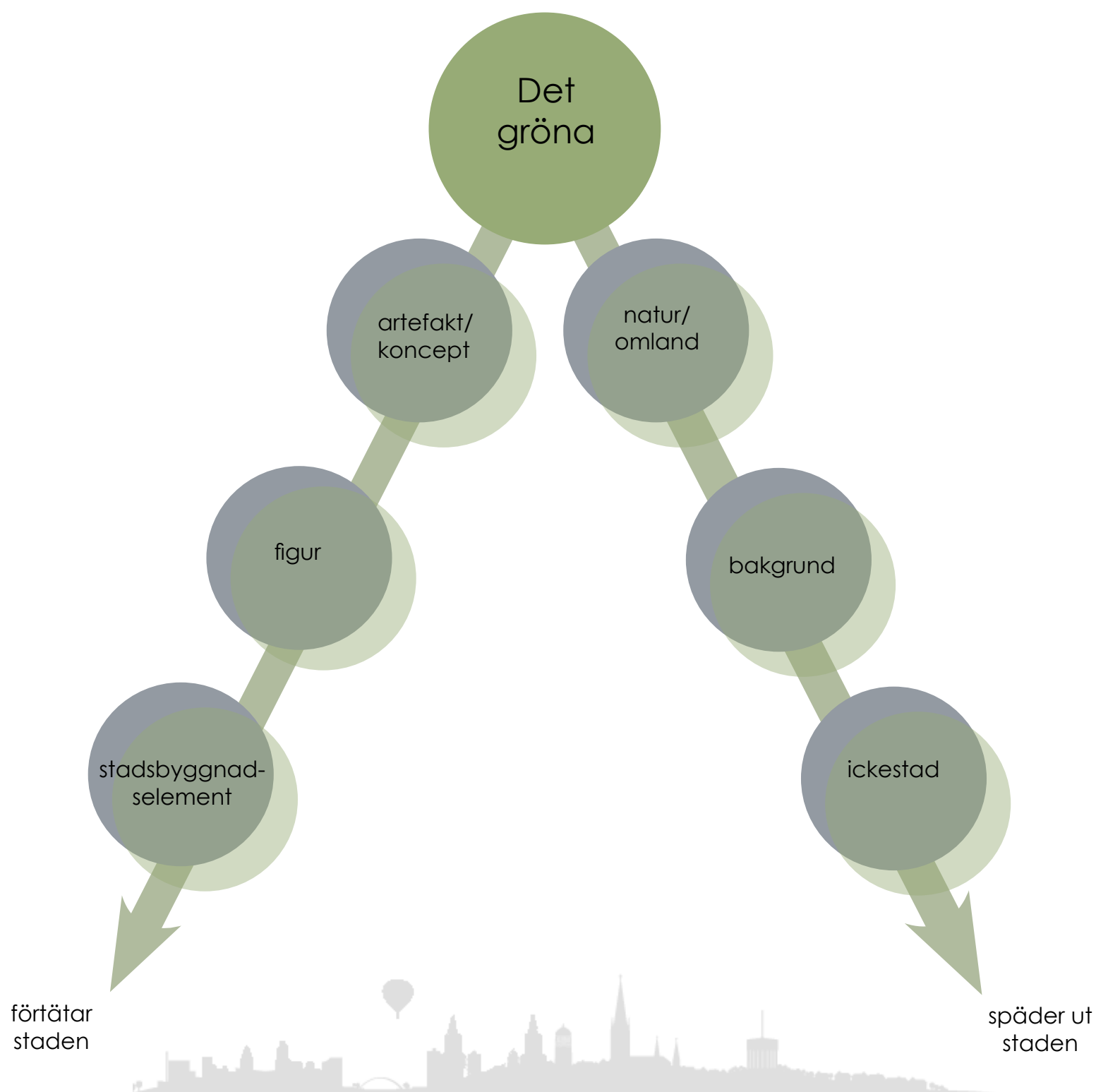
15 Bucht, E. och Persson, B., 1994, s. 7-9

16 Lövré, K., 2003, s.17 och s. 53-56 i artikeln *Vad är grönstruktur i staden?*

17 Lövré, K., 2003, s. 57-58 i artikeln *Vad är grönstruktur i staden?*

18 Lundgren Alm, E., 2003

19 Lövré, K., 2003 s.17, 53-56 i artikeln *Vad är grönstruktur i staden?*

Två sätt att betrakta det gröna i staden. Enligt det ena synsättet är det gröna en del av staden, förtätar den medan i det andra utgör det gröna bakgrund och späder istället ut staden.

Tankefigur ur Lövré, (2003) Det gröna som identitetsskapande stadsbyggnadselement- objekt, koncept och struktur.

kanske begreppets oklarheter kan öppna upp till diskussioner som annars inte skulle ha kommit till stånd.²⁰

I det här arbetet kommer grönstrukturbegreppet att användas enligt förslaget i delbetänkandet för Plan- och bygglagen men även inkludera landskapet utanför tätorten, vilket inte tydligt framgår av definitionen ovan.

Reflektioner

Begreppet grönstruktur har således använts i 15 år men är fortfarande inte fullständigt och slutligen definierat. I min okunskap eller snarare kanske brist på reflektion över begreppet grönstruktur innan det här arbetet drog igång, likställde jag grönstruktur med allt som är grönt i staden. Men börja själv att reflektera över vad som kan klassas som ”grönt” så blir det snabbt en gråzon av oklarheter! För att inte tala om hur begreppet struktur används! Komplexiteten i begreppet är uppenbar men frågan är om det är något som reflekteras över, och är det viktigt? Som studierna av kommunernas planer visar längre fram i arbetet (se bilaga 2) så används grönstrukturbegreppet väldigt fritt i många fall, kanske ibland utan närmare eftertanke på vad det egentligen innebär.

---

20 Lindholm, G., 2002 s. 42

Grönstrukturens funktion

Med ett antropocentriskt synsätt som utgångspunkt kan behovet av grönstruktur i och runt städerna motiveras i termer av funktionsaspekter med fyra huvudteman; ekologisk, kulturell, social och ekonomisk funktion.

Synen på grönstrukturen grundar sig i betraktarens förhållningssätt till naturen som i stort sett kan indelas i två synsätt, ett antropocentriskt synsätt som utgår från människans behov där naturen får underordna sig människans villkor och det biocentriska synsättet där människan är en del av naturen och naturen har ett värde i sig som inte kan värderas efter människans eventuella nytta eller skada av den samma.²¹

Samhällets värderingar utgår från en antropocentrisk syn vilket miljöbalkens inledande paragraf tydligt speglar: *"Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl."*²²

Utifrån detta kan behovet av grönstruktur i och runt städerna motiveras i termer av funktionsaspekter med fyra huvudteman; ekologisk, kulturell, social och ekonomisk funktion. Nedan följer en beskrivning av olika aspekter som med några tillägg i stort sett följer det som tas upp i delbetänkandet för Plan- och bygglagen.

Ekologisk funktion

Biologisk mångfald

Ur ekologisk synvinkel finns flera viktiga aspekter på grönstrukturens betydelse men där den biologiska mångfalden tar en stor del. Riokonventionen behandlar den biologiska mångfalden ur flera hänseenden men betonar vikten av att nyttja den biologiska mångfalden i ett långsiktigt hållbart perspektiv. I städer med ett starkt tryck på den grönstruktur som finns ger detta en möjlighet att försöka skapa en rik biologisk mångfald med målet att höja kvaliteten på människans vardagsupplevelse. På grund av den variation i funktionsytor samt den höga stress och störningar som växter och djur utsätts för i stadsmiljö skapas unika biotoper.²³

Inom ekologin beskrivs olika teorier för hur växter och djurs sprids från plats till plats. Enligt den öbiogeografiska teorin är antalet arter beroende av öarnas yta, läge i förhållande till varandra och fastlandet och ålder. Detta, med viss modifiering, går att applicera på landskapet eller stadens grönstruktur. Ett landskap är ofta heterogent med en hög variation vilket påverkar antalet arter som kan invandra eller förflytta sig mellan de olika områdena i landskapet.²⁴ Stadens grönstruktur eller landskapets biologiska mångfald beror på ytornas storlek, ålder och hur nära och väl förbundna de är med varandra, variationen mellan områdena och hur stor störning det är från omgivningen.

Den biologiska diversiteten kan öka väsentligt om de

---

21   SOU 1994:36, bilaga 3, s. 8-9
22   Miljöbalken, den 20 juli 2009 (Internet)

---

23   Bucht, E. och Persson, B., 1994 s. 25-27
24   Forman, R. & Godron, M., 1986, s. 103

ekologiska öarna binds samman i ett nät, en struktur. Spridningsmöjligheten ökar vid en sammankoppling och det minskar risken för att någon art skall dö ut.²⁵

Kretsloppet stad-land

Staden var förr mycket mer beroende av den nära omliggande landsbygdens matproduktion. Restprodukter som avföring och avfall från städerna gödslades åkrarna med. För att skapa ett mer hållbart samhälle, ett kretsloppssamhälle, är ett steg att återgå till liknande utbyte. De ändliga resurser som används idag i jordbruket kan till viss del ersättas med restprodukter från staden.²⁶ Hushållskompost kan också tas tillvara i staden om ytor finns för detta. Det krävs ca 15 kvm planteringsyta per lägenhet för att ta till vara hushållskomposten.²⁷

LOD-lokalt omhändertagande av dagvatten

På senare år har kretsloppstanken vunnit allt mer mark framför allt när det gäller dagvatten. LOD - lokalt omhändertagande av dagvatten - har utvecklats och blivit en del av grönstrukturen i flera städer och tätorter. Förutom att sådana anläggningar konkret avlastar städernas vatten och avloppsnät ger

de också möjlighet till att skapa en rikare biologisk mångfald och visuellt intressantare utemiljöer.

Klimat och bullerreducering

Städernas klimat påverkas i hög grad av grönstrukturen och framför allt vegetationen. Träd har en vinddämpande effekt vilket kan göra stor skillnad i en stad med bebyggelse som snarare förstärker än dämpar vinden. Vegetation höjer också luftfuktigheten, utjämnar temperaturen och ger skön skugga varma dagar. Ju mer vegetation, desto större blir effekten.²⁸

Vegetation har en svag effekt som bullerdämpare men vegetationen sprider eller förstärker inte heller bullret som en hårdgjord yta kan göra. Genom att visuellt dölja källan till buller kan vegetationen också skapa en behagligare miljö. Luftkvaliteten kan också förbättras med en väl utvecklad grönstruktur genom att vegetationen tar upp damm- och stoft. Placeras vegetationen längs trafikleder kan damm- och stoftspridningen minska med en tiondel.²⁹

---

25 Gustavsson R. och Ingelög T., 1994, s. 56

26 Boverket, 1996, s. 11

27 Bucht, E. och Persson, B., 1994, s. 15

---

28 Bucht, E. och Persson, B., 1994, s. 35

29 Bucht, E. och Persson, B., 1994, s. 35

Kulturell funktion

Det går att se på den gröna strukturen i staden som olika lager där det understa lagret består av landskapets förutsättningar som påverkat utformningen och placeringen av staden, exempelvis en å eller jordbruksmark som påverkat vägdragningen. Nästa lager utgörs av det tidiga infrastrukturnätverket med alléer och boulevarder som med sina träd löper likt gröna band i staden. Dessa kompletteras av järnvägar och motortrafikleder där vägrenar och banvallar skapar gröna korridorer i stadsmiljön. Designade parker utgör det tredje lagret i den komplexa väven.³⁰

Det går också att studera de funktioner som kan ingå i grönstrukturen, exempelvis parker, kolonilotter, kyrkogårdar privata trädgårdar med mera där funktionens roll bär på en historia som är viktig och ger identitet till platsen och staden. Olika objekt i grönstrukturen kan också vara starka element i sig, exempelvis Drottningholmsparken i Stockholm, Pildammsparken i Malmö eller Slottsskogen i Göteborg.³¹

Även i landskapet utanför tätorten finns spår i landskapet som vittnar om historisk aktivitet i området. I Skåne finns till exempel de typiska mägergravarna och pilevallarna.

---

30 COST Action C11, 2005, s. 19

31 Bucht, E. och Persson, B., 1994, s.39

Social funktion

Staden och tätortens utomhusmiljö har blivit allt viktigare ju fler människor som flyttar in till städerna. Fritiden tillbringas i hög utsträckning i eller nära tätorten vilket ställer krav på en god utformning av utomhusmiljön.³² Det finns en rad aktiviteter som möjliggörs med en god tillgång på grönstruktur. Ytor behövs för att springa, sparka boll, bygga kojor, åka skidor, sola, promenera, cykla, odla, plocka bär och svamp med mera. Förutom att få kontakt med naturen och de positiva effekter som det ger, möjliggörs andra positiva effekter som möten med andra människor och bättre hälsa som följd av aktiviteterna.

Ekonomisk funktion

Många värden och funktioner som grönstrukturen bidrar med tas för givet men om de upphör märker vi att de har stora ekonomiska värden. De ekonomiska värdena skulle i många fall kunna rymmas inom de tre övriga rubrikerna men för att tydliggöra de ekonomiska förtjänsterna får det en egen rubrik, ekonomin är trots allt det som i mångt och mycket styr beslutstaganden i dagens samhälle.

Ekologiska tjänster kan till exempel vara rening och reglering av vatten och luften, pollinering och klimatstabiliserande effekter.³³

Det finns också ett samhällsekonomiskt värde i form av hälsofrämjande effekter av grönstruktur som i tätortsnära lägen till och med kan vara större än produktionsvärdet av skogsbruk, fiske med mera.³⁴

Närhet till gröna miljöer påverkar också bostadspriser och lokalisering av bebyggelse. Den gröna miljön med natur- och rekreationsmöjligheter har fått allt större betydelse vid etablering av företag vilket i

förlängningen påverkar den regionala utvecklingen.³⁵ Finska studier visar att husets värde stiger med 5 % vid utsikt mot skogsområde och holländska studier visar att värdet ökar med upp till 28 % för hus med trädgård och utsikt mot vatten.³⁶

Reflektion

Grönstrukturen är mångfacetterad och inte helt lätt att få en samlad bild av alla möjliga värden som den kan inrymma. Enligt Bucht och Persson är grönstrukturen inte heller begränsad till stadsgränsen, vilket är det som förstås behandlas mest i delbetänkande för Plan- och bygglagen vilket är naturligt. Gränssonen mellan stad och land, tätortsranden är speciellt viktig samt hur stadens grönstruktur knyter an till stadens omgivande skogs-, jordbruks- och naturområden. Precis som de nämner borde grönstrukturens roll i kantzonen mellan stad och land, det är i tätortsranden belysas ytterligare. Det är där möjligheterna finns att kunna tillgängliggöra omgivande landskap för rekreation. Det är där naturmark exploateras, det är där chansen finns att säkerställa stadens framtida grönstruktur och kontakt med omgivande landsbygd. Det som inte nämns alls är mellanrummen mellan bebyggelse som landskapet utgör, det är mellanrummen av icke bebyggelse eller hårdgjord mark som separerar bebyggelsen och skapar struktur i en större skala. Utblickarna och värdet av att se "natur" nämns inte heller.

---

32 Bucht, E. och Persson, B., 1994, s. 41

33 Region Skåne, 2004, s. 11

34 Region Skåne, 2004, s. 11 och (Kardell, 1985)

---

35 Region Skåne, 2004, s. 11

36 COST Action C11, 2005, s. 431

Grönstrukturen internationellt

Hur ser grönstrukturarbetet ut internationellt? Olika länders planeringssystem kan vara svåra att tränga in i. Mycket publiceras på Internet men oftast inte på engelska utan på landets språk vilket i många fall gör det extra svårarbetat. Under den här rubriken ges en mycket förenklad och förkortad summering av det mest tongivande inom ämnet som framkommit vid informationsinhämtning via Internet och tryckt litteratur.

Vid en sökning i databasen Science Direct på ordsammansättningen "green structure" kom 594 träffar upp. Vid en närmare granskning var det endast två artiklar som hade med "green structure" i titeln och det var från en dansk-svensk grupp respektive en norsk författare, båda publicerade år 2000. Närmast därefter kom en titel som innehöll frasen "the structure of green". Det kanske egentligen inte säger så mycket då artiklarna mycket möjligt kan innehålla "green structure" i den löpande texten. Ändå är det kanske talande för hur relativt lite begreppet används internationellt i jämförelse med begrepp som "open space", "green belt" och "greenway" och "the greenway movement" som förekom frekvent. "Open space" är ett samlingsbegrepp för öppna platser utomhus där grönområden av olika slag kan förekomma.

I USA har begreppet "Greenways" fått stor genomslagskraft. Fredrick Law Olmsted utpekades som grundare av utvecklingen av begreppet även om han inte själv använde sig av det. Parksystemet i Boston, "the Emerald necklace" brukar ofta ses som det första som kan kallas för "greenway".³⁷ Begreppet myntades 1959 av William H. White i monografin *Securing open space for urban America*. Under 1980-talet gavs rekommendationer i US President's Commission's on American outdoors report; *"a vision for the future: A living network of*

*greenways/.../To provide people with access to open spaces close to where they live, and to link together the rural and urban spaces in American landscape/.../ threading through cities and countryside's like a giant circulation system"*³⁸ Begreppet bottnar i problematiken kring urban sprawl som blev ett växande problem i USA efter andra världskriget.³⁹

Begreppets betydelse har förändrats över tiden, idag kan definitionen av "greenways" göras med dess tre funktioner; som ekologiska korridorer, som ett nätverk för rekreation och som bevarar och visar upp kulturhistoriskt intressanta områden. Ofta förekommer de som en multifunktionell struktur som inkluderar två eller alla tre funktionerna.⁴⁰ Begreppet har fått stor genomslagskraft i USA och Kanada och används i den fysiska planeringen, framför allt har det engagerat inte bara myndigheter utan organisationer och allmänheten.⁴¹

Begreppet "green infrastructure" används också i USA, dock inte lika frekvent. Begreppet ska likt grönstruktur föra upp "det gröna" till något som vi

37 Science direct; Editorial, 2004, s.143 (Internet) Den 16 juni2009.

38 Science direct; Fábos, J.G., 2004, s.327. och *President's commission*, 1987 Den 16 juni2009 (Internet)

39 Science direct; Walmsley, A., 2006 s. 252-257 Den 16 juni2009 (internet)

40 Science direct; Editorial, 2004, s. 143 Den 16 juni 2009 och Fábos, J.G., 1995 (Internet)

41 Science direct; Editorial, 2004, s.143 Den 16 juni2009 (Internet)

måste ha jämfört med grönområden som signalerar något som är trevligt att ha. Begreppet har samma bakgrund som ”greenways” men skiljer sig genom att betona de ekologiska aspekterna, inte rekreation. Den gröna infrastrukturen inkluderar också stora viktiga ekologiska områden så väl som kopplingar där emellan. Den ska också fungera som ramverk för bebyggelseexpansionen. Tanken är att den gröna infrastrukturen skall planeras på liknande sätt som annan infrastruktur med ett strategiskt helhetstänkande och involvera allmänheten på samma sätt som planförfarande av annan infrastruktur. Några stater har anammat begreppet och arbetar utifrån dess principer.⁴²

USA och Europa har på många sätt olika förutsättningar och utgångspunkter när det gäller fysisk planering och planering av grönstruktur. Många problem har vi dock också gemensamt, kanske framför allt problematiken kring urban sprawl. Begrepp som ”greenway” har också följaktligen spridit sig från USA över världen, och så även till Europa.

Det som idag utgör grunden för de europeiska städernas gröna stråk (greenways) grundlades i början av 1900-talet i form av ”parkbelts” eller ”greenbelts” som framför allt skapades för rekreation i de överbefolkade och smutsiga städerna.⁴³ Exempelvis introducerades begreppet ”green belt” 1935 i Storbritannien när det runt London skulle säkras en reserv av, för allmänheten, tillgänglig obebyggd yta och område för rekreation. Begreppet började i mitten av 1950-talet användas även av lokala planeringsmyndigheter utanför London.⁴⁴ I Köpenhamn tillkom till exempel fingerplanen 1947

med gröna kilar in i staden.⁴⁵

Begreppet ”green belts” används fortfarande, (i Storbritannien) är syftet framförallt:

”to check the unrestricted sprawl of large built-up areas;

to prevent neighbouring towns from merging into one another;

to assist in safeguarding the countryside from encroachment;

to preserve the setting and special character of historic towns; and

to assist in urban regeneration, by encouraging the recycling of derelict and other urban land.”⁴⁶

De gröna bältena berör inte den inre grönstrukturen i städerna och inte heller vad de gröna bältena utgörs av för typ av gröna områden. Detta är inte det primära utan att som punkterna ovan beskriver, att förhindra bebyggelse att breda ut sig av olika anledningar. När områden väl är reserverade som gröna bälten kan de medföra flera positiva aspekter så som tillgång till öppen landsbygd för stadsbefolkningen, erbjuda möjligheter till sport eller annan rekreation i stadsnära miljö, att bibehålla och förstärka landskapet där människor bor, att återställa skadade miljöer, säkra speciella naturområden och bibehålla mark för jord- och skogsbruk eller liknande.⁴⁷ ”Park belts” omringar staden liksom ”green belts” men här är syftet framför allt rekreation.⁴⁸

42 Science direct; Walmsley, A., 2006, s. 257 Den 16 juni 2009 (internet)

43 Science direct; H.G. Jongman, R., et al., s. 306-307 Den 16 juni 2009 (internet)

44 Department for Communities and Local Government, den 8 juni 2009. (internet)

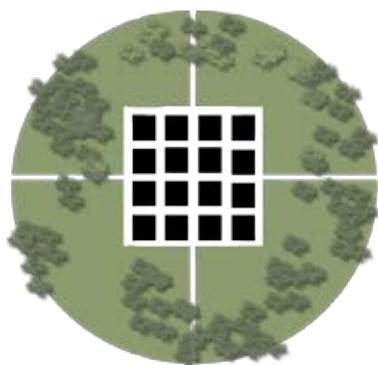
45 Danmarks officiella hemsida; den 18 juni 2009 (Internet)

46 Department for Communities and Local Government, den 8 juni 2009. (internet)

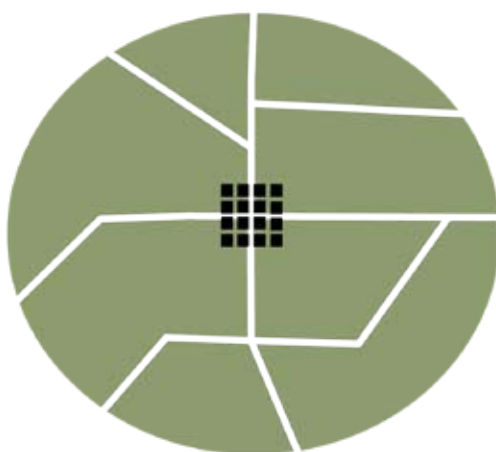
47 Department for Communities and Local Government, den 8 juni 2009.

48 Turner, T., 1998, s. 143

”park belt” omgärdar staden framför allt i rekreativt syfte.

”green belts” förhindrar bebyggelse att breda ut sig, främst för att bibehålla landskapets läsbarhet, motverka att städer att växer ihop samt motverka ”urban sprawl”.

Ord som används i Europa och har motsvarande innebörd som grönstruktur är ”urban greening” och ”urban forestry” även om orden också är kopplade till planering respektive management⁴⁹. Hur planeringen av korridorer, bälten och stråk går till eller grönstrukturplaneringens innebörd och funktion förekommer det mycket lite litteratur om. Inte heller om. I ett forskningsprojekt inom COST- European cooperation in field of scientific and technical research- COST Action C11 ”Green structure and urban planning” där medverkande från 15 länder (däribland Sverige) deltog fick börja med att definiera begreppet ”green structure” visade det sig att det inte fanns en samstämmighet i begreppets innebörd. Det fanns till och med svårigheter att översätta till alla språk.⁵⁰

Vid en genomgång av hemsidan för COST Action C11 så är det endast några av de nordeuropeiska länderna som har något som kan kallas för grönstrukturplaner. De är dock inte juridiskt bindande utan rådgivande likt de i Sverige. Tyskland är ett undantag som inte har grönstrukturplaner men däremot landskapsplaner eller översiktsplaner med inriktning på landskapsfrågor, inkluderande biologiska aspekter till stora landskapsanalyser⁵¹.

49 Lindholm, G., 2002, s. 44

50 COST Action C11, 2005, s. 13-16

51 Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety, (Tyskland) den 16 september 2009 (Internet)

Reflektioner

Oavsett om sökningen i databasen är på ”urban forestry”, ”urban greening” eller ”open space planning” så handlar de flesta artiklarna om ”greenways”. Betoningen i dessa ligger dessutom på det omgivande landskapet, runt bebyggelsen antingen som bälten, nätverk eller korridorer. Artiklarna kan i de flesta fall delas in under två kategorier, de som tar upp biologiska effekter som följd av fragmentering av landskap på grund av exploatering. Den andra är närbesläktat och tar upp ”urban sprawl” där fokus ligger på att med planering av gröna korridorer eller bälten förhindra att staden breder ut sig, bevara landskapet och människans tillgång till icke bebyggd miljö för bland annat rekreation. I förbifarten nämns att det finns en koppling mellan stad och omgivning men betoningen ligger på det stadsnära landskapet.

Problematiken med tätbefolkade områden och ”urban sprawl” har uppmärksammats tidigare i Europa än här och kanske är det en naturlig förklaring till varför mer fokus lagts på detta. En befolkning som med bättre ekonomiska förutsättningar än tidigare och efterfrågar högre levnadsstandard med mer plats per person ökar förstås risken för ”urban sprawl” i Sverige. Vi är dock fortfarande ett glesbefolkat land med undantag för storstadsregionerna och problematiken blir inte lika påtaglig. Skåne tillhör dock ett av undantagen som brottas med liknande problem som till exempel Nederländerna. För att bibehålla den skånska karaktären och inte minst den goda åkermarken kanske skulle det behövas en ökad insats på mellanrummen, på landskapet. *Strategi för en grönstruktur i Skåne* framtagna av Region Skåne är på rätt väg, men har dokumentet den tyngd som behövs?

Organisationer/konventioner/ lagar och myndigheter med anknytning till grönstruktur

Kommunerna har en rad lagar och politiska direktiv, både från statlig och från överstatlig nivå, att ta hänsyn till i det dagliga kommunala arbetet. Här nämns några av de organisationer, lagar, konventioner och direktiv som har koppling till den kommunala grönstrukturplaneringen.

Internationell nivå, FN och Europeiska unionen

ESDP- European Spatial Development Perspective

Medlemsstaterna och EU-kommissionen har genom ESDP enats om gemensamma mål och riktlinjer för utvecklingen inom EU:s territorium. Dokumentet utgör endast en politisk referensram för medlemsstater, regioner och lokala myndigheter och överför inga befogenheter till gemenskapen.

ESDP omfattar både fysisk planering och regional utvecklingsplanering vars huvudsakliga syfte är att verka för en balanserad och hållbar utveckling för Europeiska unionens territorium. När dokumentet antogs 1962, antogs också tre grundläggande principer:

- *Ekonomisk och social sammanhållning*
- *Bevarande och förvaltning av naturresurserna och kulturarvet*
- *Mer balanserade konkurrensförhållanden inom Europa*

ESDP presenterar också ett antal mål som utgår från de tre grundförutsättningarna ovan:

”Utveckling av ett flerkärnt och balanserat system

av tätorter och städer samt ett stärkt samband mellan stads- och landsbygdsområden

Integrerad transport-ochkommunikationslösningar för att stödja en flerkärnt stadsutveckling både på europeisk och på nationell nivå

Utveckling och vård av natur- och kulturarvet för bevarande och vidareutveckling av regionala identiteter och kulturell mångfald”⁵²

Landskapskonventionen

Landskapskonventionen har utarbetats av Europarådet. Sverige har undertecknat konventionen men ännu inte ratificerat den. En ratificering innebär att konventionens parter erkänner landskapets betydelse för människans välmående, både i städer och på landsbygden, både speciellt vackra platser så väl som vardagslandskap. Landskapets betydelse för vårt kulturarv och vår identitet men också av kulturella, ekologiska och sociala skäl och har värden som gör det attraktivt ur ekonomisk synvinkel. Konventionen skall medvetandegöra, att som följd av mänsklig påverkan är landskapet under ständig förändring och konventionens parter är skyldiga att ta fram riktlinjer för planering, förvaltning och skydd av landskapet. Målet är att identifiera olika typer av landskap och dess förutsättningar för att tillsammans med boende

---

52 Nuteks hemsida, den 1 juni 2009

i regionen utveckla och förvalta landskapet på bästa sätt.⁵³ Riksantikvarieämbetet har utarbetat ett förslag på hur konventionen kan implementeras vilket bland annat innebär lagändringar i Plan- och bygglagen samt Miljöbalken. Förslaget uttrycker ett behov av en nationell landskapspolitik som skall manifesteras i en nationell strategi för landskapet. Landskapsstrategin kan tjäna som plattform för att utveckla nationella mål och visioner för landskapet så väl som regionala och kommunala strategier och program. Eventuellt inrättas ett råd eller annat organ för att samordna landskapsfrågorna mellan olika myndigheter och nivåer⁵⁴. Frågan bereds nu av kulturdepartementet.

När konventionen implementeras bör det få konsekvenser för kommunernas fysiska planering. Landskapets status höjs och skulle få en mer framträdande plats, kanske i övergripande grönsstrukturprogram som fungerar som underlag för översiktsplanerna eller direkt in i översiktsplanen.

EU- lagstiftning och EU- bidrag

Sedan inträdet i EU har Sverige fått anpassa sig efter EU-bestämmelser i olika former. Exempelvis infördes Ramdirektivet för vatten år 2000 vilket medförde förändringar i lagstiftning och arbetsmetoder kring vattenfrågor som i sin tur utgör en del av grönsstrukturen.

När det gäller landskapet utanför städerna påverkas det i hög utsträckning av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Sveriges landsbygdsprogram som är framtaget som ett nationellt dokument enligt EU direktiv, ger en rad möjligheter till ekonomiska bidrag som kan få effekter både visuellt och funktionellt i landskapet.

---

53 Europarådets hemsida: Landskapskonventionen, den 1 juli 2009 (Internet)

54 Riksantikvarieämbetets hemsida: Landskapskonventionen den 1 juli 2009 (Internet)

Habitatagendan

FN:s första konferens med fokus på boendefrågor, Habitat I, hölls 1976 i Vancouver men grunden lades redan vid miljökonferensen i Stockholm 1972 då behovet diskuterades av planeringsinsatser för ett rättvist och socialt utvecklat boende. FN-organet United Nations Center for Human Settlements inrättades som följd av konferensen. 2002 ombildades det och blev UN-Habitat. En andra konferens, Habitat II, hölls om boende, bebyggelse och stadsutveckling 1996 i Istanbul.⁵⁵

Habitat II-konferensens syfte var att försöka förbättra boendevillkor och livsmiljö för människor i deras boendemiljö, både i städer och på landsbygden. Med en tilltagande urbanisering som i vissa fall hotar en hållbar global utveckling var syftet att hitta, och enas om principer och riktlinjer som kan vända trenden till något positivt eftersom urbaniseringen har potential att skapa ekonomisk tillväxt och välfärd.⁵⁶

Resultatet av konferensen blev två dokument; Istanbuldeklarationen och Habitatagendan. Istanbuldeklarationen sammanfattar konferensens viktigaste slutsatser medan Habitatagendan redovisar mål, principer, åtaganden och ett handlingsprogram. Två huvudteman från konferensen är en rimlig bostad för alla och en hållbar utveckling av människors boplatser i en värld med växande städer.⁵⁷

Betoningen kan tyckas ligga på problem som inte gäller för svenska förhållanden men agendan riktar sig också till de mer industrialiserade länderna med uppmaningar och åtaganden om det ohållbara produktions- och konsumtionsmönster men också mot de transportsystem och bebyggelsemönster som

---

55 SOU 2003:31 En hållbar framtid i sikte den 15 september 2009 (Internet)

56 SOU 2003:31 En hållbar framtid i sikte den 15 september 2009 (Internet)

57 SOU 2003:31 En hållbar framtid i sikte den 15 september 2009 (Internet)

vi har. Habitatagendan har det gemensamma målet med Agenda 21 om ett hållbart samhälle där det lokala engagemanget betonas för en framgångsrik satsning.⁵⁸

Agenda 21

1992 höll FN en konferens i Rio de Janeiro om miljö, hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning. Deltagarna representerade en rad intressen, från regeringsföreträdare, kommunrepresentanter, näringsliv och frivilligorganisationer. Tre dokument antogs vid konferensen; Riodeklarationen om miljö och utveckling, Handlingsprogrammet Agenda 21 och Skogsprinciperna. Två miljökonventioner om klimatförändringar och konventionen om biologisk mångfald antogs också vid samma möte.

Agendan består av 40 kapitel där varje kapitel berör ett eller flera programområden. Till exempel behandlar kapitel 10 hushållning av mark och biologisk mångfald tas upp i kapitel 15 och så vidare.

Agenda 21 är inte juridiskt bindande men däremot finns ett starkt politiskt och moraliskt förpliktigande att följa riktlinjerna i handelsprogrammet. I Sverige har arbetet med Agenda 21 i första hand drivits på kommunal nivå, utan centrala direktiv.⁵⁹ Varje enskild kommuns Agenda 21-arbete kan beroende på dess utformning och inriktning påverka grönstrukturen i kommunen i olika utsträckning.

Nationell nivå

Lagar och förordningar

Främst är det Plan och bygglagen samt Miljöbalken som har störst inverkan vid fysisk planering i Sverige och påverkan på grönstrukturprogram.

Plan - och bygglagen

Plan- och bygglagen reglerar det kommunala planförfarandet där länsstyrelsen i respektive län är övervakande myndighet. Utgångspunkten gällande planläggningen för mark, vatten och byggande är en god samhällsutveckling som inkluderar en långsiktig hållbar livsmiljö för dagens människor men även för kommande generationer. I 2:a kapitlet om allmänna intressen beskrivs att *”Mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning*⁶⁰.”

I paragraf 2 i andra kapitlet görs beskrivningen; *”Planläggning skall, med beaktande av natur- och kulturvärden, främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar. Även en från social synpunkt god livsmiljö, goda miljöförhållanden i övrigt samt en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och med energi och råvaror skall främjas. En god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens skall främjas.”*

Övergripande bestämmelser är således att mark och vatten skall användas till det som det är mest lämpat för utifrån de förutsättningar som är och de behov som finns samt att det skall hushållas med befintliga resurser. Lagtexten uppmanar till

58 SOU 2003:31; En hållbar framtid i sikte s.19-21 den 15 september 2009 (Internet)

59 SOU 2003:31; En hållbar framtid i sikte s 22 den 15 september 2009 (Internet)

60 Plan och bygglagen, Lag 1993:419, den 20 juli 2009 (Internet)

överbägningar, vad som kan anses vara det mest lämpliga vilket blir en subjektiv fråga och upp till varje kommun att bedöma. Därtill betonas också vikten av ekonomisk tillväxt vilket blir ytterligare en parameter i avvägningarna vid planläggningen av mark och vatten.

Miljöbalken

När det gäller grönstrukturplaneringen är Miljöbalken den lag med störst betydelse.

Miljöbalkens öppningsparagraf:

”Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. Miljöbalken skall tillämpas så att

- 1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,*
- 2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,*
- 3. den biologiska mångfalden bevaras,*
- 4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och*
- 5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.”*⁶¹

Liksom Plan- och bygglagen anger miljöbalken i 3:e kapitlet att *”Mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god*

hushållning.” i samma kapitel men 4§ så kommer ett stycke som är intressant ur Skånes perspektiv.; *”Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.”* Även 6§, första stycket är intressant ur behovet av grönstrukturplaner: *”Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.”*⁶²

Miljöbalkens utgångspunkt är således att vi alla har ett ansvar att behandla och nyttja vår värld på ett uthålligt sätt så att vi kan lämna över den till framtida generationer med minst lika bra förutsättningar om en hälsosam och god miljö som för oss. Precis som för plan- och bygglagen är det förstås en subjektiv bedömning vad som är acceptabelt och inte.

I Skånes fall kan den stora andelen åkermark, som enligt lagtexten är av nationell betydelse, vara ett problem ur tillgänglighetsperspektiv. Exploatering av jordbruksmark kan faktiskt öka andelen allemansrättsligt tillgänglig mark och vara positivt ur ett allmänt intresse trots att en ändlig resurs förbrukas om jordbruksmark görs om till bostadsområde. Jämförelser kan göras med skogsbygder där allemansrättsligt tillgänglig mark i de flesta fall minskar vid nybyggnation.

Stora delar av miljöbalken kan på något sätt kopplas ihop med grönstrukturplanering varför det inte är möjligt att gå in närmare på så mycket mer lagtext. Nämnas bör också att Miljöbalken

61 Miljöbalken, den 20 juli 2009 (Internet)

62 Miljöbalken, den 20 juli 2009 (Internet)

beskriver särskilt skyddsvärda områden i landet, riksintressen samt beskriver olika skyddsformer för natur och kulturmiljöer, till exempel naturreservat, kulturreseptat, naturminnen, strandskyddsområden med flera.

En gammal skyddsbeteckning är Landskapsbildsskyddet. I Skåne finns cirka ett femtiotal landskapsbildsskydd som tillkommit före 1975 med den då gällande Naturvårdslagen. I och med miljöbalkens införande 1999 så instiftas inte nya landskapsbildsskyddade områden men redan upprättade områdens skydd kvarstår. Bevarandevärdet hos områdena består oftast av visuella upplevelsevärden och kan motsvaras av det som skulle avsätta som riksintressen idag.⁶³

Politiska direktiv

Miljö kvalitetsmålen

16 miljö kvalitetsmål har formulerats av regeringen 1999 med kompletterande mål nr 16, 2005. Miljö kvalitetsmålen syfte är att:

- främja människors hälsa
- värna den biologiska mångfalden och naturmiljön
- ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena
- bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga
- trygga en god hushållning med naturresurserna.⁶⁴

Flera av miljö målen kan beröras av ett gröonstrukturprogram men kanske framför allt målet ”En god bebyggd miljö”.

De nationella miljö målen och delmålen har anpassats till Skånska förutsättningar och behov. Liksom de nationella miljö målen är det många som berör gröonstrukturplaneringen även här är målet En god bebyggd miljö framträdande. Som delmål tas grönstrukturen upp specifikt; kommunerna ska till 2010 ha tagit fram gröonstrukturplaner för tätorter med fler än 2000 invånare. Dessutom ska markägare stimuleras att öka andelen allemansrättslig mark i närheten av tätorter. Boverkets rekommendationer om maxavstånd till parker eller rekreationsområden bör följas.⁶⁵

På nationell nivå finns ett flertal statliga verk med myndighetsutövning som kan påverka frågor rörande grönstrukturen. Framför allt är det Boverket som har det övergripande ansvaret för samhällsplaneringen i landet. Naturvårdsverket övervakar och ser till att de miljö politiska besluten genomförs och Jordbruksverket som ansvarar för bland annat jordbruk och livsmedelspolitiska frågor.

Regional nivå

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen fungerar som länk mellan staten och regional och lokal nivå. Länsstyrelsen skall tillvarata, samordna och sammanväga statliga intressen. Som myndighetskerenprövning av kommunalalplaner och en bevakning av att lagar efterföljs. Vid överträdelser där till exempel mellankommunal samordning inte uppfyllts, miljö kvalitetsnormer överträtts eller riksintressen inte beaktats kan länsstyrelsen upphäva detaljplaner och områdesbestämmelser. Dessutom har länsstyrelsen en rådgivande roll genom att föra ut riksdagsbeslut och regeringsmål.

63 Länsstyrelsen i Skånes hemsida, landskapsbildsskydd; den 20 juli 2009 (Internet)

64 Miljö målportalen, den 27 april 2009 (Internet)

65 Länsstyrelsen i Skånes hemsida; *Skånes miljö mål-God bebyggd miljö*, 2008, 28 april 2009 (Internet)

Länsstyrelsen har tagit fram mycket informationsmaterial som kan användas som underlag i det fysiska planarbetet på kommunerna och för grönstrukturarbetet. Bland annat har det *Det skånska landsbygdsprogrammet* tagits fram i samarbete med flera andra organisationer. Programmet ger en beskrivning av det skånska landskapet utan att ta hänsyn till administrativa gränser. Detta är förstås intressant ur ett grönstrukturperspektiv när det handlar om det vida landskapet och se helheten utanför kommungränserna. Länsstyrelsen är också ansvarig för att anpassa de nationella miljö kvalitetsmålen för Skånska förutsättningar.

Region Skåne

Region Skåne är Skånes övergripande politiska organ som jämfört med landsting runt om i Sverige fått ett utökat ansvar som omfattar den regionala utvecklingen. Ett regionalt utvecklingsprogram har framtagits som visar strategin för en hållbar utveckling för regionen med fokus på åtgärder för att öka tillväxten, sysselsättningen och den inomregionala balansen. Region Skåne ansvarar också för bland annat näringslivsutveckling, samhällsplanering och miljöfrågor för regionen.⁶⁶

Ett pågående projekt är framtagandet av *Markanvändning, tillgänglighet och flerkärnig ortstruktur – Strukturbild för Skåne* som skall vara en hjälp för olika aktörer att konkretisera delar av utvecklingsprogrammet. Projektet skall resultera i kartunderlag och tre rapporter vilka alla förstås kan fungera som underlag bland annat i den kommunala översiktsplaneringen och i förlängningen, grönstrukturplaneringen i varje enskild kommun. Ett dokument med direkt koppling till grönstrukturen gavs ut 2004; *Strategi för en grön struktur i Skåne* vars syfte är att åstadkomma en samsyn kring grönstrukturen i hela Skåne för att enskilda aktörer

---

⁶⁶ Region Skånes hemsida, organisationsbeskrivning, den 27 april 2009 (Internet)

skall kunna göra bättre avvägningar mellan olika intressen.⁶⁷

Den planering som görs på regional nivå i Sverige är endast vägledande och fungerar som stöd för den kommunala planeringen. Detta kan jämföras med andra länder som i många fall har en juridiskt bindande regionplan.

Lokal nivå

Den kommunala planeringsprocessen

Ett kommunalt planmonopol råder där det endast är kommunerna som kan upprätta juridiskt bindande planer, dock med överinseende av länsstyrelsen (se under rubrik *Länsstyrelsen* ovan). Kommunernas ansvar att planera för mark och vattenanvändningen i respektive kommun regleras i Plan- och bygglagen. Översiktsplan är en obligatorisk plan som är en avsiktsförklaring av utvecklingen i kommunen, framför allt gällande mark- och vattenanvändningen. När det gäller grönstrukturprogram kan de tas fram som fristående dokument men används också som underlag till kommunens översiktsplan. Varken översiktsplanen eller grönstrukturplanen kan vara juridiskt bindande utan är avsiktsförklarande. Regleringen av eventuell förändring av mark och vattenförhållande sker i detaljplaner eller områdesbestämmelser.

Reflektioner

Det finns förstås många fler aktörer som påverkar grönstrukturen. På en internationell nivå finns en rad projekt och organisationer som arbetar/ arbetat med hållbar fysisk planering, både gällande bebyggelsestrukturer och grönstruktur var för sig och som helhet, bland andra COST Action C11 och GREENSCOM, båda europeiska forskningsprojekt som med olika utgångspunkt

---

⁶⁷ Region Skåne, 2004, s. 7

INTERNATIONELL NIVÅ

EU:

ESDP- European Spatial
Development Perspective
EU-bidrag

FN:

Habitatagendan
Agenda 21

Landskapskonventionen

NATIONELL NIVÅ

Riksdag/regering

Lagar:
Miljöbalken
Plan- och bygglagen

Myndigheter:
Jordbruksverket
Naturvårdsverket
mfl

Miljö kvalitetsmålen

REGIONAL NIVÅ

Region Skåne

Länsstyrelsen

LOKAL NIVÅ

Kommunerna

Grönstrukturplan

Översiktsplan
Detaljplan

Schema över beslutsnivåer för organisationer/konventioner/ lagar och myndigheter med anknytning till grönstruktur.

arbetat med grönstrukturens roll i Europa. Det finns förstås också fler myndigheter vilka påverkar landskapet runt om kring oss; Vägverket som har stor inverkan vid ny vägbyggnad både vad det gäller visuell landskapsbild, barriäreffekter men också befintliga vägars upplevelsevärden och biologiska mångfald med vägrenar och gamla alléer. Samma sak gäller för Banverket. Även om de inte påverkar framtagandet av eventuellt grönstrukturprogram så ger de förutsättningar för innehållet. Dessutom finns en rad intresseorganisationer, däribland till exempel Världsnaturfonden och Naturskyddsföreningen.

Flera av de organisationer som nämnts i kapitlet ovan verkar vara relativt okända för planeraren på kommunen, exempelvis Habitatgendan och ESDP-European Spatial Development Perspective där den första inte är styrande och den andra är en instans som kan uppfattas som på mycket långt avstånd från den enskilde planeraren på kommunen. Inte heller landskapskonventionen verkar ha nått någon större genomslagskraft, visserligen är den inte ratificerad ännu men arbetet är på gång och den bör få konsekvenser för det fysiska planeringsarbetet på kommunerna.

Vem som egentligen bestämmer av alla dessa aktörer är inte helt klart. Erik Skärbäck nämner tre rambetingelser för att beskriva hur väl ett samhälle klarar sitt miljöåtagande; fackkunskap (om ekologi, teknik mm), lagstiftning (som reglerar miljöagerandet) och administration (den kommunala planeringsprocessen). En fjärde rambetingelse som

vuxit sig allt starkare är kundmakten. Som konsument är makten stor genom att kunna göra medvetna val som påverkar i olika riktningar. Hur stor är den makten att påverka markanvändningen inom den fysiska planeringen?⁶⁸ Detta är en intressant tanke även om den framför allt är riktad till miljöarbetet skulle den kunna appliceras på grönstrukturarbetet. Av alla aktörer inblandade i planeringsprocessen har den enskilde planeraren stor makt. Planerarens roll att sammanväga de olika intressena i planeringen är inte en lätt uppgift. Frågan; vem planeras det för? är relevant men leder långt in i planeringsteorin och hamnar utanför det här arbetet. Planerarens arbete regleras visserligen av lagar och influenser kommer från olika håll men en stor del kan ändå styras av den enskilda planerarens preferenser. Detta blir kanske framför allt påtagligt i mindre kommuner där kompetensbredden i många fall, på grund av resursbrist, är smalare än på större kommuner.

I dagens samhälle där människor är mer rörliga och benägna att flytta än tidigare ökar förstås konkurrensen mellan kommunerna att locka till sig både privatpersoner och företag. Kan grönstrukturplanering bli ett instrument för att skapa en attraktivare kommun? Är det något som attraherar människor och påverkar deras val av boplatser eller företagets etablering till den grad att kommunen satsar mer än vad som enligt lagstiftning är nödvändigt?

---

68 Skärbäck E. et al, 2000, s. 194

Skånes landskap - Skånes förutsättningar

Förståelsen för Skånes förutsättningar när det gäller grönstrukturplaneringen underlättas av en tillbakablick som sätter dagens landskap i en kontext. Landskapet är under ständig förändring, framför allt på grund av mänsklig aktivitet. Vid en beskrivning av kulturlandskapets utveckling finns många förhållningssätt men här ges en kortfattad beskrivning med utgångspunkt i bebyggelsemönstret.

Beskrivningen görs förenklat mot bakgrund av tre faktorer; näringsbasen, kommunikationerna och de politiska gränserna. Näringsbasen begränsar befolkningsmängden genom att landskapet har kunnat föda varierande befolkningsmängd. Kommunikationerna påverkar utbredningen och har förändrats genom teknikutveckling. De politiska gränserna har på olika sätt påverkat utvecklingen genom förändrade förutsättningar beroende på tillhörighet.

Landsbyggd

Den senaste inlandsisen deponerade den kalkrika baltiska moränleran i det område som senare skulle bli Skåne. När isen drog sig tillbaka var Skåne fortfarande sammanbundet med Danmark och övriga Europa. Vattennivåerna steg successivt och så småningom skars förbindelsen med kontinenten av och även de nordligaste delarna av Skåne hamnade under högsta kustlinjen. Markytan steg så småningom och Skåne blev åter kopplat till det som idag kallas Sverige. Redan jägarfolken som

vandrade in i takt med att isen drog sig tillbaka påverkade landskapets utformning men det var med jordbruket som infördes för ca 6000 år sedan som de största förändringarna skulle komma.⁶⁹

Utvecklingen inom jordbruket har skett successivt via svedjejordbruk⁷⁰ till bofast befolkning under järnåldern med fasta gödslade åkrar med en ökad avkastning som kunde försörja en befolkningstillväxt. Innan år 1000 hade Skåne också hunnit bli danskt. Detta påverkade troligen bystrukturen då bebyggelsen koncentrerades till reglerade bytomter och ägorna fördelades efter vissa principer. Som följd av detta och bättre odlings- och gödseltekniker var slättbygden redan då uppodlad.⁷¹ Olika odlingssystem avlöste varandra men det var inte förrän det moderna cirkulationsjordbruket med Holland som förebild och senare vallodlingen

---

69 Boverket, 1996, s. 13-18

70 Svedjejordbruk - Skog brändes ner för att frigöra mark för odling vilket också gav en kortvarig gödslingseffekt. (Cserhalmi s. 65)

71 Emanuelsson U. mfl, s. 44

som jordbruket rationaliserade nämnvärt. Det senare medförde också att stor del av ängsmarken uppodlades vilket starkt påverkade landskapets karaktär. Gödslingsjordbruket rationaliserades under 1800-talet, flera gödämnen provades. I Skåne är till exempel de typiska mangelgravarna tydliga spår i landskapet.⁷²

För Skånes del var de politiska gränserna en realitet som påverkade befolkningen i högsta grad under en längre period. Freden i Roskilde som resulterade i att Skåne åter blev svenskt var dock inte slutet på krigshärjningarna utan det dröjde in på 1700-talet innan lugnet lade sig över Skåne.⁷³

Samtidigt som det ägde rum en teknikutveckling skedde stora förändringar i ägostrukturen. Tre skiftesreformer drevs igenom med olika resultat. I Skånes relativt homogena landskap fick Enskiftet 1803 stort genomslag vilket innebar att varje gårds mark skulle samlas i ett skifte, dit även gården flyttades. Resultatet blev att flertalet byar splittrades när gårdarna flyttades till de nya skiftena. Under 1800-talet togs även lagarna bort som skyddade frälsejord⁷⁴ från att köpas av andra än adeln. Detta öppnade för ett rationellare storjordbruk där de nya ägarna hade större intresse att investera i jordbruket för en ökad avkastning, snarare än att visa släktens status. De större gårdarna gick från att mer eller mindre fungera som stora självförsörjande enheter till kommersiella storjordbruk.⁷⁵

Under 1800-talet och in på 1900-talet förändrades stor del av våtmarkerna för att utvinna mer åkermark bland annat genom att myrar och sjöar sänktes. Åkermark täckdikades också för att ge jämnare avkastning. I Skåne utdikades mellan åren 1870-1884 över 270 000 hektar, ca 25% av Skånes totala

yta⁷⁶. Maximal jordbruksareal nåddes på 1920-talet.⁷⁷

Skåne börjar anta dagens skepnad med utspridda gårdar på enskifteslotter med vägar och senare pilevallar i de raka skiftesgränserna.⁷⁸ Detta förstärks med mekaniseringen av jordbruket, användningen av fossila bränslen vars utveckling lett till möjligheten att hantera större arealer med mindre arbetsinsats. Stora maskiner kräver svängutrymme och hinder som markvägar, stenmurar med mera togs bort och skapar den fullåkersbyggd vi kan se idag.⁷⁹

Stad/tätort

Den agrara revolutionen som startade med skiftesreformerna och cirkulationsjordbruket, en ny typ av ekonomi med en lokalisering av verksamheter i varandras närhet drev fram urbaniseringen och städernas framväxt.

Bebyggelsestruktur

Bebyggelsemönstret har följt utvecklingen inom jordbruk och kommunikationer. Efter en splittrad bystruktur i spåren av skiftesreformerna kom åter mindre samhällen att växa fram men nu koncentrerade till järnvägsstationerna. I de nya stationssamhällena hölls bebyggelsen relativt koncentrerad eftersom framkomligheten bortom järnvägen var sämre. Folkmängd och bebyggelse växte således nästan parallellt fram till mitten av 1900-talet. Det skedde en förändring när teknikutveckling, förbättrad ekonomi, billig energi och en ökad bilism skapat koncentrerad sysselsättning men en allt mer spridd bosättning.⁸⁰

72 Cserhalmi, N., 2002, s 68, 116, 132-136, 141-142
73 Skansjö, S. 1997, s. 176-190
74 Cserhalmi, N., 2002, s. 17
75 Cserhalmi, N., 2002, s 27, 144

76 Landskrona kommuns hemsida (Möller, J. 1984. Dikning i Skåne. Ale - Historisk tidskrift för Skåneland 2/84:14-28) ; den 19 juli 2009 (Internet)
77 Boverket, 1996, s. 31
78 Emanuelsson U. mfl., 2002, s 137
79 Emanuelsson U. mfl., 2002, s 18-182
80 Emanuelsson U. mfl., 2002, s 181-192

Trafikinфраstruktur

Till den första järnvägen som byggdes mellan Malmö och Lund 1856 knöts ett allt finmaskigare järnvägsnät för persontransport men också i stor utsträckning av varor. Med järnvägen växte också

en ökad befolkningskoncentration till kommunernas centralorter men i synnerhet till de största städerna. I södra och sydvästra Skåne ökar dessutom även de mindre orterna befolkningsmässigt.⁸³ (Utöver de

stationssamhällen fram. När många järnvägar lades ner till förmån för transport längs vägar kan de tidigare så uppenbara placeringarna av orterna nu vara svåra att förstå utan vetskap om historien. Flera orter har gått tillbaka medan andra har med bilismens inträde blivit pendlarsamhällen.⁸¹ Kontinentalbanan till hamnen i Ystad, porten till kontinenten, och stambanan till Malmö skapade en förskjutning av infrastruktuursatsningar mot västra och sydvästra Skåne. Hamnverksamheter växte större i Malmö, Helsingborg, Trelleborg och Landskrona och med den ett ökat transportbehov. Motorvägen mellan Lund och Malmö byggdes i mitten av 1950-talet och har sedan dess kompletterats så att det idag finns ca 200 km motorväg i landskapet.⁸²

Befolkningsfördelning

Flyttströmmarna de senaste decennierna har inneburit

stora städerna finns det 250 tätorter av varierande storlek i Skåne vilket är flest tätorter i förhållande till sin areal än något annat län i Sverige.) Under kommunsammanslagningarna på 1960- och 70-talet ökade småhusbyggandet i vissa orter som skulle upphöra att vara kommuncentra för att skapa förutsättningar för högstadieskolor. Detta kan ha påverkat bebyggelsemönstret i en del kommuner.⁸⁴ Befolkningen har ökat i 30 av 33 kommuner och 2007 bor ca 1,2 miljoner människor i Skåne där fördelningen är 900 000 i västra delarna och 300 000 i de östra.⁸⁵ 2005 bodde 88 % av befolkningen i Skåne bor i tätorter jämfört med ca 20 % för hundra år sedan.⁸⁶

83 Region Skåne, *Strukturbild Skåne, Markanvändning i Skåne och omvärlden- remissupplaga* den 15 september 2009 (Internet)

84 Boverket, 1992, s. 59

85 Region Skåne, *Skånes utveckling* den 24 april 2009 (Internet)

86 Region Skåne, *Strukturbild Skåne, Tätort, kap1 – remissupplaga* s 5 (Internet) den 17 april 2009

81 Emanuelsson U. mfl., 2002, s 181-192

82 Emanuelsson U. mfl., 2002, s 181-192

Dagens situation

Den nya bebyggelsestrukturen innebar att boendetätheten i de större svenska städerna minskade med 30 till 20 invånare per hektar mellan 1960 och 1995. Detta för tankarna till ”urban sprawl”⁸⁷ men i bemärkelsen att stadskärnan tappar i attraktivitet för boende och arbete och av den anledningen minskar i invånarantal till förmån för förorten är inte så vanligt i Västeuropa som i USA. I Sverige utglesas istället städerna, det vill säga ytmässigt tas mer mark i anspråk trots att invånarantalet inte ökat i samma takt.⁸⁸ Enligt en rapport från ESPON- the European spatial planning observation network- *Urban-rural relations in Europe* från 2006 så ligger Sverige i topp tillsammans med länder från Östeuropa samt delar av inre Frankrike, Polen och delar av Danmark när det gäller högst andel hårdgjord yta per person. I de svenska storstadsregionerna är andelen något lägre men ändå ca fyra gånger så mycket hårdgjord yta per person som de som har minst i Europa.⁸⁹ I Skåne är det redan framför allt i de sydvästra delarna tätbefolkat och ett lantligt boende är svårt att få. Ändock ökar procentuellt sett kranskommunerna till de större kommunerna mest befolkningsmässigt, med undantag av Malmö 2008.⁹⁰ Enligt rapporten från Region Skåne 2005 *Dialog med de Skånska*

---

87 Urban sprawl - ursprunglig definition är stadens centrum som tappar i attraktivitet och människor söker nytt boende i villaområden i stadens utkant. I Europa är fortfarande städernas centra attraktiva för boende men det sker ändå en utflyttning då andra boendeformer lockar. Detta medför att varje människa tar större yta mark i anspråk per person vilket leder till en glesare stad både i bebyggelsestruktur och människor per ytenhet. Urban sprawl brukar kopplas ihop med en rad negativa följder, till exempel ökad miljöbelastning som följd av mer bilåkning, värdefull jordbruksmark tas i anspråk, ökade offentliga kostnader pga en gles bebyggelsestruktur, de positiva effekter av stadens täthet minskar med mera.

88 Arnstberg, K., 2005, s 9-16, 100

89 ESPON, Rapporten: *Urban-rural relations in Europe* karta 3.16, den 8 maj 2009, (Internet)

90 Region Skåne, *Befolkningsutvecklingen i Skåne* år 2008, den 23 juni 2009 (Internet)

kommunerna kring regionala planeringsfrågor är villor den bostadstyp som efterfrågas mest av befolkningen i regionen.⁹¹ En sådan efterfrågan är inte nödvändig att möta med ny villabebyggelse utan kan lösas genom flyttkedjor men det ger ändå en antydning om önskat boende vilket förstås blir ett konkurrensmedel kommunerna emellan.

Reflektioner

Det komplexa problem som inte bara Skåne står inför men som i Skåne får en extra skärpa är hur man kan kombinera tillväxt med en uthållig stadsbyggnad och en god bebyggd miljö. Problematiken i Skåne består också i att befolkningskoncentration som är som störst, och dessutom ökande, i de delar med åkermark som klassats med högst avkastningsvärde. Vad får de olika problemen för konsekvenser för grönstrukturen? Hur kan en god bebyggd miljö skapas med så låg tillgång till rekreationsmöjligheter i ett allt mer utspritt bebyggelsemönster, till stor del bestående av villabebyggelse samt med ett industriellt jordbrukslandskap utanför tätortsgränsen? Och har grönstrukturplaneringen fått någon roll i arbetet med att bekämpa ”urban sprawl”?

Inom planeringen brukar ”urban sprawl” bekämpas på främst två sätt vilka också kombineras. Det ena är en flerkärnighet där staden delas upp i flera enheter med den större staden i mitten med flera mindre städer runt om. Det andra är att förtäta staden, fylla de tomrum som finns och utnyttja ytorna bättre.⁹² Region Skåne beskriver på sin hemsida Skåne just som en flerkärning region. Fungerar visionen om en flerkärnig region i praktiken?

---

91 Region Skåne 2005, s 13

92 Arnstberg, K., 2005, s 90

Del 2

Metodbeskrivning, djupstudier av Lomma, Lund och Staffantorps program,
intervjuer samt resultatredovisning.

Inventeringsresultat

Inventeringsdelen är uppdelad i två delar. Del ett resonerar kring förekomst/frånvaro av grönsstrukturprogram i de 18 inventerade kommunerna. Del två består av en presentation av Lomma, Lund och Staffanstorps kommuner som valts ut för djupare studier, analys av deras grönsstrukturprogram samt en sammanfattning av intervjuerna med respektive kommun.

Inventeringsområdet valdes ut utifrån *Det Skånska landsbyggsprogrammets* klassificeringar kustslätt/dynlandskap samt låglänt odlingslandskap. Ur dessa klasser har de områden valts ut som är belägna i sydvästra och västra Skåne där befolkningstätheten är som störst; Skanör-Falsterbo strandäng, Söderslätt, Lund- och Helsingborgslätten och Ängelholmsslätten. Kommuner som återfinns i dessa områden och nämns i programmet ingår i inventeringsområdet. Se även s 9.

Inför framtagandet av programmet *Strategi för en grön struktur i Skåne* gjordes en liknande inventering 2001, men då inventerades förekomsten av grönsplaner. Det visade sig att under 1990-talet hade framför allt kommunerna i västra Skåne upprättat grönsplaner. Områdena de behandlar är främst tätortens grönområden. I samband med första omgången översiktsplaner togs också en hel del naturvårdsplaner fram, betydligt fler än antalet grönsplaner.⁹³

Vid rundringningen med förfrågan om kommunen har ett grönsstrukturprogram var det väldigt få som ansåg sig ha det och osäkerhet fanns vad det egentligen skulle innehålla för att kunna få kallas för grönsstrukturprogram. Definitionen som används i det här arbetet baseras på definitionen av grönsstruktur som används i delbetänkandet för översyn av Plan- och bygglagen 1994⁹⁴ där grönsstrukturbegreppet ses

som ett samlingsbegrepp för alla gröna områden, icke hårdgjord och obebyggd mark ingår, oavsett ägoförhållanden. Dessutom bör även markprofilen och det hydrologiska systemet ovan och under mark innefattas i grönsstrukturbegreppet. Detta sorterar ut grönsplanerna som oftast endast behandlar den kommunala marken. Adderas kriteriet att ytorna dessutom skall behandlas utifrån funktionsaspekterna socialt, kulturellt, biologiskt och ekonomiskt med ett helhetsperspektiv sorteras även naturvårdsplanerna ut som fokuserar på områdenas biologiska funktion. För övrigt ges frihet för programmets utformning. Det har dock visat sig att det är svårt att dra en skarp gräns mellan naturvårdsprogram och grönsstrukturprogram å ena sidan och grönsplaner och grönsstrukturprogram å andra sidan. Gränserna är otydliga.

---

93 Region Skåne, 2004, s. 106

94 SOU 1994:36, bilaga 3, s. 1-3

Två kommuner med grönstrukturprogram

Enligt definitionen ovan på vad som kan kallas för grönstrukturprogram lämnas endast Lund och Malmö kvar som de enda kommunerna av de inventerade som kan anses ha en grönstrukturplan. Malmö program heter Grönplan för Malmö och är främst inriktat på sociala och biologiska funktioner, men de övriga aspekterna nämns inledningsvis. Trots namnet klassas programmet, enligt det här programmets definitioner, som en grönstrukturplan. Lund har däremot ett så gott som heltäckande program.

För övrigt så har Lomma kommun ett kombinerat Naturmiljöprogram med grönplan som tangerar att kunna kallas för grönstrukturprogram, men faller på att den övergripande strukturen saknas när endast utvalda ytor granskas och dessutom med olika utgångspunkt. Parkmarken inom tätorterna har värderats utefter parkkaraktärer med utgångspunkt i det sociala/rekreativa medan de biologiska inventeringarna främst gjorts på mark utanför tätorterna. Betoningen ligger också som titeln antyder på naturmiljön.

Flera kommuner uppger dock att det är grönstrukturprogram på väg, eller varianter på grönstrukturprogram. Tidsperspektivet varierar mellan Staffanstorps kommun som har haft sina planer på samråd till Kävlinge där det finns förhoppningar om ett program inom snar framtid. Staffanstorps programdel för landsbygden har potential att bli ett grönstrukturprogram men det är som sagt fortfarande under framtagande.

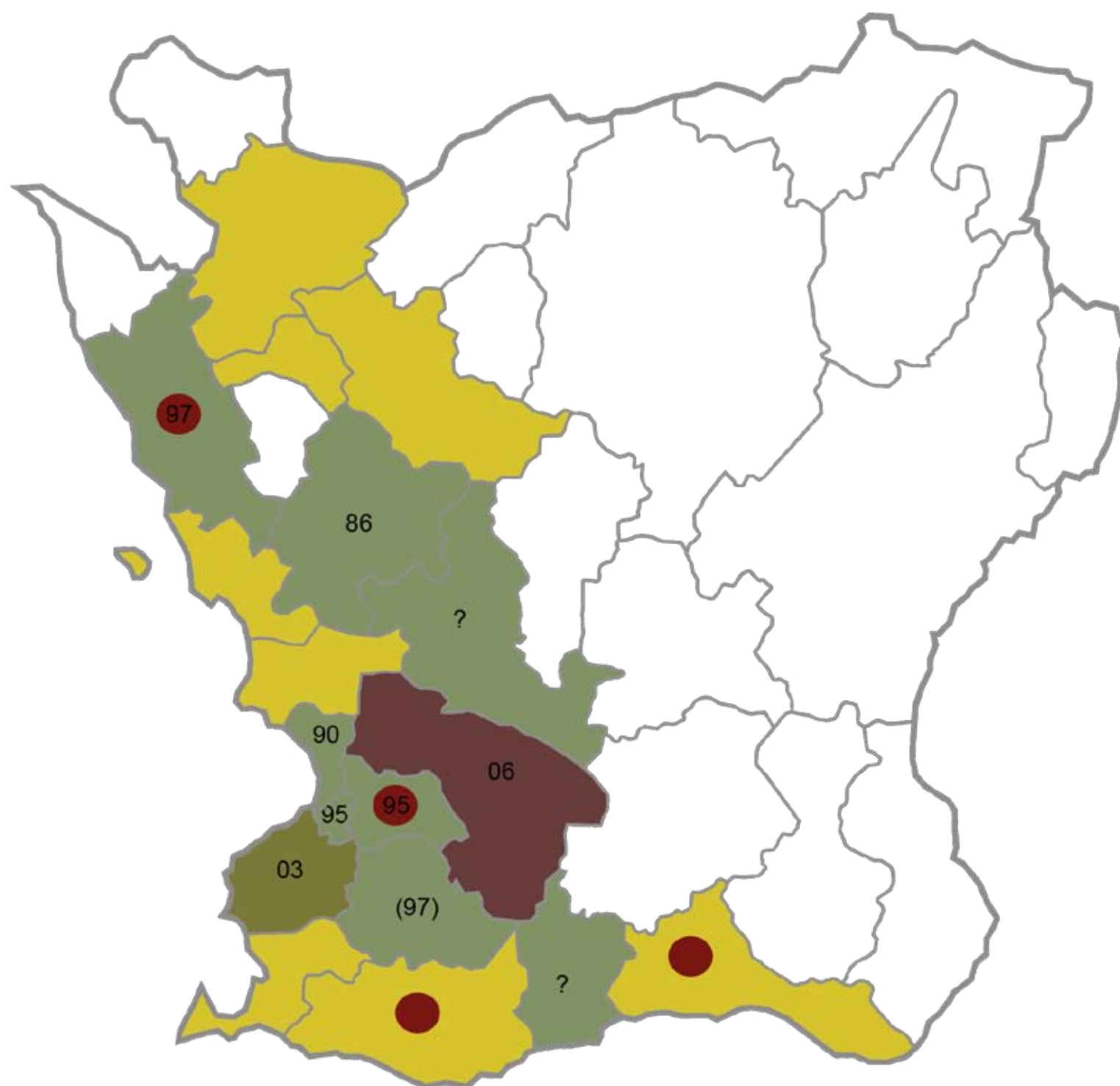
Inledningsvis fanns inte tanken att fråga kommunerna varför de inte hade något grönstrukturprogram men vid samtalen med de olika kommunerna framkom oftast någon anledning automatiskt under samtalets gång vilket redovisas i tabellen sida 38. Två kommuner uppger att grönstrukturplaner saknas på grund av resursbrist vilket kan bestå i brist på kompetent personal inom området eller en ekonomisk

fråga. Snarare det senare alternativet eftersom det första går att lösa antingen genom konsultuppdrag eller genom nyanställning. Vid intervjuerna fick kommunerna frågan vilka program som används istället och det var inte helt oväntat översiktsplanen och eventuellt naturvårdsprogramet. Någon kommun uppgav att det var kommunekologen som kontaktades vid exploatering av grön mark för en bedömning där sådan behövdes.

I västra Skåne är kommunerna i många fall små till ytan vilken förstås gör dem mer lättöverblickbara och det uppges också som en förklaring till varför kommunen inte har ett grönstrukturprogram. Kanske är det mycket begärt att ha både en grönstrukturplan och ett naturvårdsprogram av en liten kommun som lätt överblickas ändå. Risken är dock att somliga aspekter faller i glömska när det inte finns dokumenterat och uppdaterat, framför allt när en del kompetenser inte finns representerade på kommunen som kan driva frågan. I vissa fall uppges att grönstrukturen beaktas i de fördjupade översiktsplaner som tas fram vilket förstås är positivt men samtidigt saknas helhetsbilden över kommunen.

Vid en genomgång av kommunernas plandokument (se bilaga 2) som är tillgängliga på nätet blev skillnaden mellan kommunerna uppenbar. Mest slående var den stora vidden på hur bearbetade översiktsplanerna var. Allt ifrån de som i princip pliktskyldigt endast tagit med det som de enligt lag är skyldiga att deklarerat avsikterna med, till de kommuner som sett det som en chans att utarbeta en vision för kommunen. Precis som satsningen på översiktsplanen varierar kraftigt varierar också satsningen på grönstrukturen.

I några fall har kommunen redogjort för vad grönstruktur kan vara och varför det är viktigt att beakta men inte kopplat det till den egna kommunen. Ibland kompletteras texterna med önskemål eller avsiktsförklaringar om att upprätta grönstrukturplaner. Av de 15 kommuner som

- Ingår i inventeringsområde men saknar planer/program för grönstruktur
- Har inaktuell grönplan
- Har grönstrukturplan
- Har kombinerat grönstruktur- och naturmiljö/vårdsprogram
- Arbete pågår med framtagande av nytt program, motsvarande grönstrukturprogram
- 97 Siffra anger årtal för senast antagna grönplan/grönstrukturprogram

	Har grönstrukturprogram?	Annat program som används istället	Orsak till att program saknas	Övrigt
Ängelholmsslätten				
Ängelholm	Nej	ÖP	Resursbrist	Grönstrukturen behandlas i detaljplanerna som tas fram. I Översiktsplan för Ängelholms kommun, ÖP 2004, uppges kommunen ha en önskan om att upprätta en grönstrukturplan
Helsingborg	Ja enligt intervju men programmet täcker endast stenstaden så det är snarare en grönplan (1995)			Bef. Grönstrukturplan från 1995 täcker endast stenstaden och en ny ska upprättas som täcker hela kommunen.
Åstorp	Nej	ÖP (Naturvårdsprogram nämns ej i intervjun)		Ett naturvårdsprogram är precis framtaget.
Klippan	Nej	ÖP och naturvårdsprogram	Resursbrist	I ÖP fr. 2002 uttalas behov av att grönstrukturplan bör upprättas.
Lund- och Helsingborgsslätten				
Malmö	Ja, Grönplan för Malmö			
Burlöv	Nej endast en gammal, inaktuell grönplan	ÖP,FÖP och naturvårdsprogram	Grönstrukturen beaktas i de FÖP som tas fram	
Eslöv	Nej endast en gammal, inaktuell grönplan	Naturvårdsprogram, (ÖP Nämns ej i intervjun)	Ingen politiskt önskemål att ta fram någon	I Naturvårdsprogram från 2007 uttalas behov av att grönstrukturplan bör upprättas.
Lomma	Nej, ett kombinerat program: Naturmiljöprogram med grönplan för Lomma kommun			
Lund	Ja, ett kombinerat program: Grönstruktur och naturvårdsprogram för Lunds kommun			
Staffanstorps	Nej endast en gammal, inaktuell grönplan, ny på gång			Planer som bilaga till ny ÖP är ute på samråd: Grönstrukturplan för Staffanstorps och Hjärup samt Grönplan för landsbygden
Kävlinge	Nej	Naturvårdsplan, (ÖP Nämns ej i intervjun)		En uppdatering av naturvårdsplanen håller på att göras, tanken är att det ska bli en kombinerad natur- och grönstrukturplan. I Kävlinge översiktsplan ÖP 2010 uttalas behov av att grönstrukturplan bör upprättas.
Landskrona	Nej	ÖP och naturvårdsprogram	Vet ej	
Svalöv	Nej endast en gammal, inaktuell grönplan	ÖP, tillväxtprogram och naturvårdsprogram	Behovet är inte så stort, kommunen är liten	I Svalövs ÖP från 2007 uttalas att målsättningen är att en grönstrukturplan upprättas.
Söderslätt				
Vellinge	Nej	ÖP	Kommunen har redan så stor andel skyddad mark i naturreservat, riksintresse mm så behovet har ej funnits och politisk vilja saknas.	Nu håller en ny ÖP på att arbetas fram där grönstrukturen får ett eget kapitel. Förhoppningar finns att det kan utarbetas et eget fristående dokument så småningom.
Svedala	Nej (enligt Region Skånes Strategi för en grön struktur i Skåne har kommunen en grönplan från 1997)	Naturvårdsprogram	Har ej diskuterats, tätorterna är små	
Trelleborg	Nej	Inget program anv. vid exploatering av jordbruksmark. Kommunen har ÖP och naturvårdsprogram.		Ett natur- och kulturmiljöprogram håller på att tas fram som ska motsvara en grönstrukturplan. I Översiktsplan 2002 nämns det att en grönstrukturplan håller på att upprättas för det tätortsnära landskapet och att det vore önskvärt om den kunde få utvecklas till att täcka hela kommunen.
Skurup	Nej, endast en gammal grönplan	ÖP och gamla grönplanen.		Ett naturvårdsprogram håller på att tas fram.
Ystad	Nej	ÖP men det är mer inriktat på natur.		Kommunen har en grönstrukturplan på gång som är ute på samråd. Även en naturvårdsplan håller på att tas fram för kommunen. Enligt Översiktsplan Ystads kommun 2005, är önskvärt att det upprättas en grönstrukturplan för att kunna öka den biologiska mångfalden i tätorten och förbinda dessa med liknande områden ute i landskapet.

granskades ytligt (Lomma, Lund och Staffanstorp mer grundligt) uppgav 7 stycken i översiktsplanerna eller Naturvårdsplanerna att de hade för avsikt eller att det var önskvärt att upprätta en grönstrukturplan. Av dessa är det dock bara tre som har någon sorts dokument på gång, framförallt i form av kombinerade program.

Exempel finns också på kommuner som har relativt omfattande kapitel i översiktsplanerna som behandlar kommunens grönstruktur, dock inte i den omfattningen och enligt kriterierna ovan att de skulle kunna fungera som fristående grönstrukturprogram. Helsingborg utmärker sig som en sådan kommun. Där figurerar grönstrukturen som en naturlig del av översiktsplanen och dyker upp här och där som ett naturligt inslag. Det grönstrukturprogram som kommunen har för tätorten har några år på nacken men ger intryck av att vara väl genomarbetat. Helsingborgs kommun har i dagsläget inget grönstrukturprogram för hela kommunen vilket dock avsikten är att upprätta enligt kommunekologen. Sedan finns också exempel på motsatsen, kommuner

som knappast nämner ordet grönstruktur, varken i översiktsplan eller i naturvårdsprogram.

Naturvården tycks vara, eller åtminstone ha varit, en högre prioriterad fråga i kommunerna än grönstrukturfrågor eftersom det finns fler naturvårdsprogram än grönstrukturprogram. Naturvården är även generellt mer representerad i översiktsplanerna än andra värden som grönstrukturen kan innehålla, troligtvis eftersom det finns ett flertal naturvårdsrelaterade skyddsformer som kommunerna måste avsiktsförklara.

Vid de korta telefonintervjuerna framkom dock att några kommuner håller på att arbeta fram grönstrukturprogram eller något sorts kombinationsprogram. Detta skulle kunna tolkas som ett genombrott för grönstrukturplanerna. Frågan är vad som ligger bakom, ett ökat behov av att uppdatera den gamla, inaktuella grönplanen eller en ökad insikt och förståelse för grönstrukturen? Det intressanta för framtiden blir att se hur de utformats och vad de innehåller!

Lomma

Kommunintroduktion

Lomma kommun är belägen vid Öresundskusten och gränsar till Burlöv, Staffanstorps, Lund, Kävlinge och ute i Öresund, till Malmö kommun. Det är en relativt liten kommun, en av Sveriges minsta med en areal på 56 km² landareal och 34 km² vattenareal.⁹⁵ Vid årsskiftet 2008/2009 var befolkningens mängden uppe i 20449 personer⁹⁶. Det innebär ca 365 personer per km² om endast landarealen är inräknad. Annars ligger det på ca 227 per/km². Enligt prognoser fram till 2016 förväntas befolkningstillväxten vara fortsatt positiv i kommunen.⁹⁷

Kommunen bildades under 1960-talet genom en sammanslagning av Flädie köping och Lomma storkommun. Flera av orterna inom kommunen har en historia som kan spåras långt tillbaka i tiden. För Lommas del kom den första stora befolkningsökningen med industrierna, tegelbruk och cementfabrik som etablerades vid orten. Andra stora befolkningsökningen kom under 1960- och 70-talen då stor andel villor byggdes och befolkningen nästan fördubblades till ca 8000 personer.⁹⁸ Detta präglar infrastrukturen idag med breda gator som löper genom samhället och mycket bebyggelse från samma tidsepok. Kommunen har under de senaste åren påbörjat en centrumförnyelse samt en omdaning av det gamla hamnområdet till ett nytt centrumstråk och ny bebyggelse.

Lomma kommun är med sin närhet till Malmö och Lund en utpendlings kommun, nästan 8000 arbetar i

andra kommuner medan ca 2600 inpendlar.⁹⁹

Havet som upptar nästan 40% av kommunens yta präglar kommunen liksom det omgivande jordbrukslandskapet.

När det gäller fysisk planering har Lomma en översiktsplan från 2001. Den befintliga översiktsplanen hänvisar till naturvårdsplanen från 1997 samt grönplanen från 1990. I översiktsplanen görs en beskrivning av begreppet grönstruktur där den sammanbindande funktionen tas upp till skillnad från grönytor eller grönområden samt de funktioner som grönstrukturen kan ha; social, kulturell och biologisk. Kapitlet *Naturmiljö och naturresurser* beskriver olika natur- och grönområdens betydelse ur kulturella och biologiska aspekter och anger långsiktiga mål för arbetet med grönområden och naturvården. Detta är dock inaktuellt eftersom arbetet har börjat med en ny översiktsplan och de gamla sektorsplanerna ersatts av ett kulturmiljöprogram (2005) och ett naturmiljöprogram med grönplan (2008).

95 Lomma kommuns översiktsplan; *Översiktsplan 2000*; den 1 juli 2009 (Internet)

96 Lomma kommuns hemsida; kommunen i siffror, den 1 juli 2009 (Internet)

97 Region Skånes hemsida, *Statistik & Prognoser/Befolkningsprognoser* den 15 september 2009 (Internet)

98 Lomma kommuns översiktsplan; *Översiktsplan 2000*; den 1 juli 2009 (Internet)

99 Lomma kommuns hemsida; kommunfakta, den 1 juli 2009 (Internet)

Kommunens Naturmiljöprogram med grönplan

Programmet är uppdelat i två delar, A-delen: Mål och genomförande och B-delen- Kunskapsdelen. Programmet, trots att det är ett sektorsprogram, vänder det sig också till allmänheten där alla oavsett kunskapsnivå ska kunna läsa och använda sig av programmet. Dettamärksdirektiprograminledningen där Lomma kommuns naturområden och utflyktsmål med naturupplevelsekaraktär presenteras. Ett intressant grepp som kanske lockar nya grupper till vidare läsning!

Naturmiljöprogramet med grönplan ersätter grönplanen från 1990 och naturvårdsplanen från 1997. Syftet är en sektorsplan som skall fungera som underlag vid den fysiska planeringen i kommunen. Programmet skall vara vägledande vid förändring- och förnyelsearbeten samt presentera kommunens värdefulla natur- och grönområden. Av de 16 miljökvalitetsmålen tas de upp som är relevanta i sammanhanget och anpassas för kommunen. Slutligen fungerar programmet som ett underlag för hur natur- och grönområden skall skötas.

I A-delen beskrivs hur den gröna planeringen har breddats och lyfts och blivit allt viktigare och inkluderar inte bara rekreation och friluftsliv utan även biologisk mångfald, klimatfrågor, pedagogik, hälsoaspekter, kulturhistoria etc. Därefter följer text om motiv till programmet, styrmedel och ansvarsfördelning samt utgångspunkter för naturvårdsarbetet. Under avsnittet *”Vad skall människan ha naturen till?”* beskrivs varför naturvården är viktig. Det som tas upp är hälsoaspekten, kulturhistoriska och estetiska värden, ekosystemtjänster, det etiska ställningstagandet om hållbar utveckling samt att kommunen har i både ett skånskt och ett nationellt perspektiv, lite allemansrättslig mark. De olika aspekterna återkommer dock inte fullt ut i kommunens utgångspunkter för naturvårdsarbete som snävar in och blir mer naturorienterade.

Däremot längre fram i programmet riktas fokus om

och en vidare bild träder fram igen under rubriken *”Detta vill vi värna och utveckla”*. Områden med stora landskapsbilder; havet, odlingslandskapet och tätorterna beskrivs som värda att bevara eftersom de har koppling både till värdefulla naturmiljöer men också till landskapskaraktärer, kulturhistorien i kommunen, pedagogik och rekreation. Även i nästföljande stycke *”Strategi och analys”* är perspektivet bredare när de tre övergripande strategierna presenteras; *Öka kunskapen om naturvård och naturmiljön, Öka tillgängligheten i och till natur- och grönområden, samt Arbeta med kvalitetshöjning i natur- och grönområden.*

B-delen utgörs av en beskrivning av kommunens naturförutsättningar, historiska utveckling och landskapets framväxt, dagens landskap, naturtyper, flora och fauna samt förutsättningar för rekreation och friluftsliv. I slutet beskrivs särskilt värdefulla naturområden och särskilt värdefulla grönområden. Grönområdena analyseras och värderas efter karaktärsdrag från de åtta parkkaraktärer som Patrik Grahns tagit fram och så anges vilken karaktär området önskas få i framtiden¹⁰⁰. Av de grönområden som inkluderas i programmet ligger de flesta på kommunägd mark och är endast sådana områden som bedöms enkelt kunna få eller har natur- och/eller rekreativa värden i tätorterna och byarna.

Programmet har likt titeln en tydlig inriktning på naturmiljö och gör inte anspråk på att vara ett grönstrukturprogram. I det här fallet finns en uppdelning mellan naturmiljöområden och grönområden där det senare är belägna inne i tätorterna. Frågan som kan ställas, inte bara med avseende på det här programmet utan är giltig för många andra, är; vad är natur? Finns det natur i Skåne? Naturmiljöprogrammet ger ingen definition på vad som avses med natur men täcker in i princip all typ av mark som inte är hårdgjord eller bebyggd,

---

100 Karaktärerna redogörs också för i Boverkets skrift *Gröna områden i planeringen*.

förutom grönområdena som behandlas för sig. Frågan blir berättigad när avsnittet *”Detta vill vi värna och utveckla”* där det öppna skånska jordbrukslandskapet beskrivs. Brukad åker är kanske så långt ifrån ”natur” det går att komma utan att hårdgöra eller bebygga. Visserligen finns öar i åkerlandskapet, till exempel åkerholmar som är viktiga bland annat för den biologiska mångfalden men det är inte det som avses i stycket. Är utgångspunkten för natur *”del av den omgivande verkligheten som ej är skapad av människan”*¹⁰¹ som Nordstedts ordbok anger så är inte fullåkersbygden natur. Däremot utgör den; i sydvästra Skåne, en väsentlig del av landskapet!

Poängen är inte att ifrågasätta programmet utan snarare uppmärksamma vikten av landskapet som, oavsett om det kan kallas natur eller ej är en viktig del av ”naturupplevelsen” eftersom naturens krafter med sol, vind, regn och så vidare kan bli väldigt påtagliga just i öppna landskap. En beskrivning av kommunens landskap görs också i underlagsdelen, del B, och sedan dyker det upp igen under rubriken *”Detta vill vi värna och utveckla”* men tyvärr försvinner det breda perspektivet i åtgärdsförslagen som bygger på de tre strategierna Öka kunskapen om naturvård och naturmiljön, Öka tillgängligheten i och till natur- och grönområden, samt Arbeta med kvalitetshöjning i natur- och grönområden. Här träder dock grönområdena fram som tidigare varit aningen åsidosatta på bekostnad av naturområdena.

Programmet upplevs aningen växlande mellan å ena sidan ett ganska tydligt naturorienterat, biologiskt och ekologiskt perspektiv till det stora landskapetsperspektivet. Till denna ambivalens kan även förhållningssättet till jordbrukslandskapet sällas eftersom det ur naturmiljösynpunkt beskrivs som artfattigt och otillgängligt samtidigt som det beskrivs som något som skall värnas ur

landskapsbildsynpunkt. De motsätter inte varandra men texterna korrelerar inte utan känslan är att det är två olika yrkesprofessioner som skrivit varsin del men en övergripande sammanhållande ram saknas. I utgångspunkter för naturvårdsarbetet ryms inte landskapsbilden som utformningen är nu. Det senare ställningstagandet kan förklaras med att programmet också har ambitionen att fungera som en del av miljömålsarbetet där målet *”Ett rikt odlingslandskap”* förstås är med.

Sammanfattningsvis upplevs programmet, trots ovan nämnda frågeställningar, mycket gediget. Med målsättningen att också fungera som en handlingsplan för att förverkliga miljö kvalitetsmålen, snuddar programmet mot att breddas och anta konturerna av ett övergripande gröonstrukturprogram. Dock saknas den övergripande strukturella biten (Helena Björn, kommunekolog, arbetar dock med att föra in i den nya översiktsplanen). Uppdelningen mellan gröna områden i tätort och naturområden utanför motverkar också helhetssynen som karaktäriserar ett gröonstrukturprogram. Att skapa ett gröonstrukturprogram var dock inte målsättningen men skulle det hända skulle det knappast vara ett problem.

---

101 Nordstedts Svenska ordbok- En ordbok för alla, 2007

Lund

Kommunintroduktion

Kommunen är relativt stor, 44 200 ha¹⁰² belägen i Skånes öppna slättbygder och angränsar till Kävlinge, Eslöv, Sjöbo, Skurup, Svedala, Staffanstorps och Lomma kommun. Lunds kommun har drygt 107 000¹⁰³ invånare vilket blir ca 242 invånare per km².

Centralort i kommunen är Lunds stad som har en lång historia. I början av 1100-talet utsågs Lund till ärkebiskopssäte för Norden och under medeltiden var Lund ett kyrkligt centrum. Stadens storhetstid var över i och med reformationen och Lund blev en småstad. På 1600-talet grundades universitetet men det var först på 1800-talet antalet studenter och invånarantalet i Lund började öka på allvar. Även dagens Lund präglas stort av det stora antalet studenter.¹⁰⁴ Övriga tätorter i kommunen är Södra Sandby, Dalby, Genarp och Veberöd.

Kommunen satsar framåt och har nyligen blivit beviljade stora forskningsprojektet Max IV och ESS vilket kommer att generera bland annat arbetsmöjligheter och i sin tur en ökad inflyttning till kommunen. Direktiven för den nya översiktsplanen som håller på att arbetas fram är att det ska finnas en beredskap på en utbyggnad av 700 bostäder per år för att kunna möta efterfrågan. Enligt prognoser kommer Lunds kommun befolkningsmässigt att öka till 145 000 invånare 2045.¹⁰⁵

Av kommunens totala areal utgörs ca hälften av åkermark och ca 10 % bebyggelse enligt 1998 års översiktsplan. Den bebyggda ytan bör ha ökat sedan dess.

När det gäller den fysiska planeringen håller kommunen på att ta fram en ny översiktsplan för kommunen, handlingen har precis varit ute på samråd. På grönstruktursidan har kommunen ett gemensamt program för grönstruktur och naturvård som antogs 2006. Programmet ersatte dåvarande *Naturvårdsplan för Lunds kommun* och *Grönplan för Lund*.

Lund kommuns grönstruktur- och naturvårdsprogram

Programmet består av två delar A, programdelen och B, underlagsdelen. Här studeras endast del A, programmet.

Det kombinerade grönstruktur- och naturvårdsprogrammet ska enligt syftet utgöra; ”/... kommunens program för bevarande och utveckling av naturmiljö- och parkvärdena i Lunds kommun

102 Lund kommuns hemsida, översiktsplan – ÖPL-98 den 22 juli 2009 (Internet)

103 Lund kommuns hemsida, befolkningsstatistik; den 22 juli 2009 (Internet)

104 Lund kommuns hemsida, historik; den 22 juli 2009 (Internet)

105 Lunds kommuns hemsida, *Översiktsplan 2010 Lunds kommun*, samrådshandling, 22 juli 2009 (Internet)

utifrån, utifrån sociala, ekologiska, geologiska, kulturhistoriska, estetiska, pedagogiska och vetenskapliga aspekter.”Kommunen har valt att göra ett kombinerat program eftersom de anser att gränsen mellan grönstruktur och naturvård är så otydlig.

Programmet ska dessutom utgöra underlag för; fysisk planering, lokalisering och utformning av nya parkstråk, stråk ut landskapet för rekreation, natur- och rekreationsområden, förnyelse av parker och naturområden samt förvaltning av dessa. Programmet utgör också underlag för det operativa naturvårds- och grönstrukturarbetet i kommunen.

Definitionen av grönstruktur lyder; ”/.../ innefattar all grön mark i kommunen som inte är hårdgjord eller odlad, så väl i tätorter som i övriga delar av kommunen.” Innebörden blir att all mark oavsett ägostruktur inkluderar samt att grönstrukturbegreppet sträcker sig utanför staden och inkluderar i princip all grön mark, i det här fallet dock ej odlad mark. Vidden i begreppet är intressant.

Programmet redogör för vilken värdegrund som underbygger programmet vari ett flertal av de organisationer, lagar och direktiv som nämns tidigare i det här arbetet finns med. Här nämns också *En samlad naturvårdspolitik* och *Planera för natur*.

Fyra tydliga övergripande mål med grönstruktur och naturvårdarbetet klargör programmets riktning. Dessa utvecklas och beskrivs med ett antal strategier och delmål som ska leda till förverkligande av huvudmålen. Det tredje kapitlet är intressant som beskriver värden och funktioner som ligger till grund för arbetet och problematiken med att ibland uppnå målen. Detta ökar förståelsen för behovet av åtgärder. De övergripande målen jämförs slutligen med miljökvalitetsmålen.

Den regionala aspekten är också med i avsnittet som sätter in Lunds kommun i ett regionalt perspektiv

med utgångspunkt i de regionala programmen; Länsstyrelsens Naturvårdsprogram och Region Skånes *En grön strategi för Skåne*.

Detta följs av en beskrivning av markanvändningen och det exploateringstryck som finns i kommunen till följd av dess läge i regionen. Det är ett intressant avsnitt som visar de intressekonflikter som finns och det är en viktig komponent i grönstrukturarbetet att se grönstrukturen i ett sammanhang.

Ett mycket intressant kapitel är det som beskriver närlandskapet kring Lund, den viktiga övergångszonen mellan tätort och landsbygd. Betoningen ligger på hur landskapet, som till stor del består av åker, skall kunna tillgängliggöras för stadsinvånarna och samtidigt försöka uppnå en förståelse för landsbygden och kopplingen till staden. Även vattenfrågor och främst dagvattenhanteringen behandlas i ett fristående avsnitt. Sist i programmet kommer kapitlet med åtgärdsförslag.

Sammanfattningsvis är det ett mycket gediget program som gör skäl för namnet grönstrukturprogram eftersom det tar upp så många olika aspekter på landskapet både i och utanför tätorterna. Det är svårt för mindre kommuner att konkurrera med ett liknande arbete eftersom det är resurskrävande att ta fram ett program likt det här.

Det negativa som går att finna är att programmet består av oerhört mycket material och svårt att överblicka. Det är helt nödvändigt att trots åtgärdsförslagen i slutet, ytterligare precisera åtgärderna och dess prioriteringsordning för att något skall realiseras, precis som kommunen gjort i *Åtgärdsprogram för grönstruktur och naturvård* som uppdateras varje år. Dokumentet är sammanfattningsvis mycket bra: Det är både övergripande och detaljrikt och kan användas som planeringsunderlag men anger även tydligt kommunens ställningstaganden i de gröna frågorna.

Staffanstorps kommun

Kommunintroduktion

Staffanstorps kommun är belägen på slätten mellan Lund och Malmö och gränsar till kommunerna Malmö, Lund, Lomma, Svedala och Burlöv. Ytan uppgår till ca 100 km². Vid årsskiftet 2008/2009 hade kommunen 21 667 invånare vilket blir ca 200 invånare per km²¹⁰⁶. Enligt prognoser fram till år 2016 förväntas invånarantalet öka i kommunen¹⁰⁷.

Vid kommunbildningen 1952, en sammanslagning av tolv mindre kommuner saknade den nya kommunen en dominerande centralort. Under 1960- och 70-talet skedde en snabb utbyggnad av bostäder, framför allt i Hjärrup och Staffanstorp. När utbyggnaden gick som snabbast färdigställdes i genomsnitt 275 lägenheter per år. Utan tydligt centrum fick Staffanstorp epitetet ”villamatta” och sovstad. Genom en centrumförnyelse och utveckling försöker kommunen omprofilera sig.¹⁰⁸ Idag är befolkningen främst fördelad på två tätorter Hjärrup och Staffanstorp där Staffanstorp har blivit centralort. Det omgivande flacka slättlandskapet karaktäriseras av tätt liggande kyrkbyar.

Kommunen är en typisk utpendlingskommun med ca 7000 invånare som pendlar till andra kommuner, främst till Lund och Malmö. 2000 pendlar till kommunen för arbete.¹⁰⁹

Landskapet domineras av den flacka Lundaslätten som i södra delen av kommunen övergår i ett böljande backlandskap. 90% av marken består av

åkermark.¹¹⁰

Intressant i sammanhanget är att kommunen 2006 antog ett tillväxtprogram ”Tillväxt 7000” vilket syftar till att kommunen skall öka befolkningens mängd med 7000 invånare på 10-15 år. I praktiken betyder det en byggnadstakt på nästan 500 bostäder per år från och med 2009. Till och med 2014 ska ca 3700 nya bostäder ha tillkommit. Detta innebär att översiktsplanen från 2002 måste revideras och en utökning av markreserven måste tillstånd.¹¹¹

Aktuella planer

Staffanstorps kommun har i dagsläget en översiktsplan från 2002 samt fördjupade översiktsplaner. En grönplan upprättades 1995 och tillsammans med Burlövs kommun har Staffanstorp en naturvårdsplan, också från 1995. Båda planerna har blivit inaktuella och används inte längre. I översiktsplanen från 2002 finns dock ett relativt fylligt kapitel avseende grönstruktur och biologisk mångfald. Den inledande beskrivningen av

106 Staffanstorps kommuns hemsida; kommunfakta, den 15 maj 2009 (Internet)

107 Region Skånes hemsida - *Statistik & Prognoser/Befolkningsprognoser*, den 15 maj 2009 (Internet)

108 Staffanstorps kommuns översiktsplan- *ÖP 2002 s. 11*, den 15 maj 2009 (Internet)

109 Staffanstorps kommuns hemsida; kommunfakta, den 15 maj 2009 (Internet)

110 Staffanstorps kommuns hemsida; kommunfakta, den 15 maj 2009 (Internet)

111 Staffanstorps kommuns hemsida; *Tillväxtprogram Tillväxt 7000*, den 15 maj 2009 (Internet)

grönstrukturens funktioner överrensstämmer med delbetänkandet för översyn av Plan- och bygglagen från 1994. Resonemang för sedan över den regionala betydelsen för grönstrukturplaneringen. Beskrivningen av då befintliga planer, Grönplan 1995, är den främst inriktad på de ekologiska och biologiska aspekterna för tätorterna. I beskrivningen för hela kommunen kommer rekreation in i form av brist på rekreationsmöjligheter och att satsningar på bland annat beträddor kan vara en lösning. Sammanfattningsvis inkluderar kapitlet ekologi och i viss mån rekreation och hälsa vilket tydligt avspeglas i planen som endast visar spridningskorridorer och inte tar upp rekreationsmöjligheterna förutom två möjliga utbyggnadsområden.

Staffanstorp kommuns planer för grönstrukturen

Arbete pågår nu med att ta fram en ny översiktsplan för kommunen; *Framtidens kommun, perspektiv 2038*. Två planbilagor är kopplade till grönstrukturen; planbilaga 1; *Grönstrukturplan för Staffanstorp och Hjärups* samt planbilaga 2; *Grönplan för landsbygden, Staffanstorps kommun*. De två planbilagorna är konsultuppdrag och inget kommunen själva tagit fram. Samråd har avklarats och inkomna synpunkter bearbetas i dagsläget. Enligt kommunen skall planbilagorna istället bli fristående dokument och istället ska vissa delar plockas in som kapitel i den nya översiktsplanen.

Dokumentet är inte klart så bedömningen av dem görs med vetskapen om att det kan ske en hel del förändringar i materialet vilket bör hållas i minnet vid fortsatt läsning.

De två planbilagorna skiljer sig mycket åt vad gäller utgångspunkter. Planbilaga 1 för tätorterna avser endast kommunal parkmark dock inte all parkmark utan bara befintlig eller planerad parkmark, rekreationsområden och offentliga platser som kan klassas som stadsdelspark, stadspark eller

naturområde. Valet görs sedan att endast fokusera på det sociala perspektivet på grönstrukturen och utifrån gjorda analyser ges förslag på hur parkerna ska kunna få karaktärer utefter Patrik Grahns åtta olika definierade parkkaraktärer (vilka i sig är kopplade både till biologisk mångfald och till kultur).

Enligt intervjun med Anna Fogelberg, landskapsarkitekt på kommunen, har befintliga grönområden varit eftersatta under en längre tid många områden håller ganska låg, speciellt 70-talsområdena som är vanliga i Staffanstorps tätort. Därför fick konsulterna det specifika uppdraget att inrikta sig på att skapa ett program för grönområdena i tätorten utifrån det sociala perspektivet.

I första planbilagan definieras också vad grönstrukturen innefattar; */...alla gröna områden och all obebyggd mark i en stad.../* vilket det också ges exempel på. Därefter beskrivs strukturdelen i ordet grönstruktur; binds dessa områden och platser samman (hur uppges inte) så bildas ett nätverk, stadens gröna struktur. Detta skulle kunna benämnas som Lövré kallar ett *"sammanbindande objektperspektiv"*. Sociala, kulturella och biologiska funktioner nämns sedan som grönstrukturens tre huvudfunktioner, programmet fokuserar som nämnts ovan på den sociala aspekten.

Planbilaga 2 har två delar; i bilagans andra del föreslås åtgärder utifrån de förutsättningar och utgångspunkter som anges i första delen. Planbilagan täcker landsbygden vilket också ger den en helt annan inriktning än den för tätorterna och syftet är att; *"Att göra landskapet tillgängligt fysisk och mentalt. Att framhålla stråk och samband. Att visa hur natur och kultur kan bevaras och utvecklas. Att undersöka ekonomiska och praktiska möjligheter att genomföra grönplanen."*

Första delen (i planbilaga 2) innehåller en beskrivning av landskapets tillgänglighet eller snarare brist på, både fysiskt och mentalt. Därefter ges en generell

beskrivning av ”naturöar” i landskapet, rester av natur i jordbrukslandskapet som följs av en kort historisk återblick av landskapets utveckling. Del ett avslutas med en genomgång av hur landskapet kan skyddas, vilka lagar och förordningar samt plantekniska verktyg kommunen kan använda.

I andra delen, ”Förslagsdelen”, ges en introduktion som målande beskriver landskapet och varför det är viktigt att satsa på, utveckla, tillgängliggöra och visa upp landskapet. Därefter kommer en lista åtgärdsförslag som delats in under rubrikerna ”Naturvårdande- och kulturvårdande åtgärder” samt ”åtgärder för att förbättra rekreationslandskapet”. Egentligen är det snarare en katalog över biotoper och företeelser i landskapet som bör uppmärksammas, både för att de har positiva effekter på till exempel biologisk mångfald men också de som inverka menligt på landskapet och skapar barriärer eller liknande. Det som tas upp är intressant och har en bred spännvidd men saknar koppling till specifika platser i kommunen.

Därefter följer beskrivningar av sjöar och vattendrag och platser i backlandskap och ådalar ur ett naturorienterat perspektiv. Dessutom värderas platsernas tillgänglighet. För odlingslandskapet ges en rad generella förslag på åtgärder som kan vidtas för att öka dess upplevelsevärde. Det naturorienterade avsnittet följs av ett kulturmiljökapitel som ger historiska beskrivningar av kommunens bebyggelse

och infrastruktur.

Slutligen beskrivs hur olika typer av stråk kan se ut och bestå av, hur långa de ska vara för olika ändamål och användargrupper, en beskrivning av barriärer som finns i landskapet idag, en beskrivning

av för kommunen aktuella miljömål samt konsekvenser för landskapet om grönplanen genomförs.

Sammanfattningsvis ger planbilaga 1, grönstrukturplanen för kommunens tätorter, en tydlig bild över en möjlig utveckling av parkmarken ur ett socialt perspektiv. Det är svårt att avgöra hur mycket kommunal parkmark som inte inkluderas i klassningarna (bara befintlig eller planerad parkmark, rekreationsområden och offentliga platser som kan klassas som stadsdelspark, stadspark eller naturområde inkluderas) och ryms i den framtida utvecklingen av olika parkkaraktärer. Hur viktig den marken är som inte tas med är svårt att värdera. Kanske är den inte intressant ur ett socialt perspektiv men väl så viktig för att den knyter an till kulturhistorien eller fungerar som spridningskorridor för

”Himmeln och slätten skiftar ständigt i färg med väderlek och årstid. På vintern är marken grön av höstsådda grödor eller svart av plöjd åker. Vårens färg är ljus grön av spirande sådd eller klart gul av blommande rapsfält. På sensommaren är fälten blekt guldgula av mogen säd. Hösten ger nya färgskiftningar. Antingen plöjs, harvas och sås åkrarna eller ligger de kvar som gulbruna stubbåkrar tills det blir vår. Staffanstorps grönområden är inte bara gröna utan också svarta, gula och blå. Invånare i Staffanstorp borde vara lyckliga och stolta över att bo vid slätten och har utsikt över och närhet till åkerlandskapet. De som bor vid havet är stolta över det. /.../ På många sätt liknar dessa landskapstyper varandra.”

Ur planbilaga 2 Grönplan för landsbygden, Framtidens kommun 2038, Staffanstorkommuns kommande ÖP.

växter och djur?

Med en så tydlig inriktning, i det här fallet på den sociala aspekten, kan det bli ett mer djupgående arbete inom avgränsningarna men samtidigt riskeras

andra viktiga infallsvinklar att förbigås dessutom det är svårt att helt frikoppla de sociala värdena från de övriga när det gäller grönsstrukturen. Den ensartade inriktningen och selekteringsgrunden för deltagande områden resulterar i att planbilaga 1 för tätorten inte kan anses vara en grönsstrukturplan, åtminstone inte enligt definitionen i det här arbetet. Snarare är den ett exempel på en grönsplan.

Planbilagatvåliggertdocknärmareengrönsstrukturplan eftersom hela landskapet beaktas oavsett ägostruktur. Den har också en mycket intressant vinkel där fokus inte har legat på ekologiska och biologiska värden utan även ekonomiska, sociala och kulturella värden nämns. Framför allt har hela landskapet som upplevelse beaktats där naturen är en del av flera upplevelsevärden. Åkermarken anses utgöra en naturlig del av grönsstrukturen eftersom den tillhör kulturlandskapet som är så identitetsskapande för Skåne. Det är också intressant eftersom till exempel Lunds kommun inte inkluderar åker marken i grönsstrukturbegreppet. Här görs det eftersom det är en del av landskapsbilden och den öppna slätten jämförs med det öppna havet och vilka värden åkerlandskapet har för landskapets identitet. (Se citat s.53) Med lite vilja går det att tolka in behovet av att behålla den öppna karaktären och inte bebygga marken, detta står dock inte uttalat vilket kan bero på att det inte riktigt speglar kommunens planerade utbyggnadsplaner.

Tyvärr upplevs bilagan väldigt generell med få

konkreta, platspecifika förslag. Kopplingen till kommunen upplevs som relativt svag. Texten kompletteras dock med planer där det förekommer förslag på till exempel nya cykelvägar, ridvägar och rekreationsstråk som kopplas ihop befintliga. Något bristfälligt är det också att det (ännu) inte finns någon text som redogör för kommunens värdegrund gällande grönsstrukturarbetet och vilka dokument som är relevanta vid en fördjupning i detta. För planbilaga 2 skulle till exempel Region Skånes *Strategi för en grön struktur i Skåne* vara relevant material att hänvisa till. Som det ser ut nu är det egentligen endast planbilaga ett som hänvisar till något direkt utgångspunkt för arbetet. Slutligen bör framför allt planbilaga 2 kompletteras med en handlingsplan där åtgärder för specifika områden ges samt en tidsplan för dessa för att programmet skall vara ett praktiskt arbetsunderlag. Planbilaga 2 har dock potential att bli något riktigt bra. Det ska dock åter påminnas om att det inte är ett klart dokument utan fortfarande under bearbetning!

Sammanställning av intervjuvaren från de tre kommunerna

Intervjuerna är ämnade att skapa en vidare förståelse för hur synen på grönstrukturrelaterade frågor på kommunerna. I viss mån också försöka klargöra om det finns en samsyn mellan det som står i planerna och vad tjänstemännen som praktiskt arbetar med frågorna anser.

Grönstrukturbegreppets definition och funktioner

Programmen för de intervjuade kommunerna har som beskrivits tidigare olika innehåll och inriktning. I Staffanstorps kommun håller en grönstrukturplan för tätorten och en för landsbygden på att tas fram. För tätorten behandlar programmet endast den kommunala platsmarken ur ett socialt perspektiv. Vid intervjun med Anna Fogelberg, landskapsarkitekt på kommunen är det tätortsperspektivet som dominerar svaren, bland annat är det den sociala aspekten (aktuell i tätortsprogrammet) som nämns först på frågan om vilka funktioner grönstrukturen har. I den sociala funktionen ryms också enligt Anna trygghet, säkerhet och tillgänglighet. Dagvattnet är ett problem för kommunen vilket kanske föranleder att biologiska funktioner (i form av dagvattenhantering) nämns som viktig grönstrukturfunktion. Enligt Anna har kommunen inte någon starkare tradition av naturvårdarbete och det kanske avspeglas i att biologisk mångfald inte nämns inom den biologiska aspekten.

När det pratas om grönstruktur på kommunen används oftast begreppet grönområden vilket ska differentieras i parkområden och grönområden där det förra har en högre skötselnivå. Annars finns en samsyn om begreppets innebörd och det menar Fogelberg att det är kopplat till att kommunen är så liten och att de flesta som arbetar med begreppet sitter på samma våningsplan vilket leder till ett bra arbetsklimat med mycket diskussioner. Ibland kan processer ta längre tid men hon tror att resultatet blir bättre i slutändan.

I Lomma som också är en liten kommun, har de miljöstrategiska frågorna inklusive grönstrukturfrågorna fått tyngd genom miljöstrategitjänsten på planeringsenheten på kommunledningskontoret som arbetar med de övergripande strategiska frågorna och översiktlig planering. Kommunen har enligt Helena endast lite natur kvar och det finns en samlad vilja att behålla det som finns, vilket också gör att det blir en tyngd i naturbegreppet. Att det har blivit ett kombinerat naturmiljöprogram med grönplan upplevs naturligt eftersom de är svåra att särskilja. I Lommas fall skulle också båda programmen uppdateras samtidigt och då slogs de samman.

När det gäller frågan om begreppsanvändning så tror Helena att det kan variera mellan olika yrkesgrupper och själv använder Helena som är anställd som miljöstrateg och utbildad ekolog, gärna begreppet ekologiska korridorer när det handlar om grönstruktur. Det är tydligt att naturorienterade frågor är det Helena arbetar mest med eftersom olika exempel under intervjun hemfaller att vara just naturorienterade. Samma sak är det troligen begreppet med grönstruktur som hon associerade till ekologiska korridorer. Begreppet används dock inte som ett substitut för ordet grönstruktur eftersom ekologiska korridorer ingår som en del i grönstrukturen men Helena använder det mycket i grönstruktursammanhanget eftersom den ekologiska och biologiska delen av upptar så väsentlig del av arbetet. Någon riktig definition ges dock aldrig men hon menar att det handlar om sammankoppling av ytor där både natur och park ingår. I kommunens program används begreppet men definieras inte.

Lund är den största kommunen både till yta och till folkmängd av dem som intervjuats. Trots att det är en stor kommun med många medarbetare fungerar samarbetet mellan avdelningarna väl. Christina Zoric Persson som intervjuas har inte funderat på om grönstrukturbegreppet har samma innebörd för olika personer som hon samarbetar med. Det borde betyda att skillnaden åtminstone inte kan vara så uppenbar att den upplevs som ett problem. Däremot tycker Christina att det är viktigt att det definieras inför varje projekt för att säkerställa att alla har samma definition. Grönstrukturens funktioner som Christina uppger följer de som omnämns i kommunens program.

Kretsloppet stad-land som en del av grönstrukturen

Vid frågan om inte kretsloppet stad-land med avseende på kompost, närproducerad mat och så vidare skulle kunna vara en funktion som kan inkluderas i grönstrukturbegreppet är alla tre ganska eniga om att det inte nödvändigtvis ska vara en del av grönstrukturprogrammen. Det är en regional fråga som behandlas i översiktsplaner eller speciella avfallsplaner. Både Anna och Helena poängterar dock vikten av att värna jordbruksmarken som resurs.

Jordbruksmarken som en del av grönstrukturen

Just jordbruksmarken inkluderas i Staffanstorps grönplan för landsbygden medan de övriga två kommunerna inte inkluderar den. Lommas inställning är lite oklar men anser att det inte ingår i grönstrukturbegreppet, varför framgår dock inte riktigt. I Lund grundas ställningstagandet på att det är produktionsmark som konkurrerar med rekreationsintresset. Christina understryker dock att den är en viktig del för landskapsbildsbegreppet.

Hur påverkas grönstrukturen av en strävan efter ökad ekonomisk tillväxt?

Även kring den här frågan råder enighet, i alla fall om att det är problematiskt att jordbruksmark måste tas i anspråk vid exploatering. I Lund planeras inte bebyggelse utan tillfredställande mängd grönstruktur i närheten förutom vid förtätningar då det finns en risk att grönområden försvinner. Grönstruktur är dock ett konkurrerande markintresse både till jordbruk och till bebyggelse samtidigt som Christina påpekar att husen stiger i värde om de ligger vid grönområden.

Anna från Staffanstorp pekar på den mellankommunala konkurrensen om skattebetalare. Alla kommuner vill locka till sig nya invånare och eftersom efterfrågan på villor är stor är det som är lättast att locka med. Detta gäller även externa köpcentra som allt fler kommuner erbjuder mark för. När det gäller bostadsbebyggelse anser hon dock att det skett ett uppvaknande, man har insett att man måste bygga tätt och med en blandad bebyggelse. Kanske det viktigaste är en hållbar struktur så att det åtminstone kan bli blandat med tiden. Hon efterlyser också större satsningar på lokaltrafik istället för att lägga så mycket pengar på nya vägar som tar mycket mark i anspråk och ändå bara genererar mer trafik.

Helena anser att det finns ett problem med ekonomisk tillväxt och grönstruktur. Som planeringssystemets rutindag där det är tydligt reglerat vad som måste vara med i exploateringsavtalen och där ingår inte de gröna frågorna som därför går det att förhandla bort, vilket görs allt för ofta. Skulle det istället vara lagstiftat om till exempel lokalt omhändertagande av vatten och så vidare skulle förmodligen mindre ytor tas i anspråk (och en återhållsamhet med mark skulle främjas) eftersom det kostar pengar. Helena ser Tyskland som ett föregångsland i den frågan. Kommunen försöker sätta krav men som sagt det går att förhandla bort. I Lomma finns också problematiken med att kommunen äger så lite mark vilket gör att man är beroende av att markägaren är positiv till förslagen.

Mellankommunalt samarbete

Idag samarbetar kommunerna kring framför allt vattenfrågor och Skåneleden. Helena menar att de med samma funktioner inom kommunerna träffas ganska regelbundet så det finns hela tiden ett samtal. Lund och Staffanstorps har även gjort en landskapsbildanalys av området mellan Lund och Staffanstorps.

Behov av en skarp regional planering

Det regionala gröstrukturprogram som är framtaget av Region Skåne är inte juridiskt bindande utan bara vägledande. Både Lund och Lomma har använt programmet för att kontrollera att inget i de egna programmen strider mot den regionala planeringen.

Christina anser dock att det finns ett behov av en ökad regional planering men vi är långt ifrån någon tvingande. Region Skåne anordnar dialoger, *Strukturbild Skåne* vilket Christina tycker fungerar bra. Även vattendirektivet kanske leder till ett mer regionalt samarbete och synsätt på landskapet över kommungränserna.

Även Helena efterfrågar en ökad regionalt samarbete. Som det är idag sker mycket i projektform och när projektet slutar faller allt, ingen håller i trådarna. Helena tycker inte att det är rätt väg att gå med en tvingande regional planering utan förespråkar åter igen en skärpt lagstiftning rörande detaljplaneringen med Tyskland som förebild. Det kommer i sin tur tvinga fram ett ökat regionalt samarbete.

Anna anser inte heller att en tvingande regional planering är rätt väg att gå. Istället förespråkar hon ett system som liknar vattendirektivet där det sätts upp mål som kommunerna ska nå.

Aktivt eller passivt arbete med gröstrukturen

Alla tre kommunerna anser att det sker ett aktivt

arbete med gröstrukturen. I Lund har det hänt speciellt mycket på natursidan där det skapats tre nya naturreservat bara de tre senaste åren. Lomma tar upp det faktum att man försöker sätta krav vid exploatering. I Staffanstorps så efterfrågar Anna ett ökat politiskt intresse för gröstrukturfrågor. För lite pengar avsätts framför allt till skötsel av grönområden och parkmark.

Kvalitet eller kvantitet

När det gäller kvalitet eller kvantitet avseende gröstrukturen är det en avvägningsfråga. Högre skötselnivå ger högre kvalitet och går den att få på stor andel ytor är det förstås önskvärt. I Staffanstorps anser Anna att det finns mycket gröna spillrymter som skulle kunna bebyggas eftersom de saknar kvalitet. Helena medger att det även bland ekologer ibland glöms bort att kvalitet är bättre än kvantitet. Det kommer i framtiden att behöva skapas bra ytor med hög kvalitet för att bevara den biologiska mångfalden. Till exempel ser hon dagens trend bland villaägare att stenlägga hela tomten som ett hot mot den biologiska mångfalden.

Programmets operativa status

På frågan om programmen faktiskt används i kommunens fysiska planering upplevs de göra det i samtliga fall. Som nämnts tidigare är Anna rädd att Staffanstorps bilaga två, *Grönplan för landsbygden*, eventuellt kan bli en hyllvärmare eftersom den upplevs ofärdig utan konkreta åtgärdsförslag, tidsplaner med mera. Däremot den andra planbilagan, gröstrukturplan för tätorterna används redan. Även Lommas program används och alla nya exploateringsförslag kontrolleras mot programmet. I Lund har förankringen av programmet arbetats med genom besök och presentationer på andra avdelningar inom kommunen men också hos LRF, naturvårdsföreningar, friluftsförbundet och skolor. Varje bygglov kontrolleras nu mot programmet.

Del 3

Slutsatser och problem redovisas och avslutningsvis belyses framtida möjligheter.

Slutsatser

Grönstrukturens begrepp och funktion

Definition

Begreppet är komplext. Det är ett vitt begrepp som är svårt att hitta en minsta gemensamma nämnare för. Den definition som dock tycks ligga till grund för de definitioner som hittats under arbetets gång är den som görs i delbetänkandet för plan och bygglagen, SOU 1994:36, som också gavs ut i en lättillgängligare version i serien Stad och Land.

Den vanligast förekommande definitionen är således att grönstrukturen bör ses som ett samlingsbegrepp där alla gröna områden, icke hårdgjord och obebyggd mark ingår, oavsett ägoförhållanden. Dessutom bör även markprofilen och det hydrologiska systemet ovan och under mark innefattas i grönstrukturbegreppet. Exempel på ytor som inkluderas är parker, trädgårdar, kyrkogårdar, banvallar, vägrenar, och skolgårdar där sambandet och helheten av dessa ytor är viktigt. Problematiken, eller snarare bristen med definitionen ovan är att den anger vad grönstruktur inte är för att sedan ger exempel på vad det kan vara istället för att deklarerat vad det är.

Så har begreppet klarnat? Nja snarare har dess komplexitet uppenbarats, men är den medvetandegjord så finns inget hinder i att begreppet används. Det fyller också många viktiga funktioner, bland annat i sin form genom att det jämföras med trafikinfrastruktur och bebyggelsestruktur.

Funktion

När definitionen följer SOU 1994:36 brukar grönstrukturen värderas utefter de kulturella,

biologiska och de sociala funktioner som ytor har. I det här arbetets avsnitt ”Grönstrukturens funktion” har de ekonomiska värdena lagts till eftersom de utgör en viktig faktor som borde framhållas mer. Ytterligare en funktion eller aspekt som framträtt under arbetets gång är grönstrukturens roll som mellanrum i den stora landskapsskalan, behovet av att separera städer och orter som tenderar att växa samman, funktionen som distans och begränsare av ”urban sprawl”. Tänkvärt, framför allt för stora delar av Skåne.

Grönstrukturplanering i Skånes kommuner

Försvinnande få inventerade kommuner kunde konstateras ha en grönstrukturplan. Detta trots att både nationella och regionala direktiv, framför allt ett delmål under Skånes regionala miljömål tydligt aviserar att grönstrukturprogram skall vara framtagna för alla tätorter med fler än 2000 invånare senast 2010. Bra underlagsmaterial finns också att tillgå från både Länsstyrelse och Region Skåne. Orsakerna till avsaknad av program varierar, resursbrist, saknad politisk vilja och kommunen är så liten är några förklaringar.

Många kommuner använder sig emellertid av begreppet i andra planer, dock inte med något omfattande innehåll, med ett få undantag. I de flesta fall grönstrukturen avhandlas och definieras kan oftast definitionen från SOU 1994:36 spåras. Mestadels nämns att det är icke hårdgjord eller bebyggd mark och därefter beskrivs grönstrukturens kulturella, biologiska och sociala värden. Mer sällan inkluderas den hydrologiska aspekten eller att grönstrukturen stäcker sig över både privat såväl som

offentlig mark. Det får dock anses som ett relativt bra resultat att det finns en gemensam utgångspunkt för begreppet. Däremot tycks det inte vara lika noga med att omsätta teorin till praktik och applicera hela konceptet på den egna kommunen.

Om slutsatsen att landskapsekologin, naturvården och framför allt Agenda 21 och konventionen om biologisk mångfald hjälpte till att introducera grönstrukturbegreppet på 1990-talet stämmer, kanske det inte är så konstigt att helhetsupplevelsen av användningen av begreppet tippar över till naturvårdens favör. I en del kommuners översiktsplaner nämns grönstrukturen endast ur ett biologiskt perspektiv, där poängen till exempel kan vara att skapa ett sammanhållet nät för att öka artspridningen och den biologiska mångfalden.

Likaså den sociala aspekten, möjligheten till rekreation är något som tas upp i de flesta översiktsplaner. Inte sällan föreslås jordbruksmarken tillgängliggöras genom anläggandet av beträdor. Även naturvårdsprogrammen tycks ha starkt anknytning till rekreation och friluftsliv. Aspekten inkluderas dock inte under grönstrukturbegreppet. Inte heller kulturaspekten med avseende på gröna miljöer är speciellt frekvent förekommande utan något som beskrivs förbigående i grönstrukturdefinitionen.

Sammanfattningsvis finns tendenser att helhetssynen som grönstrukturen erbjuder inte utnyttjas till fullo när så många funktioner utesluts eller tas upp någon annanstans. Kanske är det dags att ta steg tillbaka för att fråga om behovet är så stort när det ändå inte tycks prioriteras? Kanske är det viktigast att funktionerna behandlas överhuvudtaget, inramningen är mindre viktig? Nja, det finns fördelar med en överblick som grönstrukturen erbjuder. 1+1 blir inte alltid 2....

Grönstrukturen och framtiden

Av genomgångna program är det egentligen bara Lomma kommun som har en målade vision om

framtidens naturmiljöer. En härlig läsning där du flyger luftballong över Lomma kommun 2025 och tittar ner över landskapet! Förövrigt är det magert, gällande de stora visionerna. Egentligen använder ingen kommun grönstrukturplanen för att måla upp visionen och sälja konceptet med den hållbara, gröna kommunen, fantastisk att bo i för dess satsning på den gröna utemiljön!

Grönstrukturplaner verkar inte heller vara instrumentet för visionerna om den hållbara staden och samhället. Exempelvis är "urban sprawl" och dess effekter, trots att dessa är starkt kopplade till grönstrukturen, inte ett vanligt ämne i programmen. Det borde vara prioriterat i Skåne med tanke på situationen. Ängelholms kommun nämner emellertid i en mening vad grönområden kan ha för funktion; *att tydligt avgränsade samhällen (genom obebyggda områden mellan samhällen) kan bidra till att stärka kulturell identitet, tillhörighet och självkänsla*, vilket får ses som en start. Intervjuerna med Lomma, Lund och Staffanstorps visar ändå att medvetenheten finns om problematiken.

Landskapskonventionen som håller på att ratificeras är också förvånande frånvarande i de olika programmen. Visserligen pågår arbetet med ratificeringen fortfarande men i förberedande syfte borde fler kommuner kanske ha ägnat större energi åt grönstrukturen och inkluderat landskapet. Landskapskonventionens avsikt att beakta hela landskapet, så väl det vackra som vardagslandskapet kräver ett nytt sorts tänkande och kanske blåser den nytt liv i ambitionen att ta fram grönstrukturplaner.

Sammantaget upplevs det som om kommunerna behandlar grönstrukturen pliktskyldigt, något det egentligen borde ägnas mer resurser åt. Möjligheterna och vinsterna med grönstrukturplanering har ännu inte slagit igenom. Flera kommuner uppger dock både i olika program och vid intervjuerna att grönstrukturprogram eller motsvarande är på gång vilket låter lovande inför framtiden!

Problem

Problem som framkommit har sammanställs nedan.

- Grönstrukturbegreppet är fortfarande inte, efter 15 år, förankrat på kommunal nivå. Det finns ofta definierat men utnyttjas inte, med få undantag. Grönstrukturplanering är förstås inte enda lösningen men erbjuder ramarna för en överblickbar helhetssyn på icke bebyggd och hårdgjord mark, såväl i tätort som på landsbygd.
- Sektorstänkandet inom grönstrukturen kan splittra helhetssynen.
- Framför allt i små kommuner kan enskilda personer, både på gott och ont, få stor inflytande över kommunens fysiska planering. Olika yrkesgrupper associerar till begreppet grönstruktur på olika sätt vilket förstås påverkar inriktningen på kommunens dokument. Resultatet blir en brokig variation i olika kommuners behandling av till exempel grönstruktur. Smal kompetens riskerar också att skapa ett smalt dokument och helhetssynen går förlorad.
- Skåne har i förhållande till övriga landet en speciell situation. En storstadsregion belägen i högklassig jordbruksmark skapar speciella behov av fysisk planering. De regionala program som finns att tillgå idag är endast vägledande.
- Det kommunala planmonopolet har sina svagheter, där bland annat den mellankommunala konkurrensen gör sig gällande. Den regionala planeringen som finns idag är inte tillräckligt stark för att hjälpa kommunerna att stävja den negativa utvecklingen som konkurrensen skapar.
- Skalan har förändrats i många avseenden i den globaliserade värld vi lever i. Vi lever i regioner och teknikutvecklingen har mentalt minskat kommunens territorium. Fler och fler frågor har vuxit sig så stora att de inte längre ryms inom den kommunala fysiska planeringen och behovet av regionalt planeringsarbete har tilltagit. Resultatet är att samordning saknas vilket hotar det skånska landskapet.
- Lagtexterna tycks vara otillräckliga när det gäller skyddet av grönstrukturen. Utgångspunkten för planläggningen av mark, vatten och byggande ska vara en god samhällsutveckling som inkluderar en långsiktig hållbar livsmiljö för dagens människor men även för kommande generationer. Plan- och bygglagen anger också att; *”En god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens skall främjas.”* vilket underlättar för exploatering av till exempel åkermark eller annan icke bebyggd mark. Avvägningen skall som bekant göras av kommunerna som sitter på två stolar, både främja ekonomisk tillväxt samt att skydda samma mark som kan vara attraktivt för exploatering. Med tanke på alla externa köpcentra som tillkommit i sydvästra Skåne så finns det ett reellt problem: Vad väger tyngst, ekonomisk tillväxt här och nu eller i Skånes fall bevarande av jordbruksmark kanske oerhört viktig för kommande generationer?

Möjligheter/visioner

- Det finns redan ett behov av ökad regional planering och behovet kommer att öka med den kommande implementeringen av landskapskonventionen. Möjligheten finns som bekant att skapa ett regionalt planeringsorgan, kanske är tiden mogen för Skåne att ta steget? En annan lösning är att likt andra länder, till exempel Tyskland, införa obligatorisk regional planering inklusive landskapsplanering.
- Ett alternativ till juridiskt bindande regionalplanering, avseende gröna frågor kan vara att sätta upp mål, motsvarande miljö kvalitetsmålen för kommunerna att arbeta mot. Detta skulle tvinga fram ett ökat regionalt samarbete.
- För att ge gröna frågor större tyngd i den kommunala planeringen kan lagstiftning på detaljplanenivå rörande grönstruktur vara ett alternativ. Lokalt omhändertagande av vatten är ett exempel som kan vara aktuellt som troligen också skulle leda till att en minskad andel hårdgjord mark tas i anspråk. Synpunkterna (inklusive den närmast ovan) framkom under intervjuerna med Lomma och Staffanstorps kommuner
- Vid diskussioner om stadsbyggnad har det senare tid till stor del handlat om förtätning, ofta på bekostnad av grönstruktur. En tankeställare kan vara att om vi i Sverige fördubblade befolkningsmängden utan att öka ytan hårdgjord mark skulle vi ändå inte nå de lägsta värdena andel hårdgjord yta per person som finns i Europa. Med andra ord går det att ställa krav på att bygga betydligt tätare än vi gör idag!
- En lyckad grönstruktursatsning kan långsiktigt ge konkurrensfördelar i förhållande till andra kommuner.
- OECD och EU kommissionens arbete med att ta fram alternativa välfärdsått är ett övergripande steg i rätt riktning för att leda om tankebanor och synen på landskapet. Istället för att mäta tillväxten i produktion av varor och tjänster och likställa det med välfärd kan andra faktorer blir mätbara som gynnar en hållbar samhällsutveckling. Om det naturkapital som finns verkligen värderas, kommer det ge nya tankesätt inom den fysiska planeringen vilket i högsta grad innefattar grönstrukturplaneringen.
- Kanske är grönstrukturplanen, planen för det hållbara samhället? Vem vet, i framtiden kanske övrig struktur (trafik- och bebyggelsestruktur) är mönstret, resultatet av grönstruktureringen! Kanske är framtidens struktur grön!

Källförteckning

Tryckta källor

Andersson, T., 2005 *The Architecture of Per Friberg*, Stockholm

Arnstberg, K., 2005 *Sprawl*, Stockholm/Stehag

Boverket, 1992, *Storstadsuppdraget - en förstudie om storstädernas miljö*

Boverket, 1994, *Sverige 2009- förslag till vision*

Boverket, 1996, *Odlingslandskapet och den kommunala planeringen*

Boverket, 1999, *Gröna områden i planeringen*

Bucht, E & Persson, E., 1994, *Grönstruktur i städer och tätorter*, Stad och land nr 127:1994

COST Action C11, 2005, Green structure and urban planning- final report

Cserhalmi, N., 2002, *Fårad mark- handbok för tolkning av historiska kartor och landskap*, Bygd och natur

Emanuelsson U. mfl 2002, *Det skånska kulturlandskapet*, Naturskyddsföreningen i Skåne

Florgård, C., 1999, Stadens grönstruktur- att använda för uthållig utveckling, *Landskapet vi lever i*, Norsk arkitekturförlag

Forman, R. & Godron, M., 1986, *Landscape ecology*, New York

Gustavsson R. och Ingelög T., 1994, *Det nya landskapet*, Jönköping

Lindholm, G., 2002, Green structure as a activity and as object- implications for urban planning, *Nordisk arkitekturforskning* 2002:1

Lundgren Alm, E., 1996 *Stadsgrönskan- Integrerat eller separerat stadsbyggnadselement* 1996:2 CTH Göteborg

Lundgren Alm, E., 2001 *Stadslandskapets obrukade resurs- Om grönstrukturens potential och synliggörande i en hållbar stadsutveckling*, CTH Göteborg

Lundgren Alm, E 2003 Deltagande lärprocesser formar stadens utemiljö, *Gröna fakta* 5/2003

Länsstyrelsen i Skåne, 2007, *Det skånska landsbygdsprogrammet– ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv*

Länsstyrelsen i Skåne, 2008, - *Skånes miljöhandlingsprogram, Aktualiserat åtgärdsprogram för det regionala miljömålsarbetet*

Lövré, K., 2003, *Det gröna som identitetsskapande stadsbyggnadselement- objekt, koncept och struktur*. Doktorsavhandling

Nordstedts Svenska ordbok- En ordbok för alla, 2007

Region Skåne, 2004, *Strategi för en grön struktur i Skåne*

Region Skåne, 2005, *Dialog med de Skånska kommunerna kring regionala planeringsfrågor*

Skansjö, S. 1997, *Skånes historia*, Historiska media

Skärbäck E. et al, 2000, Planering för landskapa – Miljöplaneringens utveckling - och MKB:s framväxt i Sverige, Lund

SOU 1994:36, *Miljö och fysisk planering* Delbetänkande av Plan och byggutredningen, Stockholm

Turner, T., 1998, *Landscape planning and environmental impact design*, London

Wijkman A., 2009, ”Välfärden skall öka inte bruttonationalprodukten”, debattartikel i *DN* 20090823

Internet

Department for Communities and Local Government's hemsida: - *Planning Policy Guidance 2: Green belts*, <http://www.communities.gov.uk/publications/planningandbuilding/ppg2>

Danmarks officiella hemsida; <http://www.denmark.dk/en/menu/About-Denmark/Society/Economy-Production/Infrastructure/TheFingerPlan/>

ESPO- the European spatial planning observation network. Rapporten: *Urban-rural relations in Europe* http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/projects/259/649/file_1182/fr-1.1.2_revised-full_31-03-05.pdf

Europarådets hemsida: *Landskapskonventionen*; <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Source/Conventions/Landscape/textes-convention/swedish.pdf>

Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety, (Tyskland)
http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/bundnatschugesetz_neu060204.pdf

Landskapskonventionen på ministerrådets hemsida: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=176&CM=8&CL=ENG>

Landskrona kommuns hemsida; <http://www2.landskrona.se/kommun/miljo/saxan02/history/Tackdik.htm>

Lomma kommuns hemsida; kommunen i siffror, <http://www.lomma.se/vanstermeny/kommunfakta/kommunen/siffror.4.2b47f6cf115f57a739e80008787.html>

Lomma kommuns hemsida; kommunfakta, <http://www.lomma.se/vanstermeny/kommunfakta.4.2b47f6cf115f57a739e80003439.html>

Lomma kommuns översiktsplan; *Översiktsplan 2000*
<http://www.lomma.se/download/18.6e3a96cb1163e1c86c180001603/03+Beskrivning+av+Lomma+kommun.pdf>

Lund kommuns hemsida; befolkningsstatistik; http://www.lund.se/templates/Page____1660.aspx den

Lund kommuns hemsida; historik, http://www.lund.se/templates/Page____45712.aspx

Lunds kommuns hemsida, *Landskapsanalys för gränsområdet mellan Lunds och Staffanstorps kommuner*
http://www.lund.se/templates/Page____98528.aspx,

Lunds kommun, *Översiktsplan 2010 Lunds kommun*, samrådshandling, <http://www.lund.se/upload/Stadsbyggnadskontoret/Bilder/ÖP2010/ÖPtidning%20slutlig%20webbupplösning.pdf>

Lund kommuns hemsida; översiktsplan – *ÖPL-98* <http://www.lund.se/upload/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/öpl98/ÖPL%20-98%20Kap%201.pdf>

Länsstyrelsen i Skånes hemsida, landskapsbildsskydd; http://www.lansstyrelsen.se/lstweb/Common/Templates/NormalPage.aspx?NRMODE=Published&NRORIGINALURL=/skane/naturen_i_skane/Natur_och_vattenvard/Skyddad%2Bnatur/Landskapsbildsskydd.htm&NRNODEGUID={86FFDD91-7F88-4CD1-A35B-B3A28A44D416}&NRCACHEHINT=Guest

Länsstyrelsen i Skånes hemsida; *Skånes miljömål*- God bebyggd miljö
http://www.lansstyrelsen.se/skane/amnen/miljomal/Sa_kan_malen_nas/God_bebyggd_miljo.htmden

Miljöbalken; <http://62.95.69.3/SFSdoc/98/980808.PDF>

Miljömålsportalen: <http://www.miljomal.nu/Om-miljomalen/>

Nuteks hemsida, <http://www.nutek.se/sb/d/142>,

Plan och bygglagen, Lag 1993:419, http://62.95.69.15/cgi-bin/thw?%24%7BHTML%7D=sfst_1st&%24%7BOOHTML%7D=sfst_dok&%24%7BSNHTML%7D=sfst_err&%24%7BMAXPAGE%7D=26&%24%7BTRIPSHOW%7D=format%3DTHW&%24%7BBASE%7D=SFST&%24%7BFORD%7D=FI&%24%7BFREETEXT%7D=&BET=1987%3A10&RUB=&ORG=&%24%7BSORT%7D=%C5R%

Regeringskansliets hemsida; *En samlad naturvårdspolitik* Skr.2001/02:173, <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2892>

Region Skånes hemsida: *2009 Strukturbild för Skåne- Markanvändning i Skåne och omvärlden* (remissupplaga) http://www.skane.se/upload/Webbplatser/RU/Infrastruktur/Rapport_Markanvandning_i_Skane/Markanvandning_skane_omvarld.pdf

Region Skånes hemsida; *Befolkningsutvecklingen i Skåne år 2008*, <http://www.skane.se/default.aspx?id=4045>

Region Skånes hemsida: organisationsbeskrivning, <http://www.skane.se/templates/Page.aspx?id=221956>

Region Skånes hemsida: Skånes utveckling 20090424
<http://www.skane.se/templates/Page.aspx?id=232729>

Region Skånes hemsida: *Statistik & Prognoser/Befolkningsprognoser* http://www.skane.se/upload/Webbplatser/Statistik/Befolknings_kortversion_070518.pdf

Region Skånes hemsida: *Strukturbild Skåne, Tätort, kap1 – remissupplaga s 5*
<http://www.skane.se/templates/Page.aspx?id=247709>

Riksantikvarieämbetets hemsida: *Förslag till författningsändringar för en svensk ratificering av den europeiska landskapskonventionen*; http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/2008/yttrande/1229682902104_public_2008_38v1_0.pdf

Science direct; Editorial, 2004, *International greenway planning: an introduction*.

Science direct; Fábos, J.G., 2004, *Greenwayplanning in the United States: its origin and recent case studies*, s 327. och President's commission, 1987

Science direct; von Haaren., Reich, M., 2004, *The German way to greenways and habitat networks*,

Science direct; 2004, H.G. Jongman, R., et al. *European ecological networks and greenways*,

Science direct; Walmsley. A., 2006, *Greenways: multiplying and diversifying in the 21st century*,

SOU 2003:31 Slutbetänkande från Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat *En hållbar framtid i sikte* <http://www.regeringen.se/content/1/c4/17/43/3568350a.pdf>

Staffanstorps kommuns hemsida; kommunfakta, <http://www.staffanstorp.se/omkommunen/omkommunen.4.743d22f4115f53f498b800061220.html>

Staffanstorpskommuns hemsida; *Tillväxtprogram Tillväxt 7000*, <http://www.staffanstorp.se/primarnavigering/bobygga/planering/tillvaxt7000.4.743d22f4115f53f498b800065069.html>

Staffanstorps kommuns översiktsplan- *ÖP 2002* <http://www.staffanstorp.se/primarnavigering/bobygga/planering/oversiktligplanering/gallandeplaner.4.6c80c0b711b110d59b880001659.html>

Staffanstorps kommuns nya översiktsplan- *Framtidens kommun- perspektiv 2038*-samrådsupplaga http://www.staffanstorp.se/download/18.6c80c0b711b110d59b8800010332/081016planbilaga_web.pdf

Sekundära referenser

Fábos, JG., 199, Introduction and overview: the greenway movement, uses and potential of greenways. Landscape and urban planning 33.

Möller, J. 1984. Dikning i Skåne. Ale - Historisk tidskrift för Skåneland 2/84:14-28

President's commission, 1987

SOU 1993:27 Huvudbetänkande, Miljöbalk

Intervjuer

Helena Björn, miljöstrateg, Lomma kommun

Christina Zoric Persson, landskapsarkitekt, Lunds kommun

Anna Fogelberg, landskapsarkitekt, Staffanstorps kommun

Inventerade kommunala planer och program

Burlöv	Översiktsplan 98/02	http://www.burlov.se/upload/doc/bygg/översiktsplan/oversiktsplan_98_06.pdf
Eslöv	Naturvårdsprogram, 2007	http://www.eslov.se/download/18.6099b7d4119327512498000687/Naturv.progr.PROGRAM.OK.pdf
	Översiktsplan 2001	http://www.eslov.se/webdav/files/Bygga%20och%20bo/%C3%96p%202001/start.html
Helsingborg	Helsingborgs översiktsplan 2002	http://www.helsingborg.se/templates/StandardPage.aspx?id=34965&epslanguage=SV
	Helsingborgs grönstruktur-grönstruktur i centralorten, underlag till ÖP	http://www.helsingborg.se/upload/Bygga%20och%20bo/Naturvardsprojekt/Gronstrukturplan_web.pdf
Klippan	Översiktsplan 2002	http://www.klippan.se/index.php?dispatchTo=Renderer&action=download&file=8413
	Naturvårdsprogram för Klippans kommun	http://www.klippan.se/index.php?mapp=1831&dok=5451
Kävlinge	Översiktsplan2010	http://www.kavlinge.se/toppmeny/byggabo/planer/oversiktsplan/oversiktsplan2010.4.51b312bf11930bca0a580008762.html
Landskrona	Översiktsplan för Landskrona kommun	http://www.lansstyrelsen.se/NR/rdonlyres/EE53733E-B21B-4719-8D1F-1F7E4B4EF484/0/landskrona_oversiktsplan.pdf
	Naturvårdsprogram för Landskrona kommun 2006-10-25	http://www.landskrona.se/pages/cgi-bin/PUB_View_File.exe?pageId=2530&objType=4&versionId=1&objByName=Naturvårdsprogram_för_Landskrona_kommun_till_nämnden_min.pdf
Lomma	Naturmiljöprogram med grönplan för Lomma kommun, 2008-2016 DEL	http://www.lomma.se/vanstermeny/naturmiljo/naturvardrekreation/naturmiljoprogrammet.4.2b47f6cf115f57a739e80005417.html
Lund	Grönstruktur- och naturvårdsprogram för Lunds kommun - bevarande och utveckling, antaget av kommunfullmäktige 2006-03-30	http://www.lund.se/templates/Page____1976.aspx
Malmö	Grönplan för Malmö 2003	http://www.malmo.se/bostadbygge/oversiktsplanervisioner/gronplan2003.4.33aee30d103b8f15916800099793.html
Skurup	Översiktsplan för Skurups kommun, utställningshandling	http://www.skurup.se/oversiktsplan
Staffanstorps	Framtidens kommun — perspektiv 2038 (översiktsplan under framtagande)	http://www.staffanstorps.se/varvision/varvision/framtidenskommun/utstallningshandlingar.4.6dd9bb99121de9c0fe980001307.html

Svalöv	Översiktsplan för Svalövs kommun, antagandehandling 2007-05-28	http://www.svalov.se/download/18.2f4bb5881163f43d0c180001881/%C3%96versiktsplan+2007.pdf
Svedala	Översiktsplan 2002	http://www.svedala.se/miljo_boende_och_trafik/planera_bygga_och_bo/oversiktsplaner/op_svedala_2002/
	Svedala översiktsplan 2009, samrådshandling februari 2009.	http://www.svedala.se/upload/file/Milj%C3%B6%20och%20teknik/Bygg%20och%20milj%C3%B6/%C3%96versiktsplaner/%C3%96versiktsplan%202009/8%20Gr%C3%B6nstruktur%2057_62.pdf
Trelleborg	Översiktsplan 2002	http://www.trelleborg.se/Bygga--Bo/Planering/Oversiktsplan/Oversiktsplan-2002/
	Översiktsplan 2010 Trelleborgskommun, Samrådshandling sep. 2009	http://www.trelleborg.se/TrelleborgUpload/Stb/Oversiktsplan/Samrad_OP_2009.pdf
	Naturvårdsplan för Trelleborgs kommun Faktadel (reviderad 2003)	http://www.trelleborg.se/upload2/Miljo/Rapporter/naturvårdsplan03.pdf
Ystad	Översiktsplan 2005, Ystads kommun	http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/AllDocuments/2CDA003B8493466DC125754400397AD2
Åstorp	Åstorps kommun, översiktsplan 2002	http://www.astorp.se/byggabo/samhallsplanering/oversiktligplanering/oversiktsplan.4.b6a5fb120d72ac1a78000919.html
	Åstorps naturvårdsprogram 2008	http://www.astorp.se/download/18.b6a5fb120d72ac1a78000486/%C3%85storps+Naturv%C3%A5rdsprogram+2008.pdf
Ängelholm	Översiktsplan för Ängelholms kommun, ÖP 2004, planbeskrivning	http://www.engelholm.se/Kommun-politik/planer/Oversiktsplaner/Oversiktsplan-2004/

Bilaga 1 Genomgång av de tre kommunernas program

Staffanstorps kommuns program

Planer för grönstrukturen

Grönplanerna för tätort och landsbygd har varit konsultuppdrag och inget kommunen själva gjort. Planerna har varit ute på samråd och inkomna synpunkter har bearbetats. Enligt kommunen skall plandokumentet bli separata dokument men vissa delar ska plockas in som kapitel i den nya översiktsplanen.

Grönstrukturplan för Staffanstorp och Hjärup

Första planbilagan, Grönstrukturplan för Staffanstorp och Hjärup, inleds med en definition eller snarare beskrivning av vad grönstrukturen innefattar; */...alla gröna områden och all obebyggd mark i en stad.../* vilket det också ges exempel på. Därefter beskrivs strukturdelen i ordet grönstruktur; binds dessa områden och platser samman (hur uppges inte) så bildas ett nätverk, stadens gröna struktur. Detta skulle kunna benämnas som Lövré kallar ett *”sammanbindande objektperspektiv”*.

Sociala, kulturella och biologiska funktioner nämns sedan grönstrukturens tre huvudfunktioner och så hänvisas till forskning som visar på samband mellan god hälsa och avstånd till grönska, även att barns utveckling förbättras positivt genom daglig vistelse i grönområden.¹¹² Valet görs sedan att endast fokusera på det sociala perspektivet på grönstrukturen och då studeras enbart befintlig eller planerad parkmark, rekreationsområden och offentliga platser som kan klassas som stadsdelspark, stadspark eller naturområde.

Ytterligare analyser genomförs av grönstrukturen; *”Som komplement till parkmarkinventering har grönstrukturen analyserats utifrån uppbyggnad och hur grönstrukturen förhåller sig till bebyggelse, infrastrukturen mm. Detta har gjorts genom att studera de gröna områdenas struktur, riktningar och element mm, metoden bygger delvis på Kevin Lynchs landskapsanalys modell”*. Den här delen av analysen skulle kunna anta ett *”morfologiskt strukturperspektiv”* snarare än ett *”sammanbindande objektperspektiv”*. När endast kommunal mark ingår blir dock analysen i den bemärkelsen lite haltande eftersom stadsdelars uttryck, struktur och upplevelsevärde till stor del också skapas av helhetskaraktären som inkluderar till exempel privata tomter. För att vara kritisk så saknas också beskrivningar av det som utlovas, hur grönstrukturen förhåller sig till bebyggelse och infrastruktur. Det som beskrivs är snarare platsens utformning, inte hur den förhåller sig till omgivningen, om den till exempel är tidstypisk för området och är integrerad och sammanbinder bebyggelsen och så vidare. De gjorda beskrivningarna är dock utförliga och ger en tydlig bild av respektive plats.

Utifrån parkanalysen där parkkaraktärerna och naturområdena identifieras och den kompletterande grönstrukturanalysen, ges förslag på hur parkerna ska kunna få karaktärer utefter Patrik Grahns åtta olika

---

112 Staffanstorps kommuns nya översiktsplan- *Framtidens kommun- perspektiv 2038*-samrådsupplaga
den 30 juni 2009

definierade parkkaraktärer. I slutförslaget beskrivs även vissa länkar mellan de tänkta parkerna samt torg och naturområden som ansetts viktiga i sammanhanget.

Sammanfattningsvis ger grönstrukturplanen för kommunens tätorter en tydlig bild över en möjlig utveckling av parkmarken ur ett socialt perspektiv. Det är svårt att avgöra hur mycket kommunal parkmark som inte inkluderas i klassningarna och ryms i den framtida utvecklingen av olika parkkaraktärer. Hur viktig den marken är, är svårt att värdera. Kanske är den inte intressant ur ett socialt perspektiv men väl så viktig för att den knyter an till kulturhistorien eller fungerar som spridningskorridor för växter och djur? Med en så tydlig inriktning på grönstrukturarbetet kan det bli ett mer omfattande och djupgående arbete inom avgränsningarna men samtidigt riskeras andra viktiga infallsvinklar att förbigås eftersom det är svårt att helt frikoppla de sociala värdena från de övriga när det gäller grönstrukturen. Kommunen har inte heller någon aktuell naturvårdsplan vilket kanske ytterligare ökar behovet av ett mer heltäckande program?

Grönplan för landsbygden, Staffanstorps kommun

Andra bilagan utgörs av Grönplan för landsbygden, Staffanstorps kommun. Syftet med dokumentet uppges vara *"Att göra landskapet tillgängligt fysisk och mentalt. Att framhålla stråk och samband. Att visa hur natur och kultur kan bevaras och utvecklas. Att undersöka ekonomiska och praktiska möjligheter att genomföra grönplanen."* Planbilagans andra del föreslås åtgärder utifrån de förutsättningar och utgångspunkter som anges i första delen.

Första delen innehåller en beskrivning av landskapets tillgänglighet eller snarare brist på, både fysiskt och mentalt. Därefter ges en generell beskrivning av *"naturöar"* i landskapet, rester av natur i jordbrukslandskapet som följs av en kort historisk återblick över landskapets utveckling. Del ett avslutas med en genomgång av hur landskapet kan skyddas, vilka lagar och förordningar samt plantekniska verktyg kommunen kan använda.

Andra delen, *"Förslagsdelen"*, inleds med rubriken *"Landskapets möjligheter"* där det ges en introduktion som målade beskriver landskapet och varför det är viktigt att satsa på, utveckla, tillgängliggöra och visa upp landskapet. Därefter kommer en lista åtgärdsförslag som delats in under rubrikerna *"Naturvårdande- och kulturvårdande åtgärder"* samt *"åtgärder för att förbättra rekreationslandskapet"*. Egentligen är det snarare en katalog över biotoper och företeelser i landskapet som bör uppmärksammas, både för att de har positiva effekter på till exempel biologisk mångfald men också de som inverka menligt på landskapet och skapar barriärer eller liknande. Det som tas upp är dock intressant och har en bred spännvidd;

Landskapets sociala funktion med ökad möjlighet till rekreation genom att knyta samman befintlig struktur och underlätta passager av olika barriärer.

Ekologiska aspekter som nämns är bland annat biologisk mångfald, spridningskorridorer och ekotjänster (våtmarker som naturliga reningsverk och skyddszoner längs vattendrag som hindrar övergödning).

De kulturhistoriska aspekterna som föreslås är bland annat att arbeta för bevarandet av gamla gårdsstrukturer och kulturhistoriskt intressanta ekonomibyggnader och fundera en extra gång över rationaliseringar och kortsiktiga satsningar som äventyrar historiskt intressanta miljöer.

Därefter följer beskrivningar av sjöar och vattendrag och platser i backlandskap och ådalar ur ett naturorienterat

perspektiv. Dessutom värderas platsernas tillgänglighet. För odlingslandskapet ges en rad generella förslag på åtgärder som kan vidtas för att öka dess upplevelsevärde. Det naturorienterade avsnittet följs av ett kulturmiljökapitel som ger historiska beskrivningar av kommunens bebyggelse och infrastruktur.

Slutligen beskrivs hur olika typer av stråk kan se ut och bestå av, hur långa de ska vara för olika ändamål och användargrupper, en beskrivning av barriärer som finns i landskapet idag, en beskrivning av för kommunen aktuella miljömål samt konsekvenser för landskapet om grönplanen genomförs.

Reflektioner

Sammanfattningsvis har den andra planbilagan ett intressant grepp där fokus inte har legat på ekologiska och biologiska värden utan på landskapet som upplevelse och där har naturen varit en men ändå viktig del av flera upplevelsevärden. Här har hela landskapet beaktats, inklusive åkermarken som här anses utgöra en naturlig del av grönstrukturen eftersom den tillhör kulturlandskapet som är så identitetsskapande för Skåne. Det är också intressant att åkerlandskapet inkluderas i grönstrukturen vilket till exempel Lunds kommun inte gör. Här görs det eftersom det är en del av landskapsbilden och den öppna slätten jämförs med det öppna havet och vilka värden åkerlandskapet har för landskapets identitet. Med lite vilja går det att tolka in behovet av att behålla den öppna karaktären och inte bebygga marken, detta står dock inte uttalat vilket kan bero på att det inte riktigt speglar kommunens planerade utbyggnadsplaner.

Totalt sett skulle planbilaga ett inte kunna kallas för en grönstrukturplan enligt uppsatta kriterier för det här arbetet utan är snarare ett exempel på en grönplan. Planbilaga två är dock närmare en grönstrukturplan eftersom hela landskapet beaktas oavsett ägostruktur. Förutom ekonomiska värden nämns både sociala, kulturella och biologiska. Tyvärr är förslagsdelen aningen trevande. Det ges många bra generella synpunkter men få konkreta förslag för specifika platser. Texten kompletteras dock med planer där det förekommer förslag på till exempel nya cykelvägar, ridvägar och rekreationsstråk som kopplas ihop befintliga. Något bristfälligt upplevs det också att det (ännu) inte finns någon text som redogör för kommunens värdegrund gällande grönstrukturarbetet och vilka dokument som är relevanta vid en fördjupning i detta. För planbilaga 2 skulle till exempel Region Skånes *Strategi för en grön struktur i Skåne* vara relevant material att hänvisa till. Som det ser ut nu är det egentligen endast planbilaga ett som hänvisar till något direkt utgångspunkt för arbetet. Kanske görs kompletteringar av detta om det görs till fristående dokument och inte som planbilagor till ÖP. Slutligen bör framför allt bilaga 2 kompletteras med en handlingsplan där åtgärder för specifika områden ges samt en tidsplan för dessa för att programmet skall vara ett praktiskt arbetsunderlag. Det ska dock åter påminnas om att det inte är ett klart dokument utan fortfarande under bearbetning!

Grönstruktur- och naturvårdsprogram för Lunds kommun- bevarande och utveckling

Programmet består av två delar A, programdelen och B, underlagsdelen. Här studeras endast del A, programmet.

Det kombinerade grönstruktur och naturvårdsprogrammet ska enligt syftet utgöra; */...kommunens program*

för bevarande och utveckling av naturmiljö- och parkvärdena i Lunds kommun utifrån, utifrån sociala, ekologiska, geologiska, kulturhistoriska, estetiska, pedagogiska och vetenskapliga aspekter./Kommunen har valt att göra ett kombinerat program eftersom de anser att gränsen mellan grönstruktur och naturvård är så otydlig.

Programmet ska dessutom utgöra underlag för; fysisk planering, lokalisering och utformning av nya parkstråk, stråk ut landskapet för rekreation, natur- och rekreationsområden, förnyelse av parker och naturområden samt förvaltning av dessa. Programmet ska dessutom vara underlag för det operativa naturvårds- och grönstrukturarbetet i kommunen.

Definitionen som görs av grönstruktur lyder; ”*innefattar all grön mark i kommunen som inte är hårdgjord eller odlad, så väl i tätorter som i övriga delar av kommunen.*”

Inledningen beskriver syfte, definitioner, arbetssätt och tidsplan. Ett flertal av de organisationer, lagar och direktiv som nämns tidigare i det här arbetet uppges ligga som värdegrund och kunskapsunderlag för programmet. Här nämns också *En samlad naturvårdspolitik* och *Planera för natur*.

Programmet har fyra övergripande mål som omfattar de olika aspekterna av landskapet och tätortens gröna värden:

Tillgodose människors rätt till och behov av gröna miljöer,

Bevara och utveckla naturvärdena

Bevara och utveckla de gröna kulturmiljövärdena

Öka kunskapen och förståelsen för gröna miljöer

Dessa utvecklas och beskrivs med ett antal strategier och delmål som ska leda till förverkligande av huvudmålen. De övergripande målen jämförs också med miljökvalitetsmålen.

I kapitel 3, ett intressant kapitel som beskriver värden och funktioner som ligger till grund för arbetet och problematiken att uppnå värdena. Kapitlet inleds med en beskrivning av olika konventioner och lagstadgade skyddsformer som tillkommit på en internationell eller nationell nivå. De flesta som nämns har anknytning till naturvården vilket är naturligt eftersom det finns betydligt fler skyddsformer för biologiska och ekologiska frågor. Miljömålen och Riksintresse nämns också som har en annan framtoning. Lund i ett regionalt sammanhang beskrivs utifrån de samlade program som finns för regionen, bland annat Länsstyrelsens Naturvårdsprogram och Region Skånes En grön strategi för Skåne.

Detta följs av en beskrivning av markanvändningen och det exploateringsstryck som finns i kommunen till följd av dess läge i regionen. Det är ett intressant avsnitt som visar de intressekonflikter som finns och det är en viktig komponent i grönstrukturarbetet att se grönstrukturen i ett sammanhang.

Med de fyra övergripande målen i ryggen delas kommunen upp i landsbygd och tätort. Åtgärder som föreslås i åtgärdsdelen är avsedda att uppnå de fyra övergripande målen men bygger också på en analys av värden, trender och hot i och mot landskapet. Som grund för beskrivningen av landskapet ligger följande värdeaspekter:

- Geologiska värden
- Biologiska värden
- Kulturmiljövärden
- Sociala värden
- Grönstrukturen i kommunen
- Landskapsbildsvärden
- Pedagogiska värden
- Forskningsvärden

Beskrivningen ger en god bild av landskapet och ett bra underlag till de åtgärder som föreslås. Därefter följs det av en liknande beskrivning av tätortens grönstruktur men här är värdeaspekterna istället sociala, kulturella, ekologiska och ekonomiska.

Som fristående avsnitt kommer det kapitel som beskriver närlandskapet kring Lund, den viktiga övergångszonen mellan det som beskrivs i tätorten och landsbygden. Betoningen ligger på hur landskapet som till stor del består av åker skall kunna tillgängliggöras för stadsinvånarna och samtidigt försöka uppnå en förståelse för landsbygden och kopplingen till staden. Även vattenfrågor och främst dagvattenhanteringen behandlas i ett fristående avsnitt.

Sist i programmet kommer kapitlet med åtgärdsförslag. Metodiskt arbetas varje rubrik i programmet igenom för att för varje text ge förslag på åtgärd till de problem eller brister som uppmärksammas. Detta är mycket pedagogiskt! Förslagets prioritet anges också vid varje åtgärdsförslag. Programmet kompletteras varje år med *Åtgärdsprogram för grönstruktur och naturvård* där åtgärdsförslagen i det här programmet ligger till grund.

Reflektioner

Sammanfattningsvis är det ett mycket gediget program och det gör skäl för namnet grönstrukturprogram eftersom det tar upp så många olika aspekter på landskapet både i och utanför tätorterna. Det har också en bred värdegrund vilket ger förtroende för de ställningstaganden som görs. Även den gedigna underlagsdelen, Del B övertygar om att det är ett program med många kompetenser inblandade som skapat ett brett underlag. Det är svårt för mindre kommuner att konkurrera med ett liknande arbete eftersom det är resurskrävande att ta fram ett program som det här.

Det negativa som går att finna är att programmet består av oerhört mycket material och svårt att överblicka. Det är helt nödvändigt att trots åtgärdsförslagen i slutet, ytterligare precisera åtgärderna och dess prioriteringsordning för att något skall realiseras, precis som kommunen gjort i *Åtgärdsprogram för grönstruktur och naturvård* som uppdateras varje år. Dokumentet är sammanfattningsvis mycket bra och

ger en tydlig fingervisning om kommunens värderingar i de gröna frågorna.

Naturmiljöprogram med grönplan för Lomma kommun 2008-2016

Programmet är uppdelat i två delar, A-delen: Mål och genomförande och B-delen- Kunskapsdelen. Programmet, trots att det är ett sektorsprogram, vänder det sig också till allmänheten där alla oavsett kunskapsnivå ska kunna läsa och använda sig av det. Detta märks direkt när det först i programmet presenteras Lomma kommuns naturområden och utflyktsmål med naturupplevelsekaraktär. Ett intressant grepp som kanske lockar nya grupper till vidare läsning!

Programmet ersätter grönplanen från 1990 och naturvårdsplanen från 1997. Syftet är en sektorsplan som skall fungera som underlag vid den fysiska planeringen i kommunen. Programmet skall vara vägledande vid förändring- och förnyelsearbeten samt att presentera kommunens värdefulla natur- och grönområden. I programmet tas av de 16 miljökvalitetsmålen upp de som är relevanta i sammanhanget och anpassas för kommunen. Slutligen fungerar programmet som ett underlag för hur natur- och grönområden skall skötas.

I A-delen innehåller bakgrund som beskriver hur den gröna planeringen har breddats och lyfts och blivit allt viktigare och inkluderar inte bara rekreation och friluftsliv utan även biologisk mångfald, klimatfrågor, pedagogik, hälsoaspekter, kulturhistoria etc. Därefter följer text om motiv till programmet, styrmedel och ansvarsfördelning samt utgångspunkter för naturvårdsarbetet. Under avsnittet *”Vad skall människan ha naturen till?”* beskrivs varför naturvården är viktig. Det som tas upp är hälsoaspekten, kulturhistoriska och estetiska värden, ekosystemtjänster, det etiska ställningstagandet om hållbar utveckling samt att kommunen har i både ett skånskt och ett nationellt perspektiv, lite allemansrättslig mark. *”Utgångspunkter för naturvårdsarbetet”* tar som rubriken antyder, upp naturorienterade aspekter med ekologiskt hållbart samhälle som utgångspunkt. Här nämns dock inte naturområdenas (eller grönområdenas) värde ur andra aspekter så som sociala, kulturella eller ekonomiska som utgångspunkter för arbetet.

Balanseringsprincipen beskrivs där efter. Den har tillämpats på hamnprojektet i Lomma men det finns inget, av texten att döma, beslut på att den alltid skall gälla. Under *”Styrmedel och ansvarsfördelning”* presenteras kortfattat de styrmedel relevanta för naturvårdsarbetet i Lomma kommun. Betoningen ligger även här på naturvårdstemat, framför allt under styckena som berör internationella konventioner och EU-lagstiftning och direktiv. Stycket om regionala program nämner inte *”Strategi för en grön struktur i Skåne”* utgiven av Region Skåne men däremot tas *Närmare till naturen upp- skydd av tätortsnära områden för friluftsliv och Naturvård*, utgiven av Länsstyrelsen. Det senare dokumentet pekar ut de mest skyddsvärda tätortsnära områdena för naturvård och friluftsliv.

I stycket *”Detta vill vi värna och utveckla”* kommer en helt annan bild fram. Här dominerar beskrivningar av de stora landskapsbilderna; havet, odlingslandskapet och tätorterna. Områdena som beskrivs som värda att bevara har koppling till både värdefulla naturmiljöer men också till landskapskaraktärer, kulturhistorian i kommunen, pedagogik och rekreation. Även nästföljande stycke *”Strategi och analys”* är perspektivet

bredare där de tre övergripande strategierna presenteras; Öka kunskapen om naturvård och naturmiljön, Öka tillgängligheten i och till natur- och grönområden, samt Arbeta med kvalitetshöjning i natur- och grönområden. Därefter presenteras mål och åtgärdsförslag för att nå de övergripande målen.

Slutligen målas en vision om den framtida kommunens utseende om naturmiljöprogrammet följs, intressant!

B-delen utgörs av en beskrivning av kommunens naturförutsättningar, historiska utveckling och landskapets framväxt, dagens landskap, naturtyper, flora och fauna samt förutsättningar för rekreation och friluftsliv. I slutet beskrivs särskilt värdefulla naturområden och särskilt värdefulla grönområden. Grönområdena analyseras och värderas efter karaktärsdrag från de åtta parkkaraktärer som Patrik Grahn tagit fram och så anges vilken karaktär området önskas få i framtiden. Av grönområden som tagits med i programmet ligger de flesta på kommunägd mark och är endast sådana områden som bedöms enkelt kunna få eller har natur- och/eller rekreativa värden i tätorterna och byarna. Programdel B fungerar som underlag till del A.

Naturmiljöprogrammet har tagits fram av kommunen där en miljöstrateg varit projektledare. Övriga inblandade i framtagandet av arbetet är en landskapsarkitekt som ansvarat för inventering, analys och förslag på åtgärder gällande kommunens grönsstruktur. I övrigt har flera konsulter samt personal från olika förvaltningar inom kommunen varit inkopplade för att identifiera skyddsvärda områden, områden för utveckling och förslag på mål och åtgärder.

Reflektioner

Programmet har likt titeln en tydlig inriktning på naturmiljö och gör inte anspråk på att vara ett grönsstrukturprogram. I det här fallet finns en uppdelning mellan naturmiljöområden och grönområden där det senare är belägna inne i tätorterna. Frågan som kan ställas, inte bara med avseende på det här programmet utan är giltig för många andra, är; vad är natur? Finns det natur i Skåne? Naturmiljöprogrammet ger ingen definition på vad som avses med natur men täcker in i princip all typ av mark som inte är hårdgjord eller bebyggd, förutom grönsstrukturerna som behandlas för sig. Frågan blir berättigad när avsnittet *”Detta vill vi värna och utveckla”* där det stora landskapet beskrivs, det typiskt öppna skånska jordbrukslandskapet. Brukad åker är kanske så långt ifrån ”natur” det går att komma utan att hårdgöra eller bebygga. Visserligen finns öar i åkerlandskapet, till exempel åkerholmar som är viktiga bland annat för den biologiska mångfalden men det är inte det som avses i stycket *”Detta vill vi värna och utveckla”*. Är utgångspunkten för natur *”del av den omgivande verkligheten som ej är skapad av människan”*¹¹³ som Nordstedts ordbok anger så är inte fullåkersbygden natur. Däremot utgör den; i sydvästra Skåne, en väsentlig del av landskapet!

Min poäng är inte att ifrågasätta programmet utan snarare uppmärksamma vikten av landskapet som, oavsett om det kan kallas natur eller ej är en viktig del av ”naturupplevelsen” eftersom naturens krafter med sol, vind, regn och så vidare kan bli väldigt påtagliga just i öppna landskap. En beskrivning av kommunens landskap görs också i underlagsdelen, del B, och sedan dyker det upp igen under rubriken *”Detta vill vi värna och*

---

113 Nordstedts Svenska ordbok- En ordbok för alla, 2007

utveckla” men tyvärr försvinner det breda perspektivet i åtgärdsförslagen som bygger på de tre strategierna Öka kunskapen om naturvård och naturmiljön, Öka tillgängligheten i och till natur- och grönområden, samt Arbeta med kvalitetshöjning i natur- och grönområden. Här träder dock grönområdena fram som titigare varit aningen åsidosatta på bekostnad av naturområdena.

I det här programmet upplevs också förhållningssättet till jordbrukslandskapet aningen ambivalent eftersom det ur naturmiljösynpunkt beskrivs som artfattigt och otillgängligt samtidigt som det beskrivs som något som skall värnas ur landskapsbildsynpunkt. Det senare ställningstagandet förklaras med att programmet också har ambitionen att fungera som en del av miljömålsarbetet där målet ”*Ett rikt odlingslandskap*” förstås är med.

Sammanfattningsvis upplevs programmet som gediget och väl genomarbetat. Med målsättningen att också fungera som en handlingsplan för att förverkliga miljö kvalitetsmålen, breddas programmet och snuddar mot att bli ett grönstrukturprogram än ett naturmiljöprogram. Hade inte den tydliga uppdelningen mellan gröna områden i tätort och naturområden utanför gjorts, hade en helhetssyn skapats och grönstrukturprogrammet hade varit ett faktum, vilket knappast skulle vara ett problem.

Bilaga 2 Genomgång av inventerade kommuners planer och program

Kommun	Källa	Grönstrukturen och grönstrukturbegreppet i kommunernas planer och program
Burlöv	Översiktsplan 98/02	<p>Begreppet grönstruktur används i översiktsplanen på flera ställen. Under kapitlet <i>Viktiga mål och utgångspunkter</i> beskrivs grönstrukturen vara en viktig utgångspunkt i arbetet med översiktsplanen för att ge invånarna en grönare närmiljö som dessutom skall kopplas till grannkommunernas rekreationsområden.</p> <p>Förutom utgångspunkten för kommunens arbete med ÖP så tillkommer målet; <i>Områden, som är av intresse för naturvård, kulturvård, rekreation och friluftsliv, skall bevaras för framtiden</i>, avseende grönstrukturen i kap 10; <i>Grönstruktur och naturområden</i>. Utgångspunkten för arbetet med grönstruktur och naturområden är naturresurslagen, NRL.</p> <p>Ingen definition görs dock av begreppet utan det som tas upp i kapitlet är; <i>/... områden av intresse för naturvården, ekologiskt särskilt känsliga områden och rekreationsområden./</i>. Kapitlet är dock intressant och ger antydning om att det finns ett engagemang i kommunen för grönstruktur och en vidare tolkning av begreppet, inte bara som kommunal parkmark. Underrubrikerna; Gränsen mellan stad och land, Gröna korridorer, Tätort och landsbygd antyder detta liksom texten; <i>"Inom kommunen har flera vattenområden bedömts som ekologiskt särskilt känsliga. Dessa ingår i landsbygdens och tätorternas grönstruktur och utgör viktiga ekologiska korridorer"</i> som visar att grönstrukturen sträcker sig utanför staden.</p> <p>En temakarta visar befintliga förhållanden med viktiga ekologiska korridorer, värdefulla naturområden, grönområden och parker samt rekreationsområden. Förslag ges också på nya rekreationsstråk, rekreationsområden, alléplanteringar och områden i behov av utredning. Både gällande förhållanden och framtida visioner kopplas till förhållanden i intilliggande kommuner.</p> <p>Rekreation betonas i målbeskrivningen men under kap 10 adderas begreppen; naturvård, kulturvård, och friluftsliv som aspekter som är viktiga för Grönstruktur och naturområden. Vid en beskrivning av värdet av grönstruktur och naturområden frångås dessa begrepp och istället används orden grönområden, parker och vattenmiljöer.</p> <p>Enligt intervjun har kommunen inget grönstrukturprogram (bara en gammal grönplan som är inaktuell)</p> <p>Hänvisning görs till översiktsplanen och tillhörande karta. Dock menar man att den är lite inaktuell då den är från 1998 (aktualiserad 2002) Det håller på att tas fram en FÖP över Arlöv just nu som också kan fungera som underlag vid planering av grönstrukturen.</p>

Eslöv	Översiktsplan 2001 (webbupplaga) och Naturvårdsprogram från 2007	<p>I översiktsplanen från 2001 är ett av målen under God bebyggd miljö och ekologisk hållbarhet att utarbeta en kommunomfattande grönstruktur. Hänvisningar görs där till Region Skånes framtagande av <i>Strategi för en grönstruktur i Skåne</i> och att Eslövs kommun avser att delta.</p> <p>Grönstrukturbegreppet nämns i översiktsplanen på flera ställen därefter, framför allt i kapitlet <i>Mark och vattenanvändning</i>. Under rubriken <i>landskap</i> nämns en rad olika områdestyper som utpekats som skyddsvärda i olika dokument (främst från Länsstyrelsen och Region Skåne) där kommunens ambition är att dessa sammanfogas i en sammanhängande grönstruktur. Detta tas åter upp under kapitlet <i>Mark och vatten</i> under rubriken <i>Mellankommunala frågor</i>. Där betonas behovet av rekreationsmöjligheterna i form av vandring-, cykel- och ridleder samt ekologiska stråk.</p> <p>Längre fram i samma kapitel återfinns rubriken <i>Grönstruktur</i> som där definieras den enligt SOU 1994:36 men avsnittet upplevs högst summariskt och pliktskyldigt. Målen som sätts upp är också av det generellare slaget;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>”Grönstrukturen i kommunen bör utvecklas och förbindelselänkar skapas mellan tätorternas parker och andra målpunkter i det omgivande landskapet. Arealen av allmänt tillgängliga grönområden i kommunen skall ökas.</i> • <i>Alla bör ta initiativ till att anlägga beträddor, korridorer, läplanteringar och liknande, särskilt inom storbruksområden men med hänsyn till de kulturhistoriska värdena. Många alléer har försvunnit i dessa områden och dessa bör återplanteras.</i> • <i>Grönstrukturen i tätortsranden bör planteras med tanke på planerade utbyggnader av bostäder.</i> • <i>Befintliga natur- och grönområden bör tillvaratas vid utbyggnader. ”</i> <p>Kommunen har ett Naturvårdsprogram för kommunen från 2007 med en inriktning på naturvårdens bevarandebegrepp; ”I programmet beskrivs vardagslandskapet, områden med höga natur- och kulturvärden samt områden av intresse för friluftsliv i kommunen” Här kan skönjas ett större engagemang också för grönstrukturen som också har en egen rubrik i Naturvårdsprogrammet Där hänvisas till Region Skånes <i>Strategi för en grönstruktur i Skåne</i>. På flera ställen efterlyses ett kommunalt grönstrukturprogram för att visa möjliga kopplingar mellan värdefulla naturmiljöer samt kopplingen mellan tätort och landsbygd både ur ett biologiskt perspektiv så väl som för rekreation.</p> <p>Begreppets användning: I översiktsplanen omnämns grönstrukturen framför allt med avseende på den sammanbindande funktionen.</p> <p>I Naturvårdsplanens <i>Syfte och sammanhang</i> nämns grönstrukturen och likställs med naturmiljöns utbredning och form (struktur).</p> <p>Under delmålet <i>Grönstruktur/tätort</i> åsyftas den övergripande grönstrukturen i form av stråk och korridorer som skall sammankoppla tätorter med varandra och omgivande landskap.</p> <p>Sammantaget används grönstrukturbegreppet främst som samlingsbegrepp för olika ytor och främst med avseende på hur de (kan) länkas samman.</p> <p>Enligt intervjun finns en grönplan från 80-talet men den används ej- inaktuell. Vid exploatering av grönområden görs flora och fauna inventeringar av biologer . Naturvårdsprogrammet berör inte riktigt den tätortsnära naturen så i dagsläget finns ett glapp mellan tätortens grönstruktur och där Naturvårdsprogrammet tar vid.</p>
-------	--	---

Helsingborg	Översiktsplan för Helsingborgs stad 2002 och Grönstruktur i centralorten från 1995	<p>I översiktsplanen på nätet nämns grönstrukturen ett flertal gånger och i olika sammanhang. Någon definition av begreppet har dock inte hittats där utan den görs redan i Grönstruktur i centralorten från 1995. Kanske är det så inarbetat inom kommunen att det inte längre behöver definieras?</p> <p>I ÖP från 2002 är grönstrukturbegreppet en naturlig del av programmet och förekommer på ett flertal ställen. En av kommunens fyra utvecklingsstrategier lyder; <i>”De gröna områdena såväl inom staden som mellan bebyggelsestråken ska utvecklas och förädlas. Skyddet av värdefulla natur- och kulturområden ska förbättras. Från landsbygden ska grönstrukturen ledas in i de centrala delarna av tätorterna och tillgodose såväl ekologiska och miljömässiga som rekreativa och sociala behov. Här har de kulturhistoriska värdena en särskild betydelse genom dess identitetsskapande förmåga. God tillgång till grönstruktur är också en förutsättning för kretsloppsanpassning av stadens behov i form av energi, avfall etc.”</i> vilket signalerar att grönstrukturen har en viktig ställning i kommunens fysiska planering.</p> <p>Kommunen ser också grönstrukturen som ett viktigt mellankommunalt intresse och hänvisning sker både till Region Skånes då pågående arbete med framtagandet av det regionala grönstrukturprogrammet samt Öresundsregionens gemensamma miljöprogram där ett mål är att <i>”Bevara öppna landskapsstråk och utveckla grönstrukturen mellan och runt tätorterna”</i>.</p> <p>I kapitlet <i>Goda livsmiljöer</i> där den övergripande strategin för grönstrukturen sägs vara att skapa tre huvudgrönstråk som innehåller <i>”förutom kulturella och ekologiska värden även områden som är värdefulla ur ett socialt perspektiv, områden som lämpar sig för rekreation”</i>.</p> <p>Grönstrukturprogrammet ger ett mycket gediget intryck och tar upp och följer definitionen av grönstrukturbegreppet som gjordes i SOU 1994:36. Helhetssynen på grönstrukturen fanns med andra ord redan då i kommunerna även om det här visserligen begränsades till centralorten.</p> <p>Begreppets användning: Grönstrukturbegreppet behandlas både på en övergripande nivå, i en regional skala men även inom kommunen på ett lokalt plan.</p> <p>Begreppsanvändningen följer SOU 1994:36 men har i många fall främst framtoningen av sammanlänkande och övergripande karaktär. Någon definition har dock inte hittats. Enligt intervju så den gamla grönstruktur planen för centralorten uppdateras med en ny som ska täcka hela kommunen.</p>
Klippan	Översiktsplan Klippans kommun 2002 och Naturvårdsprogram för Klippans kommun, 2008	<p>Klippans kommun har ingen grönstrukturplan. Ordet grönstruktur finns som rubrik i ÖP kap 4, avsnitt 8.4 där naturen runt orterna i kommunen beskrivs kortfattat som ett 0-alternativ kontra konsekvenserna av exploatering. Det handlar egentligen inte om grönstruktur. En liknande analys görs av det kommunen kallar för Landskapspåverkan.</p> <p>Ett naturvårdsprogram antogs 2008 med utgångspunkt i de nationella miljömålen och intentionerna i Agenda 21. Innehållet har som titeln antyder fokus på naturvården men ett avsnitt behandlar den tätortsnära naturen och dess betydelse ur flera aspekter så som; <i>”rekreation som olika aktiviteter och natur- och kulturvärden, estetiska värden och som identitetsskapare. Den tätortsnära naturen är dessutom av stor vikt för vår hälsa och vårt välbefinnande”</i>.</p> <p>Enligt intervju beaktas ÖP och Naturvårdsplan vid exploatering av grönmark.</p>
Kävlinge	Kävlinge översiktsplan ÖP 2010	<p>I kapitlet <i>Grunddragen i mark- och vattenanvändningen</i> görs hänvisningar till Region Skånes grönstruktur program <i>Strategi för en grönstruktur i Skåne</i> och förslag därifrån som berör kommunen nämns kortfattat. Avslutningsvis i det här stycket uppges det finnas ett behov av att uppdatera Naturvårdplanen och när detta skall göras skall även grönstrukturasperkter och friluftslivsvärden beaktas.</p> <p>Vidare har grönstrukturen en egen rubrik under översiktsplanens avsnitt <i>Landskap och grönstruktur</i> som är underrubrik till kapitlet <i>Allmänna intressen</i>. Inledningsvis beskrivs kommunens olika landskapskaraktärer och därefter kommer stycket grönstruktur. Här görs också en beskrivning av grönstrukturens betydelse för både människor och naturvård och dessutom uppges naturen vara en viktig anledning till varför folk väljer att flytta till kommunen och definitionen av begreppet bygger på SOU 1994:36. Här beskrivs också på det regionala grönstrukturarbetet och de förslag som finns där. Slutligen så framförs behovet av ett grönstrukturprogram som kan komplettera naturvårdsprogrammet där även tätorternas grönområden och tillgängligheten till olika områden ingår.</p>

Landskrona	Översiktsplan för Landskrona kommun Program 2008-02-25 och Naturvårdsprogram för Landskrona kommun 2006-10-25	<p>Grönstrukturbegreppet tas upp först under kapitel 4 <i>Utbyggnadsstrategi</i>. Här förespråkas ett sammanhängande grönstrukturstråk som skall binda samman olika orter i kommunen. Den sammanbindande funktionen tycks vara den viktigaste aspekten som också återkommer i översiktsplanens 7:e kapitel; <i>Grönstruktur och naturvård</i> där grönstrukturen definieras som; <i>”Grönstruktur är ett nätverk med små och stora gröna områden med olika karaktär och funktion, som naturområden, parker, trädgårdar, bostadsgårdar och alléer. Till grönstrukturen räknas även sjöar och vattendrag in.”</i> Även detta kan ses som en omskrivning av SOU 1994:36. Vidare görs en beskrivning av grönstrukturens värden samt vikten av att knyta samman kommunens grönstråk med de regionala. Detta mynnar ut i ett antal målsättningar för grönstrukturarbetet;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>”Vid planering av nya bostadsområden ska tillgång till natur- eller grönområden för rekreation och avkoppling finnas inom rimligt avstånd från bostaden.</i> • <i>Vid planering av nya bostadsområden ska grönytor avsättas.</i> • <i>Grönområden och parker av betydelse för hälsa, social funktion, ekologi och biologisk mångfald samt med kulturhistoriska värden ska bibehållas, vidareutvecklas och skyddas.”</i> <p>I naturvårdsplanen för kommunen nämns grönstrukturen under allmänna utgångspunkter där <i>Strategi för en grön struktur i Skåne</i> och <i>Närmare till naturen i Skåne</i> tas upp som referensmaterial. Längre fram återfinns också ett avsnitt om tätortsnära natur som åter igen ges en beskrivning om varför den är så viktig.</p> <p>Begreppets användning: Tyngden ligger på den sammanbindande funktionen, nätverket av små och stora grönområden men definitionen tycks grundas på SOU 1994:36.</p> <p>Enligt intervju; vid exploatering av grönområde konsulteras naturvårdsprogrammet och översiktsplan.</p>
Lomma		Se fördjupad beskrivning, bilaga 1.
Lund		Se fördjupad beskrivning, bilaga 1.
Malmö	Grönplan för Malmö 2003	<p>Malmö har en mycket gedigen och omfattande grönplan för kommunen. För att beskriva de ytor som inkluderas används samlingsbegreppet <i>grön mark</i>. Begreppet definieras i stort sett på samma sätt som ordet grönstruktur i SOU 1994:36; <i>Grön mark- grön mark är en samlande benämning på all mark som inte är bebyggd eller på annat sätt hårdgjord. I grönplanen ingår inte heller åker och vall i begreppet grön mark. Den gröna marken omfattar en rad olika typer av gröna objekt exempelvis parker, trädgårdar, kyrkogårdar, vattendrag, åkerholmar och alléer. De gröna objekten brukar delas upp i ytor (områden) och linjer (stråk, förbindelser, länkar).</i></p> <p>Vid beskrivningen av den gröna markens värden är likheten också slående med funktionsbeskrivningen av grönstruktur i SOU 1994:36 där de aspekter som nämns är förutom de rekreativa (sociala värden) även; biologisk mångfald, kretslopps- och klimatfrågor, pedagogik, hälsoaspekter, kulturhistoria, stadsbild mm.</p> <p>Grönstrukturbegreppet används här för att belysa <i>”den struktur som byggs upp av de gröna objekten, dvs. hur gröna ytor och linjer är placerade i förhållande till varandra”</i>.</p> <p>Kanske är det här en logisk fördelning begreppen emellan? Enligt definitionen i det här arbetet skulle Malmö kommuns grönplan lika gärna kunna heta Malmös grönstrukturplan. Det är ett mycket välgjort och omfattande arbete. Det negativa som kan bör nämnas är dock att det endast presenteras utvecklingsförslag utifrån en rekreativ och biologisk utgångspunkt vilket kunde kompletteras med fler aspekter.</p>

Skurup	Ny översiktsplan under framtagande	<p>I den nya översiktsplanen som håller på att tas fram får grönstrukturen ett eget kapitel. Dokumentet som här citeras är en samrådshandling och kommer troligen att förändras en del. I den nuvarande formen av programmet definieras grönstrukturen som; "Grönstrukturen är alla parker och gröna områden i vår omgivning, såväl som alla sjöar och vattendrag. Grönstrukturens värde och funktion ökar när de mindre grönområdena blir tillräckligt stora och ingår i en fungerande helhet." Grönstrukturens värden beskrivs som ekologiska, sociala och kulturella och det refereras till "Strategi för grön struktur i Skåne" som tagits fram av Region Skåne. Det skulle lika gärna ha kunnat vara SOU 1994:36 eftersom den legat till grund för "Strategi för en grön struktur i Skåne".</p> <p>Det som tas upp i kapitlet är kommunens naturgeografiska karaktärer, olika skyddsformer för naturmiljöer, möjliga lägen för nya våtmarker och tysta områden samt förslag på spridningskorridorer för att binda ihop existerande naturområden. Slutligen redovisas analyser av föreslagna åtgärder, vilka effekter de skulle få på ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter.</p> <p>Det går att konstatera att under kapitlets Grönstruktur inkluderas och beskrivs alla naturvårdande skyddsformer vilket resulterar i en tyngdpunkt på de naturvårdande insatserna. Det poängteras också att kommunen inte har en kommuntäckande grönplan så inventeringar saknas för att kunna göra bedömningar av behovet av till exempel gröna stråk.</p> <p>Enligt intervju håller kommunen på att ta fram ett Naturvårdsprogram. Vid ställningstaganden om exploatering av naturmark används den gamla grönplanen och ÖP.</p>
Staffanstorp		Se fördjupad beskrivning, bilaga 1.
Svalöv	Översiktsplan för Svalövs kommun, antagandehandling 2007-05-28	<p>Kommunens översiktsplan är en sammanställning av kommunens ställningstaganden på en rad områden. Underlagsmaterialet till dessa ställningstaganden finns i temadokument. Kommunen har dock inget grönstrukturprogram eller någon naturvårdsplan.</p> <p>Begreppet grönstruktur nämns vid tre tillfällen i översiktsplanen. Vid det första uppges att Grönstrukturprogrammet för Skåne är ett viktigt dokument för kommunens framtida arbete. Vid de övriga två tillfällena, under rubriken <i>Naturvård</i> respektive <i>Tätortsnära</i> natur, deklareras kommunens avsikt att utarbeta ett grönstrukturprogram.</p> <p>Enligt intervju är det tillväxtprogram som tilligger grund vid planeringsbeslut för småorterna, för övrigt är det översiktsplanen som gäller. En naturvårdskarta är också nyligen framtagen och skall senare kompletteras med ett naturvårdsprogram.</p>
Svedala	Översiktsplan 2002 och Svedala översiktsplan 2009, samrådshandling februari 2009.	<p>Enligt översiktsplanen finns en rapport som heter "Närrekreation i Svedala kommun, en inventering av grönstrukturen kring tätorterna och byarna". Det är enda gången grönstrukturbegreppet förekommer i den nu gällande översiktsplanen. Kommunen har en naturvårdsplan som faktiskt endast är inritad på just naturrelaterade frågor.</p> <p>Arbete pågår dock med framtagande av en ny översiktsplan där grönstrukturen tillägnats ett eget kapitel. Här beskrivs begreppet grönstruktur som; "<i>Med grönstruktur menar vi det sammanhang som finns mellan gröna ytor, vatten samt flora och fauna</i>". Beskrivningen går att tolka som dels en sammanlänkande funktion men också den relation varje yta har till sin omgivning. Kapitlets huvudindelning är landsbygd och tätort. Landsbygdsavsnittet betonar sambanden, kopplingarna mellan olika områden både ur ett biologiskt och ur ett rekreativt perspektiv. För tätortens grönstruktur är målsättningen att med hjälp av analyser med utgångspunkt i de åtta parkkaraktärerna som beskrivs i Boverkets Gröna områden i planeringen, skapa varierande parkkaraktärer. Tätortens gröna områden analyseras också utefter sociala, ekologiska och kulturella värden där nuläge och framtida mål beskrivs.</p>

Trelleborg	Översiktsplan 2002 och Naturvårdsplan för Trelleborgs kommun, faktadel (reviderad 2003)	<p>Mark, vatten och natur heter kapitlet i översiktsplanen som inrymmer ett avsnitt som heter Grönstruktur. Det är ett kort avsnitt som främst handlar om hur det går att koppla samman tätorternas grönområden med landskapet utanför genom gröna stråk vilka skulle gagna både människor och den biologiska mångfalden. Avslutningsvis nämns det att en grönstrukturplan håller på att upprättas för det tätortsnära landskapet och att det vore önskvärt om den kunde få utvecklas till att täcka hela kommunen. Detta har dock inte blivit av. Däremot har en naturvårdsplan upprättats vari det står i stort sett det samma som i ÖP angående grönstrukturen fast det där är döpt till Tätortsnära natur och gröna stråk.</p> <p>Även Trelleborgskommun har en nu översiktsplan under framarbetning. I dagsläget är den ute på samråd. Här nämns grönstrukturen i större utsträckning. Exempelvis har grönstrukturen ett eget avsnitt under Trelleborgsstad och stadsbyggnadskvalitet. Här beskrivs hur vegetation har använts för att försköna staden men också att vegetation ger kvalitet och en sammanhängande struktur ger rekreationsmöjligheter men fungerar också som spridningskorridorer. En kort beskrivning görs sedan av ett rekreatiomsområde samt en genomgång av stadens parker. Vid nybyggnation skall också tillgång på grönområden beaktas. Under Inriktning och riktlinjer för stadsbyggnadskvalitet så anger en punkt att <i>"kommunen skall ha en aktuell grönstrukturplan där nya och utökade grönområden skall utpekas"</i>.</p> <p>Under avsnittet Trelleborgs centrum finns också ett avsnitt som heter grönstruktur men är beskrivs <i>"de gröna inslagen"</i>, alléer, blomsterarrangemang och så vidare. Därefter förekommer begreppet vid genomgång av kommunens samhällen där en mening avseende varje plats beskriver tillgång/brist på grönstruktur.</p> <p>Någon definition av begreppet återfinns inte och upplevs lite diffust.</p> <p>Enligt intervjun håller Natur- och kulturmiljöprogram på att tas fram som kommer att motsvara ett grönstrukturprogram.</p>
Vellinge	Vellinge kommun, översiktsplan 2000, sammanfattning	<p>Grönstrukturen nämns i en mening i som talar om hur viktig en sammanhållen grönstruktur är för naturvårdsarbetet i form av spridningskorridorer.</p> <p>Enligt intervjun har det inte funnits någon grönstrukturplan tidigare, vilket beror på att stora delar av kommunens mark redan är skyddad av naturreservat, riksintressen osv. så behovet har inte varit så stort. Det finns inte heller så stor andel parkmark i kommunen dessutom är relativt små samhällen vilket också gjort att behovet inte varit så stort. Det finns ett dokument för drift och skötsel av parkmarken i kommunen. Det arbetades dock just nu med en programbeskrivning i kommunen för en ny översiktsplan där ett kapitel ska tillägnas grönstrukturen. Förhoppningar finns om att det så småningom kan bli ett eget dokument i framtiden, vilket dock ej ännu är politiskt förankrat.</p>
Ystad	Översiktsplan 2005, Ystads kommun	<p>Kommunen har ingen grönstrukturplan men det är önskvärt att det upprättas en sådan för att kunna öka den biologiska mångfalden i tätorten och förbinda dessa med liknande områden ute i landskapet enligt översiktsplanen. Istället för grönstruktur används begrepp som grönytor och grönområden. Enligt översiktsplanen är en vision för kommunen att stora naturlika områden med rik biologisk mångfald har ersatt de stora monotona gräsytorerna i parker och grönområden samt att gröna stråk förbinder staden med omgivande landskap och rekreatiomsområden. Sammanfattningsvis hålls en generell ton.</p> <p>Enligt intervjun är det också på gång, både en grönstrukturplan och en naturvårdsplan. Grönstrukturplanen är ute på samråd.</p>
Åstorp	Åstorps kommun översiktsplan 2002 och Åstorps naturvårdprogram 2008	<p>Kommunen nämner inte grönstrukturbegreppet alls i översiktsplanen. Och något annat dokument i ÖP under rubriken Natur och kulturmiljö görs bara en övergripande beskrivning om respektive område. För Söderåsen har en interkommunal fördjupad översiktsplan antagits som berör Bjuvs, Klippans, Svalövs och Åstorps kommuner. Kommunen har dock en Naturvårdsplan från 2008 som tar upp begreppet grönstruktur. Det är dock i den bemärkelsen att det handlar om naturmiljöer i tätorterna, hur dessa områden kan utvecklas och så vidare så det är en klar tonvikt vid de biologiska aspekterna.</p>

Ängelholm	Översiktsplan för Ängelholms kommun, ÖP 2004, planbeskrivning	<p>Under kap. 4 <i>Naturvård - Grönstruktur – Vattenmiljöer</i> finns ett avsnitt om grönstruktur. Det som står där är sammanfattningsvis en önskan om att upprätta en grönstrukturplan samt en redogörelse om vad grönstruktur kan vara, varför det är bra att upprätta en grönstrukturplan och vad den kan innehålla. Definitionen följer SOU 1994:36.</p> <p>Inget beskriver läget i kommunen förutom en plan över Ängelholmskommun från Region <i>”Skånes Strategi för grön struktur”</i> i Skåne. På plankartan tillhörande översiktsplanen är dock <i>”Övergripande rekreatiionsstråk”</i> och <i>”Grönområde för rekreation och friluftsliv i tätorter och i närheten av tätorter”</i> markerade. Under kapitel 5 <i>Friluftsliv – Rekreation</i> finns det några intressanta avsnitt som beskriver vad grönområden kan ha för funktion:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tydligt avgränsade samhällen (genom obebyggda områden mellan samhällen) kan bidra till att stärka kulturell identitet, tillhörighet och självkänsla. -Obebyggda rekreatiionsområden mellan samhällen tjänar som viktiga sociala mötesplatser när man är ute på kvällspromenad, rastar hunden o s v. -Obebyggda naturområden kan fylla viktiga funktioner som ekologiska spridningskorridorer för djur och växtliv. <p>Varav det första måste anses som det mest intressanta eftersom det inte är så vanligt att just den aspekten tas upp. Samma kapitel tar också upp tysta områden som mycket väl kan vara en del av grönstrukturen.</p> <p>Kapitel 6, <i>Kulturvärden</i> beskriver också under avsnittet <i>Landskapskaraktärer</i> olika landskapstyper i kommunen som lovgivning och planering bör utgå ifrån.</p> <p>Vid kontakt med kommunen visar det sig att det inte finns planer i dagsläget på att ta fram någon grönstrukturplan däremot är ett naturvårdprogram på gång.</p>
-----------	---	--